

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

***Γεωπολιτική Ανάλυση, Γεωστρατηγική Σύνθεση
και Σπουδές Άμυνας και Διεθνούς Ασφάλειας***

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

«Μετανάστευση και Εσωτερική Ασφάλεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η ενσωμάτωση των νέο-αφιχθέντων, παράτυπων και μη μεταναστών στις κοινωνίες των δυτικών χωρών ως προς τα ισλαμικά των χαρακτηριστικά και την εξέταση της σχέσεως αυτών των χαρακτηριστικών με την τρομοκρατία»

Επόπτες: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης, κύριος επιβλέπων

Επίκουρος Καθηγητής Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς

Διδάκτωρ Ιωάννης Ε. Κωτούλας

Ονοματεπώνυμο: Ηλίας Μπέλλης

Αθήνα, 2019

Ονοματεπώνυμο: Ηλίας Μπέλλης

Αριθμός μητρώου: 201610222

Γνωστικό αντικείμενο: Ιστορία και Ισλαμικό Δίκαιο

Επόπτες: Καθηγητής Ιωάννης Θ. Μάζης, κύριος επιβλέπων

Επίκουρος Καθηγητής Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς

Διδάκτωρ Ιωάννης Ε. Κωτούλας

Τίτλος: «Μετανάστευση και Εσωτερική Ασφάλεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η ενσωμάτωση των νέο-αφιχθέντων, παράτυπων και μη μεταναστών στις κοινωνίες των δυτικών χωρών ως προς τα ισλαμικά των χαρακτηριστικά και την εξέταση της σχέσεως αυτών των χαρακτηριστικών με την τρομοκρατία»

Αριθμός λέξεων: 15060

Ημερομηνία κατάθεσης:

Δήλωση: Με την υποβολή της παρούσας και τη συμπλήρωση του ανωτέρω πίνακα, βεβαιώ ότι έχω αναγνώσει και κατανοήσει τις πολιτικές και τους κανονισμούς του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΠΜΣ) σχετικά με την αξιολόγηση των εργασιών και τα ακαδημαϊκά παραπτώματα.

Ημερομηνία

Υπογραφή

Ευχαριστίες

Κατά την προσφιλή ακαδημαϊκή συνήθεια, δεν μπορώ να παραλείψω να ευχαριστήσω τους ανθρώπους που με βοήθησαν και μου συμπαραστάθηκαν κατά τη συγγραφή αυτού του έργου, τους αξιότιμους καθηγητές μου, τον κ. Ιωάννη Θ. Μάζη για το μεθοδολογικό εργαλείο της Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης που μου δίδαξε, τον κύριο Κυριάκο Θ. Νικολάου-Πατραγά για τις γνώσεις που μου πρόσφερε σχετικά με το Ισλάμ και τον κύριο Ιωάννη Ε. Κωτούλα για την συμβολή του στην μελέτη του μεταναστευτικού φαινομένου. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω και στην κυρία Γεωργία Κουλούρη, που από τη θέση της γραμματέως του ΠΜΣ μου πρόσφερε πάντα την πολύτιμη βοήθεια της.

«Αφιερώνεται με αγάπη στους γονείς μου, Αριστοτέλη και Ελένη, που με έμαθαν να προσπαθώ.»

Περιεχόμενα

Λίστα Ακρωνυμίων

1.	Εισαγωγή.....	6
1.1.	Γενικές παρατηρήσεις.....	6
1.2	Επισκόπηση Βιβλιογραφίας.....	9
2.	Μεθοδολογία.....	11
2.1	Περιγραφή εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας.....	11
2.2	Ανάλυση του θέματος με βάση την ορολογία της ΣΓΑ.....	13
2.3	Περιγραφή της έρευνας.....	17
2.4	Ερευνητικοί περιορισμοί.....	19
3.	Συστημική γεωπολιτική ανάλυση.....	21
3.1	Η επίδραση του Γεωπολιτικού Παράγοντα στον Πυλώνα Άμυνα/Ασφάλεια.....	21
3.1.1	Η μεταναστευτική εισροή ως ζήτημα ασφαλείας.....	21
3.1.2	Η σχέση ριζοσπαστικού Ισλάμ και τρομοκρατίας.....	31
3.2	Η επίδραση του Γεωπολιτικού Παράγοντα στον Πυλώνα Πολιτισμός/Πληροφορία.....	42
3.2.1	Το Ισλάμ ως θρησκεία και σύστημα αξιών.....	42
3.2.2	Πολιτισμικές, δημογραφικές και κοινωνικές συνέπειες της εισόδου του ισλαμικού στοιχείου στις δυτικές κοινωνίες.....	47
3.2.3	Ένταξη μεταναστών στις Ευρωπαϊκές κοινωνίες.....	56
4.	Γεωπολιτικό υπόδειγμα ανακατανομής ισχύος.....	63
5.	Γεωστρατηγική σύνθεση.....	66
	Επίλογος.....	68
	Παράρτημα χαρτών.....	70
	Βιβλιογραφία.....	95

Ακρωνύμιο**Ορολογία**

ALDO	Advanced Level Document Expert
EASO	Υπηρεσία Ασύλου
EUROPOL	European Police Office
EUROSTAT	Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία
FRONTEX	Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής
FTF	Foreign Terrorist Fighters
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OHE	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
PEDRA	Processing Personal Data for Risk Analysis
RABIT	Ομάδες Άμεσης Συνοριακής Επέμβασης
UNHCR	Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΙΚ	Ισλαμικό Κράτος
ΜΔΕ	Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΣΓΑ	Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση

1. Εισαγωγή

1.1 Γενικές παρατηρήσεις

Τα τελευταία χρόνια τόσο στην Ευρώπη όσο και σε ολόκληρο τον κόσμο λαμβάνει χώρα ταχύτατα, μιας ευρείας κλίμακας κοινωνική μεταβολή ως απόρροια πολιτικών και πολιτιστικών παραγόντων.¹ Αφετηρία ήταν, ένα κύμα ταραχών που σάρωσε τον Αραβικό κόσμο, όταν τον Σεπτέμβρη του 2010, αστυνομικοί στην Τυνησία απαγόρευσαν σε νεαρό πλανόδιο πωλητή λαχανικών να συνεχίσει να πουλά τρόφιμα χωρίς τη σχετική άδεια και αυτός αυτοπυρπολήθηκε σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Στις ταραχές που ακολούθησαν περίπου 300 άτομα έχασαν τη ζωή τους με αποτέλεσμα τη παραίτηση του προέδρου της χώρας Ζιν Ελ Αμπιντίν Μπεν Άλι, τον Ιανουάριο του 2011.² Το ίδιο έτος, οι ταραχές επεκτείνονται σε ολόκληρο τον αραβικό κόσμο, τον Φλεβάρη στην Αίγυπτο και την Λιβύη, τον Μάρτη στο Μπαχρέιν και τη Συρία ενώ τον Ιούνιο ξέσπασαν ταραχές και στην Υεμένη.³

Την αστάθεια στην περιοχή, κυρίως σε αυτή της Συρίας, έσπευσαν να εκμεταλλευτούν χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Τουρκία και οι σύμμαχοί τους, προκειμένου να προωθήσουν ή να διατηρήσουν την επιρροή τους στην περιοχή της Μέσης Ανατολής στα πλαίσια ενός ιδιόμορφου και αιματηρού πολέμου δι' αντιπροσώπων (proxy war), αποτέλεσμα του οποίου ήταν να χάσουν τη ζωή τους χιλιάδες άνθρωποι και ακόμη περισσότεροι να μεταναστεύσουν προκειμένου να γλιτώσουν από τον θάνατο και τη φτώχεια.

Η παρούσα ΜΔΕ με τίτλο «Μετανάστευση και εσωτερική ασφάλεια στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η ενσωμάτωση των νέο-αφιχθέντων, παράτυπων και μη μεταναστών στις κοινωνίες των δυτικών χωρών ως προς τα ισλαμικά των χαρακτηριστικά και την εξέταση της σχέσεως αυτών των χαρακτηριστικών με την

¹ Βλ. A. Giddens, *Κοινωνιολογία*, μτφρ. Δημήτρης Γ. Τσαούσης, Gutenberg, Αθήνα 2002, σ. 675-678. Ο Giddens αναφέρει ότι οι πολιτιστικοί παράγοντες περιλαμβάνουν τις επιδράσεις της θρησκείας, τα συστήματα επικοινωνίας και την ηγεσία.

² Βλ. «Arab uprising: Country by country – Tunisia», BBC NEWS, 16 December 2013, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.bbc.com/news/world-12482315>, (ημερομηνία πρόσβασης 22 Ιανουαρίου 2019).

Βλ. «Arab Spring: timeline of the African and Middle East rebellions», The Telegraph, 21 October 2011, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/libya/8839143/Arab-Spring-timeline-of-the-African-and-Middle-East-rebellions.html>, (ημερομηνία πρόσβασης 22 Ιανουαρίου 2019).

τρομοκρατία» αποσκοπεί στη μελέτη του μεταναστευτικού φαινομένου, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατά τα έτη 2010 έως σήμερα και τα επακόλουθά του, στους πυλώνες του πολιτισμού και της ασφάλειας των χωρών υποδοχής.

Το μεταναστευτικό φαινόμενο παρουσιάζεται, σύμφωνα με τα επίσημα διαθέσιμα στοιχεία διεθνών οργανισμών προκειμένου ο αναγνώστης να αποκτήσει μια πλήρη εικόνα σχετικά με το μέγεθος και τις διακυμάνσεις που είχε προτού και αφότου χαρακτηριστεί ως μεταναστευτική και ανθρωπιστική κρίση. Καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών προέρχονται από μουσουλμανικές χώρες της Μέσης Ανατολής και της Αφρικής η μελέτη θα περιοριστεί αποκλειστικά στο Ισλάμ, το οποίο και θα αποτελεί τον γεωπολιτικό παράγοντα. Κατόπιν σχετικής αναφοράς στην ιδεολογική του βάση, με την απαραίτητη ιστορική αναδρομή, θα αναζητηθεί κοινός τόπος με τις ευρωπαϊκές αξίες καθώς και η δυνατότητα ειρηνικής συνύπαρξης των δύο πολιτισμών ενώ θα μελετηθεί η σχέση του ριζοσπαστικού Ισλάμ με την τρομοκρατία καθώς ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ρόλος της τζιχαντιστικής προπαγάνδας στην επίτευξη της ριζοσπαστικοποίησης του ατόμου και στο πέρασμα στο τζιχαντισμό.

Στη συνέχεια θα παρατεθούν στοιχεία σχετικά με τη δυνατότητα και το βαθμό ένταξης των μουσουλμάνων στις δυτικές κοινωνίες, τις πολιτισμικές διαφορές και τις κοινωνικές ανισότητες που πολλές φορές πυροδοτούν αντιδράσεις, τόσο από τη πλευρά των γηγενών ευρωπαίων όσο και από αυτή των νεοεισερχόμενων στην ήπειρο αλλοδαπών.

Η ανάλυση θα κλείσει με την απαρίθμηση των συνεπειών της μετανάστευσης στην ΕΕ, στους πυλώνες του πολιτισμού και της ασφάλειας. Το πόνημα προσδοκά να επιτύχει πρόβλεψη, μέσω της κατασκευής γεωπολιτικού υποδείγματος τάσεων ανακατανομής της ισχύος στον τομέα της ασφάλειας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε σχέση με την δυνατότητα και τον βαθμό ενσωμάτωσης μουσουλμανικών πληθυσμών στην ΕΕ καθώς και εάν διακυβεύεται η συνοχή της (μελλοντικά), υπό το βάρος κοινωνικών αντιδράσεων.

1.2 Επισκόπηση βιβλιογραφίας

Για το θέμα της παράνομης μετανάστευσης μουσουλμανικών πληθυσμών στην Ευρώπη δεν έχουν γραφτεί λίγα καθώς αυξάνουν οι φωνές που επισημαίνουν τους κινδύνους που υποβόσκουν πίσω από την ραγδαία κοινωνική μεταβολή που λαμβάνει χώρα στον δυτικό κόσμο τα τελευταία έτη. Αποφεύγονται όμως οι συζητήσεις σχετικά με τις αρνητικές συνέπειες του φαινομένου, τόσο για τους γηγενείς όσο και για τους ίδιους τους μετανάστες, διότι ακόμη και η ψυχραιμότερη ακαδημαϊκή άποψη μετατρέπεται σε όπλο στα πεδία ιδεολογικοπολιτικών συγκρούσεων φορέων ακραίων ιδεολογημάτων. Η παρούσα εργασία θα εξετάσει χωρίς τον φόβο της όποιας ιδεολογικής ταμπέλας, με αντικειμενική, νηφάλια και αυστηρά επιστημονική ματιά το φαινόμενο, υπό τη βάση της Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης. Για το λόγο αυτό επιστρατεύονται ως πηγές έργα σημαντικών επιστημόνων της Ελλάδας και του εξωτερικού, εκθέσεις διεθνών οργανισμών αλλά και άρθρα επιστημονικού ή ειδησεογραφικού περιεχομένου.

Από το έργο του καθηγητή Ιωάννη Μάζη «Μεταθεωρητική κριτική διεθνών σχέσεων και γεωπολιτικής» λαμβάνουμε όλες τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με την εφαρμοσθείσα μεθοδολογία, η οποία θα περιγραφεί αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο, για να συνεχίσουμε, επικαλούμενοι την αυθεντία του επίκουρου καθηγητή Κυριάκου Θ. Νικολάου-Πατραγά, στη μελέτη των ισλαμικών κοινωνιών, τόσο των πρώιμων όσο και των σύγχρονων. Τέλος, έργα του διδάκτορα Ιωάννη Κωτούλα θα μας βοηθήσουν στην περαιτέρω παρουσίαση και κατανόηση των κοινωνικών ζυμώσεων που ανακύπτουν από την εφαρμογή του παρωχημένου πολυπολιτισμικού κοινωνικού μοντέλου στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες. Η χρήση διαδικτυακών άρθρων ως πηγών, έγινε με φειδώ και αφορά κυρίως μεγάλα διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία όπως το Bloomberg, το BBC και τον Guardian.

Οι τελευταίες εξελίξεις σε θέματα μετανάστευσης και τρομοκρατίας, αριθμητικά και στατιστικά στοιχεία λαμβάνονται από αναλύσεις διεθνών οργανισμών όπως η Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή (FRONTEX), της οποίας οι ετήσιες αναλύσεις κινδύνου περιγράφουν διεξοδικά το μεταναστευτικό φαινόμενο, τους τρόπους και τις οδούς που επιλέγουν οι μετανάστες και οι

διακινητές αυτών, όπως και πλήθος στοιχείων σχετικά με τον αριθμό και την εθνικότητα τους. Η Ευρωπαϊκή Αστυνομία (EUROPOL) στις ετήσιες αναλύσεις της παρέχει καινοφανή στοιχεία σχετικά με την ισλαμική τρομοκρατία στην Ευρώπη, τα κανάλια χρηματοδότησής της αλλά και την επιρροή της προπαγάνδας της στους νεοεισερχόμενους μετανάστες ή και σε απογόνους μεταναστών, που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν σε κάποια Ευρωπαϊκή χώρα.

Στοιχεία παρατίθενται επίσης από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (EUROSTAT), την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), την Υπηρεσία Ασύλου (EASO), το Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλους, εγνωσμένου κύρους διεθνείς οργανισμούς, ούτως ώστε οποιαδήποτε απόπειρα αμφισβήτησης, να καθίσταται ανίσχυρη. Δεν θα μπορούσαν να λείπουν οι, ενδιαφέρουσες και συναφείς θεματικά με το έργο, μελέτες των Pew Research Center σχετικά με την ραγδαία αύξηση που πρόκειται να παρουσιάσει ο αριθμός των μουσουλμάνων στην Ευρώπη τα επόμενα χρόνια ή οι μελέτες ακαδημαϊκών του εξωτερικού για την περιγραφή της διαδικασίας της ριζοσπαστικοποίησης και τα αίτια της και οι εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας σχετικά με τους δείκτες ενσωμάτωσης των μεταναστών στην Ευρώπη.

2. Μεθοδολογία

2.1 Περιγραφή της εφαρμοσθείσας μεθοδολογίας

Η υπόθεση της έρευνας αφορά την ασφάλεια εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε σχέση με την δυνατότητα και τον βαθμό ενσωμάτωσης μουσουλμανικών πληθυσμών στην ΕΕ καθώς και εάν διακυβεύεται η συνοχή της μελλοντικά, υπό το βάρος κοινωνικών αντιδράσεων, οι οποίες οδηγούνται στα άκρα από την εμφάνιση και δράση τζιχαντιστικών τρομοκρατικών ομάδων. Η έρευνα προσδοκά να επιτύχει σχετική πρόβλεψη, μέσω της κατασκευής γεωπολιτικού υποδείγματος τάσεων ανακατανομής της ισχύος.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στο παρόν πόνημα, προκειμένου να καταλήξει μέσω μιας διεπιστημονικής, θετικής ευρετικής σε ασφαλή πρόβλεψη σχετικά με την ανακατανομή των δυνάμεων στο υπό μελέτη σύστημα, είναι η Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση. Εισηγητής της μεθοδολογίας είναι ο καθηγητής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Ιωάννης Θ. Μάζης ο οποίος ορίζει την ΣΓΑ ως «τη γεωγραφική εκείνη μέθοδο η οποία μελετά, περιγράφει και προβλέπει τις συμπεριφορές και τις επιπτώσεις των σχέσεων των αντιτιθεμένων και διακριτών διεθνών δράσεων ανακατανομής ισχύος και των ιδεολογικών μεταφυσικών που τις καλύπτουν, στο πλαίσιο των Γεωγραφικών Συμπλόκων που οι δράσεις αυτές εντοπίζονται και λειτουργούν».⁴

Υπό τις προϋποθέσεις και τους περιορισμούς των επικουρικών υποθέσεων της προστατευτικής ζώνης του ερευνητικού προγράμματος που ο Μάζης ορίζει⁵

⁴ Βλ. Ι.Θ. Μάζης, Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: Το νεοθετικιστικό πλαίσιο, Παπαζήσης, Αθήνα 2012, 368-372.

⁵ Βλ. Ι.Θ. Μάζης, Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής, ό.π., 366,367.

Ο Μάζης αναφέρει για τις επικουρικές υποθέσεις της προστατευτικής ζώνης του ερευνητικού προγράμματος, τα παρακάτω:

1. «...το μέγεθος της ισχύος αναλύεται σε τέσσερις θεμελιώδεις πυλώνες (Άμυνα, Οικονομία, Πολιτική, Πολιτισμός/Πληροφορία) προσδιοριζόμενους από αριθμό μετρήσιμων ή δυνάμενων να καταστούν μετρήσιμοι, γεωπολιτικών δεικτών».
2. «...οι ανωτέρω Πόλοι αποτελούν θεμελιώδη δομικά συστατικά ενός διεθνούς, διαρκώς μεταβαλλόμενου, ασταθούς Συστήματος.».
3. «...οι Πόλοι αυτοί εκφράζουν κοινωνικές βουλήσεις ή βουλήσεις αποφασίζοντων παραγόντων ,χαρακτηρίζουσες τη διεθνή συμπεριφορά του Πόλου.».
4. «...οι ανωτέρω αναπτυχθείσες «αιτιακές και αιτιατικές» έννοιες του «Πρωτογενούς», «Δευτερογενούς» και «Τριτογενούς Χώρου», όπως και των μεταξύ τους συνδυασμών («Πλήρεις» και «Ειδικοί Συνθετικοί Χώροι»).».
5. «...η Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση στοχεύει [...] στην κατασκευή ενός προβλεπτικού υποδείγματος τάσεων ανακατανομής ισχύος και σε καμία περίπτωση σε «οδηγίες για δράση υπό κάποια συγκεκριμένη εθνική ή «πολυμένη» «οπτική γωνία.».

παραθέτουμε τα όρια των επιλεχθέντων συστημάτων που επηρεάζονται από τις ποιοτικές και ποσοτικές μεταβλητές του Γεωπολιτικού μας παράγοντα.⁶ Τα συστήματα διαχωρίζονται σε τρεις κλίμακες ανάλογα με το μέγεθος του γεωγραφικού χώρου που το καθένα περιγράφει και είναι το Υποσύστημα, το Σύστημα και το Υπερσύστημα. Παρόλο που ο προσδιορισμός των συστημάτων επαφίεται στη κρίση του ερευνητή, δεν μπορεί να είναι παντελώς αυθαίρετος, ενώ προκειμένου να μη καταστεί η έρευνα αδύνατη ή ανούσια, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ενός ποιοτικού χαρακτηριστικού, του οποίου οι μεταλλάξεις και η εξέλιξη θα προσδιορίζουν το μέγεθος των γεωγραφικών χώρων κάθε εκάστου συστήματος.⁷ Η ανυπαρξία του ποιοτικού αυτού χαρακτηριστικού συνεπάγεται αδυναμία προσδιορισμού συστημάτων.

⁶ Βλ. ο.π., 368-371.

⁷ Βλ. ο.π., 369.

2.2 Ανάλυση του θέματος με βάση την ορολογία της ΣΓΑ

Παραμένοντας συνεπείς στις προσταγές της Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης ορίζουμε ως το Σύστημα μας, από τον τίτλο του θέματος, την Ευρωπαϊκή ήπειρο. Τα όρια του Γεωγραφικού Συμπλόκου των χωρών που απαρτίζουν την Ευρωπαϊκή ήπειρο συμπίπτουν, σε μεγάλο βαθμό, με αυτά των χωρών που συνθέτουν την Ευρωπαϊκή Ένωση όπου εντός αυτών δρα ο γεωπολιτικός παράγοντας. Κατά συνέπεια το Γεωπολιτικό Σύστημα της ανάλυσής μας αφορά τα κράτη εκείνα της ΕΕ, τα οποία φιλοξενούν στα εδάφη τους, μεγάλο αριθμό ισλαμικών μεταναστευτικών πληθυσμών.

Ως υπερσύστημα θα ορίσουμε τον οίκο του Ισλάμ (Dar al Islam) δηλαδή όλες τις περιοχές του πλανήτη που κατοικούνται από ισλαμικούς πληθυσμούς, κυρίως όμως αυτές που προσδίδουν μεγάλες μεταναστευτικές ροές προς το σύστημα μας και στο ίδιο σκεπτικό συνεχίζουμε με τον ορισμό των υποσυστημάτων, τα οποία αποτελούνται από τις χώρες στις οποίες ο γεωπολιτικός παράγοντας ασκεί μεγάλη επιρροή λόγω της ολοένα αυξανόμενης δυναμικής που εμφανίζει, αποτελώντας παράγοντα κοινωνικής ανισορροπίας, εντός των γεωγραφικών τους χώρων, μεταβάλλοντας τόσο τους ποσοτικούς όσο και τους ποιοτικούς δείκτες όπως τη πληθυσμιακή και πολιτισμική ομοιογένεια αντίστοιχα. Στη μελέτη μας, το Ισλάμ αυξάνει την επιρροή του μέσω των νεοεισερχομένων μουσουλμάνων μεταναστών, τόσο στις χώρες πρώτης υποδοχής όπως Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα όσο και στις χώρες που αποτελούν προορισμό και τελικά υποδέχθηκαν και διατηρούν μεγάλο αριθμό παράτυπων μεταναστών όπως Γερμανία, Γαλλία και Σουηδία. Και ενώ έως τώρα δεν έχουν παρατηρηθεί σημαντικές ιδεολογικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των μουσουλμανικών πληθυσμών που διαμένουν στις προαναφερθείσες χώρες της Ε.Ε. στη συνέχεια θα καταδειχθεί, κυρίως μέσω των δεικτών ενσωμάτωσης, ότι υπάρχει ή μπορεί να υπάρξει κατηγοριοποίηση με βάση τη συμπεριφορά των πληθυσμών αυτών ανά χώρα φιλοξενίας-διαμονής.

Οι πόλοι ισχύος που δρουν επηρεάζοντας τον γεωπολιτικό μας παράγοντα θα είναι οι παγκόσμιες υπερδυνάμεις ΗΠΑ – Ρωσία καθώς και διεθνείς οργανισμοί όπως FRONTEX, EUROPOL, NATO, τα Ηνωμένα Έθνη, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες καθώς και οποιοσδήποτε άλλος

οργανισμός, συμπεριλαμβανομένων και των ΜΚΟ, τείνει να ασκεί σημαντική επιρροή στον γεωπολιτικό μας παράγοντα.

Εφόσον έχουμε ορίσει τις τρεις κλίμακες των Συστημάτων η μεθοδολογία του Μάξη ολοκληρώνεται με τον καθορισμό των πυλώνων υπό το πρίσμα των οποίων θα γίνει η ανάλυση. Η Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση ορίζει τέσσερις γεωπολιτικούς πυλώνες, που δύνανται να επηρεάσουν τον γεωπολιτικό μας παράγοντα στα πλαίσια της επιλεγμένης Συστημικής κλίμακας και είναι οι εξής:⁸

1. Ο πυλώνας της Άμυνας / Ασφάλειας
2. Ο πυλώνας της Οικονομίας
3. Ο πυλώνας Πολιτικής
4. Ο πυλώνας του Πολιτισμού / Πληροφορίας

Οι πυλώνες που επιλέχθηκαν για να μελετηθεί ο ρόλος του Ισλάμ εντός των δυτικών κοινωνιών της ΕΕ είναι αυτοί του Πολιτισμού / Πληροφορίας και της Άμυνας / Ασφάλειας. Ο πυλώνας του Πολιτισμού / Πληροφορίας χρησιμοποιείται προκειμένου να αναζητηθεί και να καταδειχτεί εάν και σε ποιο βαθμό η παρουσία του Ισλάμ εντός των κόλπων της ΕΕ δύναται να ανακατανείμει την ισχύ-υπεροχή των έως τώρα κυρίαρχων πολιτισμικών στοιχείων, των γηγενών πολιτισμών, υπό ποιες συνθήκες μπορεί κάτι τέτοιο να επιτευχθεί καθώς και την κλίμακα των κοινωνικών αντιδράσεων που μοιραία θα υπάρξουν.

Συνεπώς, οι δείκτες που θα αναζητηθούν αρχικά θα αφορούν στη δυνατότητα ενσωμάτωσης των νεοεισερχομένων στην ΕΕ παράτυπων και μη μεταναστών, τη σχέση τους και την αντίληψη τους σχετικά με το Ισλάμ και τις προσαγές του, τις πιθανότητες να περιθωριοποιηθούν από τους γηγενείς ή να θέσουν εαυτόν εκτός της κοινωνίας των χωρών υποδοχής, με τη δημιουργία παράλληλων κοινωνιών (γκέτο) καθώς και εάν το τελευταίο αποτελεί επαρκή λόγο για ριζοσπαστικοποίηση. Στον τομέα της πληροφορίας υπάγεται κυρίως η δυνατότητα των σωμάτων ασφαλείας αλλά και γενικότερα όλων των εμπλεκόμενων αρχών, των χωρών του συστήματος μας, να αποκτούν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά όλα εκείνα τα δεδομένα που μπορούν να

⁸ Βλ. ο.π., 398.

συσχετιστούν με την ύπαρξη υποβοσκουσών ιδεολογικών, πολιτικών, πολιτισμικών, ταξικών και κατ'επέκταση κοινωνικών συγκρούσεων.

Στον πυλώνα της Άμυνας / Ασφάλειας πρόκειται να αναζητηθούν γεωπολιτικοί δείκτες που σχετίζονται με τη δυνατότητα των χωρών που περιλαμβάνει το γεωγραφικό μας σύστημα, να διαθέτουν υλικοτεχνική υποδομή αλλά και αξιόμαχο και καταρτισμένο προσωπικό κυρίως στα σώματα ασφαλείας προκειμένου να είναι σε θέση είτε να αποτρέψουν σχεδιαζόμενη τρομοκρατική επίθεση στην επικράτεια τους, είτε σε περίπτωση εξέλιξης της, να τη διαχειριστούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Στο πλαίσιο της εσωτερικής ασφάλειας υπάγονται και η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών όπως αυτή εμπίπτει στο διεθνές αλλά και εθνικό δίκαιο ενώ απαραίτητο είναι, αναφορικά με την εξωτερική ασφάλεια, να καταδειχθεί και η δυνατότητα αποτελεσματικής φύλαξης των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ αλλά και των εθνικών συνόρων των κρατών μελών καθώς και οι τρόποι και δυνατότητες καταπολέμησης του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος.

Οι δύο ανωτέρω πυλώνες δεν επιλέχθηκαν τυχαία έναντι των άλλων. Σύμφωνα με τη «Φάση 2»⁹ του Μάζη πρέπει να προσδιοριστούν οι γεωπολιτικές τάσεις στο καθένα από τα καθορισμένα υποσυστήματα, αποκλειστικά με όρους ισχύος. Πρέπει δηλαδή κατά την επιλογή των πυλώνων ο ερευνητής να είναι σε θέση να απαντήσει στα δύο παρακάτω ερωτήματα:¹⁰

1. «Σε ποιους πυλώνες κατισχύει ο γεωπολιτικός παράγων που εξετάζουμε....Εσωτερικό του Συστήματος».
2. «Σε ποιους πυλώνες απορροφάται η επιρροή του γεωπολιτικού παράγοντος... Εσωτερικό του Συστήματος».

Πρέπει δηλαδή να ορίσουμε συμπερασματικά την «θετική υποσυστημική συνιστώσα τάση ισχύος του γεωπολιτικού παράγοντα στο εσωτερικό του συστήματος μας» και τη «μηδενική υποσυστημική συνιστώσα τάση ισχύος του γεωπολιτικού παράγοντα στο εσωτερικό του συστήματος μας» αντίστοιχα.¹¹ Στο παρόν θέμα το Ισλάμ ως γεωπολιτικός παράγων κατισχύει στους πυλώνες ισχύος

⁹ Βλ. ο.π., 371.

¹⁰ Βλ. ο.π., 371.

¹¹ Βλ. ο.π., 371.

που επιλέχθηκαν για την μελέτη των γεωπολιτικών τάσεων σε όλα τα προαναφερθέντα υποσυστήματα μας. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις ισλαμιστών σε χώρες του υποσυστήματος μας επηρεάζουν σε υπερθετικό βαθμό τον πυλώνα της Άμυνας / Ασφάλειας όπως επίσης και αυτόν του Πολιτισμού / Πληροφορίας καθότι είναι πλέον περισσότερο από εμφανές ότι αυξάνεται η κοινωνική ανασφάλεια και δυσaráσκεια έναντι των έως τώρα μεταναστευτικών πολιτικών της ΕΕ, δίνοντας χώρο σε κυβερνητικούς σχηματισμούς ή κόμματα με συντηρητική και πατριωτική ατζέντα, με πιο πρόσφατο παράδειγμα το αποτέλεσμα των εκλογών στην Ιταλία, αλλά και τη συμμαχία των χωρών του Βιζενγκραντ.

2.3 Περιγραφή της έρευνας

Στη παρούσα διπλωματική εργασία, η έρευνα ξεκινά με την παρουσίαση των μεταναστευτικών ροών, μουσουλμανικών κυρίως κρατών, στις χώρες του Ευρωπαϊκού γεωπολιτικού συμπλόκου, καθώς είναι απαραίτητο να καταδειχθεί το μέγεθος του φαινομένου, προκειμένου μετέπειτα να αξιολογηθεί σύμφωνα με τα όσα ορίζει η Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση, σχετικά με το αν και σε ποιο βαθμό συνιστά πρόβλημα ασφάλειας για τις χώρες προορισμού το ισλαμικό στοιχείο, το οποίο αποτελεί και τον Γεωπολιτικό μας παράγοντα.

Συνεχίζοντας την έρευνα αναζητούμε τους τρόπους διασποράς της ισλαμιστικής προπαγάνδας, το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται καθώς και την αποτελεσματικότητά της μέσα από τη συμβολή της στην διαδικασία ριζοσπαστικοποίησης. Ο γεωπολιτικός παράγοντας, μελετάται μέσα από μια σύντομη ιστορική αναδρομή, από τη δημιουργία των πρώτων ισλαμικών κοινωνιών έως σήμερα, ως ένα σύστημα αξιών που υπαγορεύει σε ατομικό αλλά και κοινωνικό επίπεδο, τις σχέσεις των μελών της κοινωνίας των πιστών μεταξύ τους αλλά και αυτές με τους αλλόθρησκους βασιζόμενο σε έναν αδιαμφισβήτητο θεϊκό νόμο, τη σαρήα. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στη υποτιμημένη θέση της γυναίκας στις σύγχρονες ισλαμιστικές κοινωνίες, πράγμα που ως κουλτούρα απαντάται και σε μουσουλμανικούς πληθυσμούς που διαβιούν σε ευρωπαϊκό έδαφος, με τραγικότερο παράδειγμα αυτό της κλειτοριδεκτομής.¹²

Στις πολιτισμικές συνέπειες του φαινομένου, η σχέση μετανάστευσης και εγκληματικότητας είναι ένα από τα θέματα που πρόκειται να μας απασχολήσουν περισσότερο μελλοντικά καθώς έχουν ήδη δει το φως τη δημοσιότητας έρευνες που καταδεικνύουν τη ροπή ορισμένων εθνικοτήτων σε αντικοινωνικές συμπεριφορές οι οποίες εκτός του κοινού ποινικού και του οργανωμένου εγκλήματος, τα οποία αποτελούν πηγές χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, σχετίζονται και με σεξουαλικά εγκλήματα σε βάρος και γηγενών γυναικών. Θα αναζητηθεί επίσης η σχέση της ισλαμικής κουλτούρας με την ισλαμιστική και θα

¹² Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων: η μάστιγα που πλήττει μισό εκατομμύριο γυναίκες στην ΕΕ», Φεβρουάριος 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/society/20180122STO92230/kleitridektomi-i-mastiga-pou-plittei-miso-ekatommurio-gunaiques-stin-ee>, (ημερομηνία πρόσβασης 16 Ιουνίου 2019).

αναφερθούν οι τρόποι μέσω των οποίων το άτομο δύναται να μεταπηδήσει ιδεολογικά από τη μια κατάσταση στην άλλη, μέσω της διαδικασίας της ριζοσπαστικοποίησης.

Σε ότι αφορά το δημογραφικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Ευρώπη πρόκειται, σύμφωνα με στοιχεία που θα παρατεθούν στη πορεία, να εξομαλυνθεί με την εισροή πληθυσμών με μεγαλύτερους δείκτες γονιμότητας, πράγμα που σημαίνει ότι το ισλαμικό στοιχείο θα ενισχυθεί σημαντικά στις δυτικές κοινωνίες. Η παρούσα έρευνα προσδοκά, σε συνδυασμό με όσα αναφέρθηκαν έως τώρα να καταδείξει εκείνα τα χαρακτηριστικά της ισλαμικής κουλτούρας που μπορεί να σχετίζονται με την τρομοκρατία και συνεπώς απειλούν την ασφάλεια και την καθεστηκυία τάξη (status quo) της Ευρωπαϊκής ένωσης, όπως έως τώρα τη γνωρίζουμε.

2.4 Ερευνητικοί περιορισμοί

Η μελέτη θα περιοριστεί χρονικά στο χρονικό διάστημα από το 2010 έως το 2018. Ο σημαντικότερος λόγος απομόνωσης του συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος, είναι η έναρξη της Αραβικής Άνοιξης, δηλαδή το κλίμα βίας που ξέσπασε στον μουσουλμανικό κόσμο και αποτέλεσε, αν όχι αιτία ή αφορμή, του υπό εξέταση φαινομένου, τουλάχιστον την αφετηρία του, με πρωτόγνωρες μεταναστευτικές ροές προς τη γηραιά ήπειρο. Όπως υπαγορεύεται και από τον τίτλο του παρόντος πονήματος, θα εξαιρεθούν της μελέτης μας οι μη μουσουλμανικοί λαοί οι αριθμοί των οποίων είναι ούτως ή άλλως σημαντικά μικρότεροι.

Ο Γεωπολιτικός Παράγοντας, το Ισλάμ, δεν θα μελετηθεί απλά ως θρησκεία αλλά ως ένα πολιτικό και πολιτιστικό σύστημα αξιών που προβλέπει και καθορίζει τη συμπεριφορά του πιστού σε κάθε πτυχή του δημόσιου και ιδιωτικού του βίου.

Για τις ανάγκες της μελέτης θα χρησιμοποιηθούν ελεύθερες διαδικτυακές πηγές, αρθρογραφία, μελέτες διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών και σχετική βιβλιογραφία. Όμως, σχετικά με τους αριθμούς και τα στατιστικά στοιχεία που θα παρατεθούν στη συνέχεια, πρέπει να ξεκαθαρίσουμε κάτι. Όπως κάθε έκνομη ενέργεια έτσι και η παράνομη μετανάστευση υπόκειται και αυτή στη θεωρία του «σκοτεινού αριθμού» της εγκληματικότητας, δηλαδή μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι δεν έχουν καταγραφεί όλες οι περιπτώσεις παράνομης εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κάποιοι μετανάστες καταφέρναν να εισέλθουν στην ΕΕ χωρίς να γίνουν αντιληπτοί από τις αρχές ασφαλείας ενώ κάποιοι άλλοι πετυχαίνουν το ίδιο αποτέλεσμα με τη χρήση πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων, πράγμα που συνέβαινε με μεγαλύτερη συχνότητα, πριν το έτος 2015, όπου οι συνοριακοί μηχανισμοί της ΕΕ δεν λειτουργούσαν τόσο αποτελεσματικά όσο μετά το χρονικό αυτό ορόσημο.

Επίσης, σε ένα τόσο ευαίσθητο θέμα όπως η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, στο οποίο εμπλέκονται πολλοί διαφορετικοί φορείς, εθνικοί και υπερεθνικοί, με διαφορετικά και πολλές φορές αντικρουόμενα συμφέροντα, δεν θα ήταν λάθος ούτε και αποκύημα φανταστικής συνωμοσιολογικής θεωρίας, να ισχυριστούμε ότι ίσως κάποιοι από αυτούς

ποδηγετούν τα στατιστικά και αριθμητικά στοιχεία, προς όφελος των συμφερόντων τους. Στη περίπτωση του «σκοτεινού αριθμού» δεν μπορούμε παρά να ελπίζουμε ότι το μέγεθος του είναι μικρό ώστε να μην επηρεάζει σημαντικά τα αποτελέσματα της έρευνας μας ενώ δεν θα ασχοληθούμε περισσότερο με την δεύτερη υπόθεση, απλά για να μη χαθούμε στις διαφορετικές προσεγγίσεις και ερμηνείες των στατιστικών του μεταναστευτικού φαινομένου μεταξύ των εμπλεκόμενων οργανισμών.

3. Συστημική γεωπολιτική ανάλυση

3.1 Η επίδραση του Γεωπολιτικού Παράγοντα στον Πυλώνα Άμυνα/Ασφάλεια

3.1.1 Η μεταναστευτική εισροή ως ζήτημα ασφάλειας

Πολλοί θεωρούν την Αραβική Άνοιξη και τα όσα αυτής επακολούθησαν, ως τη βασική αιτία της μαζικής μετανάστευσης πληθυσμών, από τις χώρες αυτές προς την Ευρωπαϊκή ήπειρο. Το μεταναστευτικό φαινόμενο προς τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ασφαλώς προϋπήρχε της Αραβικής Άνοιξης, χωρίς όμως το μέγεθος του να μπορεί να χαρακτηριστεί ανησυχητικό, έως το έτος 2015, όπου η Ευρώπη εμφανίστηκε απροετοίμαστη μπροστά στην μαζική εισροή 1.822.177 καταγεγραμμένων παράτυπων μεταναστών (βλ. Γράφημα 1). Παρακάτω θα δούμε αναλυτικά πως φτάσαμε στο 2015 και που βρισκόμαστε σήμερα σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, που καταδεικνύουν την αναμφισβήτητη αύξηση της επιρροής του γεωπολιτικού παράγοντα στο σύστημά μας.

Το 2009 υπήρξε μια σημαντική μείωση στον αριθμό των παράτυπα εισερχομένων μεταναστών σε σχέση με το 2008 (βλ. Πίνακα 1), ως αποτέλεσμα των διμερών συμφωνιών συνεργασίας μεταξύ Ιταλίας-Λιβύης και Ισπανίας με Σενεγάλη και Μαυριτανία, αλλά και της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που επηρέασε αρνητικά την προσφορά εργασίας στις Ευρωπαϊκές αγορές και λόγω της εντατικοποίησης των συνοριακών ελέγχων στις περιοχές μεταξύ Δυτικής Αφρικής - Κανάριων νήσων και Λιβύης – Λαμπεντούζας.¹³ Δεν ακολούθησαν όμως, την ίδια πτωτική πορεία, οι μεταναστευτικές ροές μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας. Παράτυποι μετανάστες προερχόμενοι κυρίως από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική αποτέλεσαν σημαντική πρόκληση για την ΕΕ καθώς ο αριθμός τους αυξήθηκε κατά 45%, αντιπροσωπεύοντας το 75% των παράνομων εισόδων σε ολόκληρη την Ευρώπη. Όσοι κατάφεραν να εισέλθουν παράνομα στην Ελλάδα συνέχισαν τη διαδρομή τους προς άλλες χώρες της ΕΕ, είτε από χώρα σε χώρα, μέσω της Βαλκανικής οδού είτε απευθείας μέσω αεροπορικών πτήσεων κάνοντας

¹³ βλ. FRONTEX, «Extract from the Annual Risk Analysis 2010», Warsaw, March 2010, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2010.pdf (ημερομηνία πρόσβασης 16 Ιουνίου 2018).

χρήση πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων τα οποία προμηθεύτηκαν από κυκλώματα που δρούσαν στην Ελλάδα.¹⁴ Η χρήση πλαστών εγγράφων εκείνη την εποχή ήταν διαδεδομένη μεταξύ των επίδοξων μεταναστών, όχι μόνο για να εισέλθουν στην ΕΕ και να τύχουν διεθνούς προστασίας αλλά και για να εκμεταλλευτούν, μετέπειτα, τα αγαθά της κοινωνικής πολιτικής της.¹⁵

Το 2010 τα περιστατικά παράνομων διελύσεων μέσω των διαδρομών της Δυτικής Αφρικής (Κανάρια Νησιά) και της Δυτικής και Κεντρικής Μεσογείου συνεχίζουν να παρουσιάζουν μειωτικές τάσεις¹⁶ ενώ η οδός της Ανατολικής Μεσογείου παραμένει η κύρια πύλη παράτυπων μεταναστών στην Ευρώπη. Η αύξηση των μεταναστευτικών ροών μεταξύ των χερσαίων Ελληνοτουρκικών συνόρων ως αποτέλεσμα της ανεπαρκούς φύλαξης τους, ενεργοποίησε για πρώτη φορά, τον Νοέμβριο του ίδιου έτους, τις Ομάδες Άμεσης Συνοριακής Επέμβασης, γνωστές με το ακρωνύμιο RABIT.¹⁷ Συγκεκριμένα, ο αριθμός των παράνομων μεταναστών που εισέρχονταν στην Ελληνική επικράτεια μέσω της Τουρκίας άρχισε σταδιακά να αυξάνει από τον Μάρτιο και κορυφώθηκε τον Νοέμβριο, με 350 περίπου περιστατικά ημερησίως πλησίον της Ορεστιάδας, όπου οι διακινητές εκμεταλλευόντουσαν την έκταση των 12.5 χιλιομέτρων, στα οποία ο ποταμός Έβρος δεν αποτελεί φυσικό σύνορο. Η χρήση πλαστών εγγράφων ακολούθησε και αυτή ανοδική πορεία, σε ποσοστό 20% σε σχέση με το 2009.¹⁸

Από το 2011 η κατάσταση αλλάζει και για τα υπόλοιπα κράτη μέλη που αποτελούν σημεία παράνομης εισόδου. Το έτος αυτό παρατηρήθηκε μια συνολική αύξηση της τάξεως του 35% σε σχέση με το προηγούμενο, με τον κύριο όγκο τον παράνομων μεταναστών να προέρχεται από την Τυνησία (20%), το Αφγανιστάν (16%) και το Πακιστάν (11%). Όπως υποστηρίζουν αναλυτές του FRONTEX, την επαναχρησιμοποίηση της οδού της Κεντρικής Μεσογείου πυροδότησε η αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος στην Τυνησία, την οποία εκμεταλλεύτηκαν και υποσαχάριοι μετανάστες που διαβιούσαν στη Λιβύη για το

¹⁴ Βλ. FRONTEX, «Annual Risk Analysis 2011», Warsaw, April 2011, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2011.pdf, (ημερομηνία πρόσβασης 16 Ιουνίου 2018).

¹⁵ Βλ. ο.π., 3.

¹⁶ Βλ. ο.π. σ., 14.

¹⁷ Βλ. ο.π., σ. 5.

¹⁸ Βλ. ο.π., σ. 13.

πέρασμα τους στα ευρωπαϊκά εδάφη.¹⁹ Από τη πλευρά της Ανατολικής Μεσογείου οι μεταναστευτικές ροές συνέχισαν να αυξάνουν, κυρίως στα Ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα, δίνοντας μια συνολική αύξηση της τάξεως του 12%.

Στη Δυτική Μεσόγειο η αύξηση αγγίζει τις 8500 καταγραφές επιπλέον, σε σχέση με το 2010 αποτελώντας το διαχειρίσιμο 6% των ροών σε όλη την ΕΕ. Η χρήση των πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων συνεχίζει να υφίσταται, ενώ αρχίζει να γίνεται αντιληπτή η ανάγκη ύπαρξης εξειδικευμένου προσωπικού (ALDOs) στα σημεία εισόδου της ΕΕ λόγω της ολοένα βελτιούμενης ποιότητας των πλαστών εγγράφων, ως αποτέλεσμα της αύξησης της ζήτησης που με τη σειρά της οδήγησε στη χρήση βέλτιστων τεχνολογικών επιτευγμάτων από τη πλευρά των παραχαρακτών. Ο αριθμός των πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων που εντοπίστηκαν στην ΕΕ κατά το υπό εξέταση έτος, πλησίασε για πρώτη φορά τα 9.500, που είναι ο υψηλότερος από τότε που ξεκίνησε η συστηματική καταγραφή των περιστατικών από τον FRONTEX, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη. Αύξηση παρουσίασε επίσης και η χρήση γνήσιων, συνήθως κλεμμένων ή απολεσθέντων, εγγράφων που όμως είχαν εκδοθεί για διαφορετικό από τον φέροντα και χρήστη, πρόσωπο.

Τα ανωτέρω και κυρίως η χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μεθόδων παραχάραξης συνηγορούν στη σύνδεση λαθρομετανάστευσης και οργανωμένου εγκλήματος. Τώρα η ΕΕ έχει να αντιμετωπίσει εκτός από τους διακινητές που διαφημίζουν τις «υπηρεσίες» τους ακόμη και σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, παροτρύνοντας ουσιαστικά τους υποψήφιους μετανάστες να επιχειρήσουν το φαινομενικά εύκολο πλέον ταξίδι προς τη γη της επαγγελίας και τις δυσμενείς επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Οι περικοπές κονδυλίων τις οποίες εφάρμοσαν ορισμένα κράτη μέλη ελαχιστοποίησαν την ικανότητα τους να φυλάσσουν αποτελεσματικά τα σύνορα τους ενώ παράλληλα έδωσαν χώρο στη

¹⁹ Βλ. FRONTEX, «Annual Risk Analysis 2012», Warsaw, April 2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2012.pdf (ημερομηνία πρόσβασης 16 Ιουνίου 2018).

διαφθορά, γεγονός το οποίο εκμεταλλεύτηκαν οι διακινητές στοχοποιώντας τις χώρες αυτές.²⁰

Το 2012 η μεταναστευτική πίεση στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ μειώθηκε κατά 49% σε σχέση με το προηγούμενο έτος ως αποτέλεσμα των λιγότερων αφίξεων από τη Κεντρική Μεσογειακή διαδρομή αλλά και της αυστηροποίησης ελέγχων και διαδικασιών στα Ελληνοτουρκικά σύνορα, όπως η δημιουργία κέντρων κράτησης και η συνεργασία με τις τουρκικές Αρχές.²¹ Μείωση των ροών αναφέρθηκε και από την Ισπανία στην Μεσογειακή οδό, περίπου κατά 24%.

Το επόμενο έτος οι ροές αυξήθηκαν και πάλι, από 72437 παράνομους μετανάστες που εισήλθαν το 2012, 107365 νέοι μετανάστες καταγράφηκαν το 2013, δηλαδή περίπου 48%. Η αυξητική τάση του 2013 χαρακτηρίστηκε από τρία φαινόμενα:²²

1. Μεγάλη εισροή προσφύγων από τη Συρία, ιδιαίτερα από τις οδούς της Ανατολικής και Κεντρικής Μεσογείου, οι οποίοι αιτούνταν διεθνούς προστασίας κατά την άφιξη τους.
2. Οι ροές των μεταναστών που αναχωρούσαν από τη Βόρεια Αφρική (Λιβύη και Αίγυπτο) παρέμειναν σταθερές παρά την επικινδυνότητα του θαλάσσιου ταξιδιού.
3. Η Ουγγαρία ανέφερε αύξηση των μεταναστευτικών ροών στα σύνορα της κυρίως κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013.

Το 2014, 282.962 μετανάστες και πρόσφυγες εγκατέλειψαν τις χώρες (Βλ. Χάρτης 2) τους με προορισμό την Ευρώπη, με βασικότερη αιτία τον εμφύλιο σπαραγμό στη Συρία, πράγμα που αποδεικνύεται από τον μεγάλο αριθμό Σύριων προσφύγων.²³ Το πρωτοφανές αυτό μεταναστευτικό κύμα είχε αρνητικές επιπτώσεις στην λειτουργία των μεθοριακών ελεγκτικών αρχών και κατ'επέκταση στην ασφάλεια της ΕΕ, για τους παρακάτω λόγους: ²⁴

²⁰ Βλ. ο.π., 5.

²¹ Βλ. FRONTEX, «Annual Risk Analysis 2014», Warsaw, May 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2014.pdf (ημερομηνία πρόσβασης 19 Ιουνίου 2018).

²² Βλ. ο.π., 7.

²³ Βλ. FRONTEX, «Annual Risk Analysis 2015», Warsaw, April 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf (ημερομηνία πρόσβασης 19 Ιουνίου 2018).

²⁴ Βλ. ο.π., 5.

- Οι περισσότεροι εντοπισμοί των παράτυπων μεταναστών έγιναν στη θάλασσα της Κεντρικής Μεσογείου στα πλαίσια επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης καθώς οι διακινητές δεν δίσταζαν να στοιβάξουν τους μετανάστες σε μικρά αμφιβόλου ποιότητας πλοιάρια.
- Το υψηλό, από την πλευρά των υποψηφίων παράτυπων μεταναστών, ενδιαφέρον για τη πραγματοποίηση του επικίνδυνου ταξιδιού προς την Ευρώπη σε συνδυασμό με τα μεγάλα ποσοστά επιτυχίας οδήγησε σε ένα νέο *modus operandi* των κυκλωμάτων διακίνησης παράτυπων μεταναστών.
- Ο μεγάλος αριθμός των παράτυπων μεταναστών απαιτούσε πλήθος πόρων για τη φροντίδα τους, αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα, ζωτικές για την ασφάλεια της ΕΕ, διαδικασίες όπως τη σωστή καταγραφή των στοιχείων τους (screening) και την απενημέρωση τους (debriefing).

Από τη Κεντρική Μεσόγειο εισήλθε το 60% των παράτυπων μεταναστών ενώ το 18% από την Ανατολική Μεσογειακή οδό με 43.377 αφίξεις μόνο στα νησιά του Αιγαίου. Η Δυτική Μεσογειακή διαδρομή παρουσίασε και αυτή αύξηση 15% σε σχέση με το 2013. Το πλήθος των παραποιημένων ή πλαστών εγγράφων (9400), εξακολουθεί να υποδαυλίζει την τόσο ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ αλλά και την εσωτερική ενόσω η Συριακή κρίση γίνεται πόλος έλξης ιδεολόγων ή ριζοσπατικοποιημένων νεαρών, μεταξύ αυτών και ευρωπαίοι πολίτες με διπλή υπηκοότητα.²⁵

Το έτος 2015 ήταν πρωτοφανές για την για την ΕΕ και τα εξωτερικά της σύνορα με 1.8 εκατομμύρια καταγεγραμμένες παράνομες εισόδους. Ο εκτελεστικός διευθυντής του FRONTEX, Fabrice Leggeri, προλογίζοντας την ετήσια ανάλυση κινδύνου του οργανισμού περιγράφει σε δραματικό τόνο «Σε αντίθεση με όποιο προηγούμενο έτος από τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι σκηνές του χάους και οι τραγικές εικόνες αυτών που έχασαν τη ζωή τους ενέτειναν την προσπάθεια εστίασης στα μεταναστευτικά θέματα».²⁶ Ήδη από τον Ιανουάριο περισσότεροι από 20.000 παράνομοι μετανάστες και πρόσφυγες εισήλθαν επιτυχώς στην ΕΕ,

²⁵ Βλ. ο.π., 7

²⁶ Βλ. FRONTEX, «Annual Risk Analysis for 2016», Warsaw, March 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf (ημερομηνία πρόσβασης 19 Ιουνίου 2018).

όταν για τον ίδιο μήνα κατά έτη 2009-2014 ο μέσος όρος των αφίξεων ανερχόταν στις 4700, ενώ ο κάθε επόμενος μήνας του 2015, αποτελούσε και ένα νέο ρεκόρ (Βλ. Γράφημα 3).

Τον Ιούλιο 100.000 παράνομες αφίξεις συνέπεσαν με την απόφαση της FYROM να νομιμοποιήσει την παραμονή μεταναστών στα εδάφη της έως και 72 ώρες μετά την δήλωση της πρόσθεσης τους να υποβάλλουν αίτηση για άσυλο, η οποία συνετέλεσε στην ραγδαία αύξηση των μεταναστευτικών ροών μέσα στους καλοκαιρινούς μήνες. Παρόλο που τον Σεπτέμβριο απαγορεύτηκε στις δημόσιες συγκοινωνίες οι μεταφορά παράτυπων μεταναστών στις χώρες των δυτικών Βαλκανίων όπως και σε ορισμένα κράτη μέλη, οι ροές συνέχισαν να αυξάνουν έως τον Οκτώβριο.²⁷

Το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστών εισήλθε παράνομα μέσω της Ανατολικής Μεσογειακής οδού (885.386) και κυρίως μέσω των νησιών του Αιγαίου (Βλ. Χάρτης 3). Ενώ λίγοι αιτούνταν ασύλου στην Ελλάδα, οι περισσότεροι κατευθύνθηκαν προς τη FYROM και από εκεί, στα Ουγγαροσερβικά σύνορα, όπου αιτήθηκαν ασύλου για να συνεχίσουν τη πορεία τους προς άλλες χώρες της ΕΕ. Στα μέσα Σεπτεμβρίου οι ροές στράφηκαν προς τα σύνορα της Κροατίας με τη Σερβία συνεπεία των αντίμετρων που ελήφθησαν από τη πλευρά της Ουγγαρίας.²⁸

Στη Κεντρική Μεσογειακή οδό ο αριθμός των εντοπισμών μειώθηκε ελαφρώς σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η μείωση οφείλεται πιθανότατα στη μείωση του αριθμού των Σύρων προσφύγων οι οποίο επέλεγαν την Ανατολική Μεσογειακή οδό ως ασφαλέστερη. Στη Δυτική Μεσογειακή οδό η συνεργασία μεταξύ Ισπανικών και Μαροκινών αρχών κράτησαν τα αριθμητικά των καταγραφών στα χερσαία σύνορα, χαμηλά. Οι υποσαχάριοι μετανάστες που προσπαθούσαν να περάσουν μέσω θαλάσσης στην Ισπανία, τώρα επιλέγουν να αναχωρήσουν από τη Λιβύη.²⁹

Οι περισσότεροι από τους νεοεισερχόμενους παράτυπους μετανάστες, δηλώναν ότι είναι από τη Συρία (594059) και το Αφγανιστάν (267485) και ενώ

²⁷ Βλ. ο.π., 6.

²⁸ Βλ. ο.π., 6.

²⁹ Βλ. ο.π., 6.

γνωρίζουμε ότι η κρίση στη Συρία πυροδότησε μεγάλα μεταναστευτικά κύματα δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι για το πλήθος άλλων παράτυπων μεταναστών που επικαλέστηκαν ψευδώς Συριακή εθνικότητα για να τύχουν ευνοϊκής μεταχείρισης επιταχύνοντας το ταξίδι τους στην ΕΕ. Από το 2014 ο αριθμός των μεταναστών από τη Δυτική Αφρική αυξάνει φθάνοντας το 2015 τις 64.000 από τους οποίους το 86% εντοπίστηκε στην οδό της Κεντρικής Μεσογείου.³⁰

Στις σημαντικότερες προκλήσεις του 2015-16 ο FRONTEX καταγράφει τη διεύρυνση των εποπτευόμενων περιοχών, την αυξανόμενη ανάγκη για επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης, την έλλειψη εγκαταστάσεων φιλοξενίας των μεταναστών, την απουσία έμπειρου προσωπικού για τον έλεγχο της εγκυρότητας των ταξιδιωτικών εγγράφων όπως και των ψευδών καταθέσεων σχετικά με την εθνικότητα και την ηλικία και τέλος, την μη-συστηματική δακτυλοσκόπηση των νεοεισερχόμενων.³¹

Όλα τα παραπάνω έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δύο από τους δράστες της τρομοκρατικής επίθεσης στο Παρίσι το Νοέμβριου του 2015 εισήλθαν στην ΕΕ μέσω της Λέρου υπό την ιδιότητα του μετανάστη έχοντας στη κατοχή τους πλαστά έγγραφα των Συριακών αρχών.³²

Το 2016 αποτέλεσε άλλη μια έντονα μεταναστευτική χρονιά καθώς περισσότεροι από μισό εκατομμύριο μετανάστες εισήλθαν στην ΕΕ (Βλ. Χάρτης 4). Η σημαντική μείωση των μεταναστευτικών ροών σε σχέση με το 2015, οφείλεται, όπως αναφέρει ο FRONTEX,³³ στην εφαρμογή της συμφωνίας Ευρώπης-Τουρκίας από τον Μάρτιο του 2016 και στην υιοθέτηση σκληρότερων μεταναστευτικών πολιτικών από τα κράτη των Δυτικών Βαλκανίων όπου περιόρισαν σημαντικά τις διελεύσεις στην Βαλκανική οδό. Η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας προβλέπει εκτός από την υποχρέωση της Τουρκίας να φυλάσσει τα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της και τις επιστροφές εθελοντών ή παράνομων

³⁰ Βλ. ο.π., 7.

³¹ Βλ. ο.π., 7.

³² Βλ. ο.π., 7.

³³ Βλ. FRONTEX, «Risk Analysis for 2017», Warsaw, February 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf (ημερομηνία πρόσβασης 20 Ιουνίου 2018).

και μη δικαιούχων διεθνούς προστασίας μεταναστών στα εδάφη της, πράγμα που συνέβη για πρώτη φορά τον Απρίλη του ίδιου έτους με τη συνεργασία των Ελληνικών Αρχών. Στην οδό της Κεντρικής Μεσογείου η Ιταλία δέχθηκε τον μεγαλύτερο, έως τώρα, αριθμό παράτυπων μεταναστών από τη Λιβύη στη πλειονότητα τους από κράτη της Δυτικής Αφρικής. Το 2016 και παρά τις προσπάθειες πλωτών μέσων του FRONTEX, των Ιταλικών Αρχών, των ΜΚΟ ακόμη και εμπορικών πλοίων χαρακτηρίστηκε από μεγάλες απώλειες ζωών στη θάλασσα.

Η χρήση των πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων ή η παντελής απουσία τους συνεχίζει να αποτελεί πρόκληση για την ασφάλεια της ΕΕ. Συνεπεία αυτού ο FRONTEX διέθεσε 1000-1500 συνοριοφύλακες στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, ενώ παράλληλα αύξησε τη παρουσία του στις διαδικασίες καταγραφής χιλιάδων νεοεισερχόμενων μεταναστών σε Ελλάδα και Ιταλία.³⁴ Τον Δεκέμβριο του 2015 η Κομισιόν πρότεινε τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, με διευρυμένα καθήκοντα και αρμοδιότητες, πρόταση που έγινε αποδεκτή από τα κράτη μέλη και το Ευρωκοινοβούλιο προκειμένου η ιδέα να υλοποιηθεί στις 6 Οκτωβρίου 2016.

Η υπηρεσία αυτή βασισμένη στα θεμέλια του FRONTEX έχει πλέον στη διάθεση της ενισχυμένο προϋπολογισμό, και είναι επιφορτισμένη τόσο με τη διαχείριση της παράνομης μετανάστευσης όσο και με την διατήρηση της εσωτερικής ασφάλειας της ΕΕ, έχοντας ως γνώμονα την ελεύθερη και ασφαλή μετακίνηση εντός της ζώνης Σένγκεν. Στα νέα καθήκοντα του FRONTEX προστέθηκαν η παρακολούθηση περιβαλλοντικών μολύνσεων, η παρακολούθηση της παράνομης αλιείας καθώς και η στενή συνεργασία με τις τελωνειακές Αρχές κρατών-μελών με στόχο τη καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος συμπεριλαμβανομένου του λαθρεμπορίου όπλων.³⁵

Στον τομέα της καταπολέμησης των κυκλωμάτων λαθροδιακινητών και διαχείρισης της παράνομης μετανάστευσης ο FRONTEX ξεκίνησε να συνεργάζεται στενά με τα κράτη που έχουν μεταναστευτικούς πληθυσμούς στα εδάφη τους,

³⁴ Βλ. ο.π., 7.

³⁵ Βλ. ο.π., 7.

εγκαθιστώντας τον πρώτο σύνδεσμο στη Τουρκία κάτι που συνεχίστηκε και με άλλες χώρες της Αφρικής αλλά και των Δυτικών Βαλκανίων.

Αναφορικά με την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών ο διεθνής οργανισμός ξεκίνησε να συλλέγει προσωπικά στοιχεία παράνομων μεταναστών αποκλειστικά για λόγους ανάλυσης κινδύνου και για την υποστήριξη εγκληματολογικών ερευνών. Τον Φεβρουάριο εγκαινιάστηκε το σύστημα PEDRA το οποίο αποσκοπεί στη συλλογή στοιχείων μέσω συνεντεύξεων που γίνονται σε παράνομους μετανάστες σε εθελοντική βάση. Η διαδικασία συνεντεύξεων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των δραστηριοτήτων του FRONTEX σε Ισπανία, Ιταλία και Ελλάδα καθώς οι τρομοκρατικές επιθέσεις σε Γαλλία, Βέλγιο και Γερμανία υποδηλώνουν ξεκάθαρα ότι η διαχείριση των συνόρων αποτελεί σημαντικό συστατικό ασφαλείας για την ΕΕ μιας που πολλοί τρομοκράτες εισέρχονται στην ΕΕ ως μετανάστες (Foreign Terrorist Fighters).³⁶

Οι 204.719 καταγεγραμμένοι μετανάστες, για το 2017, συνιστούν μια μείωση της τάξεως του 60% συγκρινόμενη με το 2016, παραμένει όμως ιδιαίτερα υψηλός αριθμός σε σχέση με τις έως το 2014 χρονιές.³⁷ Επηρεασμένη θετικά από τη συμφωνία Ευρώπης-Τουρκίας η Ανατολική Μεσογειακή οδός παρουσιάζει σημαντική μείωση των μεταναστευτικών ροών καθώς τα Ελληνικά νησιά, παρά την μικρή τους απόσταση από τα παράλια της Τουρκίας, δεν αποτελούν πλέον ιδιαίτερα ελκυστικό προορισμό και παρά του γεγονότος ότι μεγάλος αριθμός, εν δυνάμει μεταναστών, παραμένει στη Τουρκία (Βλ. Χάρτης 5).

Προς την ίδια κατεύθυνση συνέβαλαν επίσης η υποχρεωτική παραμονή των μεταναστών στα νησιά πρώτης υποδοχής, η εντατικοποίηση των ελέγχων στα Δυτικά Βαλκάνια και οι μεγάλες επιτυχίες των Ελληνικών Αρχών, στην αποτροπή εξόδων από τη χώρα με χρήση πλαστών ταξιδιωτικών έγγραφων, στα αεροδρόμια. Η κατάσταση στα χερσαία ελληνοτουρκικά σύνορα παρουσιάζει αυξημένη πίεση, με 5540 παράνομες διελεύσεις, κάτι που είχε να συμβεί από το 2012. Η τάση στα Δυτικά Βαλκάνια ακολουθεί αυτή της Μεσογειακής οδού με μια σχετική κινητικότητα στα Σερβικά σύνορα, με πολλούς μετανάστες

³⁶ Βλ. ο.π., 7.

³⁷ Βλ. FRONTEX, «Risk Analysis for 2018», Warsaw, February 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2018.pdf (ημερομηνία πρόσβασης 25 Ιουνίου 2018).

εγκλωβισμένους στη Σερβία να προσπαθούν επίμονα να εισέλθουν παρανόμως στην ΕΕ. Ιδιαίτερα χαμηλές ήταν και οι ροές στη Δυτική Αφρικανική οδό με μόλις 421 παράτυπους μετανάστες, ως αποτέλεσμα μνημονίου συνεργασίας για την αποτροπή του φαινομένου μεταξύ Ισπανίας, Σενεγάλης και Μαυριτανίας ενώ στη Δυτική Μεσόγειο η κατάσταση ήταν διαφορετική καθώς τα νούμερα αυξήθηκαν σημαντικά, κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2017, με την εισροή μεταναστών κυρίως από τις χώρες του Μάγκρεμπ.³⁸

Αναφορικά με τα πλαστά ταξιδιωτικά έγγραφα που έφεραν και χρησιμοποίησαν υπήκοοι τρίτων χωρών στα σημεία εισόδου της ΕΕ ο συνολικός αριθμός των 6700 χαρακτηρίζεται, από τον FRONTEX, ως μικρός συγκρινόμενος με αυτόν του 2012.³⁹ Μείωση παρουσίασε και ο αριθμός των λαθροδιακινητών καθώς οι 10.213 περιπτώσεις είναι κατά 19% λιγότερες συγκρινόμενες με το προηγούμενο έτος.⁴⁰ Η Υπηρεσία Ασύλου (EASO) δίνει τον αριθμό των 701.997 αιτήσεων ασύλου που κατατέθηκαν στα 28 κράτη μέλη συμπεριλαμβανομένων της Νορβηγίας και της Ελβετίας. Στις τρεις πρώτες χώρες καταγωγής των αιτούντων διεθνούς προστασίας συγκαταλέγονται η Συρία με 97.619 αιτήσεις, το Ιράκ με 48.771 και το Αφγανιστάν με 46.533.⁴¹

³⁸ Βλ. ο.π., 19.

³⁹ Βλ. ο.π., 17.

⁴⁰ Βλ. ο.π., 24.

⁴¹ Βλ. ο.π., 24.

3.1.2 Η σχέση ριζοσπαστικού Ισλάμ και τρομοκρατίας

Ο Αϊμάν αλ Ζαουάχρι, ηγέτης της Αλ Κάιντα δήλωσε το 2005 «...είμαστε σε μια μάχη και περισσότερο από το μισό της είναι στα ΜΜΕ. Στη αυτή τη μάχη των ΜΜΕ είμαστε σε μια κούρσα για της καρδιές και τα μυαλά της Ούμα (κοινωνίας των πιστών)».⁴² Η χρήση του ίντερνετ από τους τρομοκράτες για τη επίτευξη των στόχων τους, διασπορά προπαγάνδας και επικοινωνία, δεν είναι κάτι καινούργιο. Ο Οσάμα Μπιν Λάντεν ήταν ο πρώτος τρομοκράτης που χρησιμοποίησε το ίντερνετ το μακρινό 1997.⁴³ Έως το 2017 τρομοκρατικές οργανώσεις έβρισκαν πρόσφορο έδαφος για τη διασπορά της προπαγάνδας τους σε περίπου 150 πλατφόρμες κοινωνικών δικτύων καθώς και διάφορες ιστοσελίδες με λειτουργίες αποθήκευσης και διανομής ψηφιακού προπαγανδιστικού υλικού ή άμεσης επικοινωνίας (chatrooms).⁴⁴

Παρόλο που ο μεγαλύτερος όγκος της διαδικτυακής δραστηριότητας των τρομοκρατών απαντάται στο ελεύθερο και εύκολα προσβάσιμο από όλους ίντερνετ, μέρος του βρίσκεται και στο αχανές Darknet, είσοδος στο οποίο απαιτεί τη χρήση συγκεκριμένου λογισμικού και συνεπώς ένα ανώτερο επίπεδο γνώσεων από αυτό του μέσου χρήστη, παρέχοντας ανωνυμία και ανυπαρξία λογοκρισίας.⁴⁵ Η τζιχαντιστική προπαγάνδα στο ίντερνετ βελτιώνεται διαρκώς τα τελευταία είκοσι χρόνια, με απώτερο σκοπό την μεγιστοποίηση των επιπτώσεων της. Για τον λόγο αυτό εισάγει τη χρήση νεοτερισμών αντιγράφοντας στυλ και γραφικά κινουμένων σχεδίων ή βιντεοπαιχνιδιών, που είναι δημοφιλή στη νεολαία η οποία αποτελεί το πιο ευάλωτο ακροατήριο της.⁴⁶

Δύο αιματηρές τρομοκρατικές επιθέσεις κατέδειξαν στις ανύποπτες έως τότε δυνάμεις ασφαλείας την δύναμη του διαδικτύου στην κατεύθυνση της

⁴² Βλ. Christina Schori Liang, «CYBER JIHAD: Understanding and Countering Islamic State Propaganda», GCSP Policy Paper 2015/2, February 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.gcsp.ch/News-Knowledge/Publications/Cyber-Jihad-Understanding-and-Countering-Islamic-State-Propaganda> (ημερομηνία πρόσβασης 22 Ιουλίου 2018).

⁴³ Βλ. ο.π.

⁴⁴ Βλ. EUROPOL, «European Union Terrorism Situation and Trend Report 2018 (TESAT 2018)», Haque, 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>, (ημερομηνία πρόσβασης 22 Ιουλίου 2018).

⁴⁵ Βλ. ο.π., 15.

⁴⁶ Βλ. EUROPOL, «EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2017)», Haque, 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017>, (ημερομηνία πρόσβασης 22 Ιουλίου 2018).

ριζοσπαστικοποίησης. Οι αδερφοί Τσαρνάεφ που πυροδότησαν εκρηκτικούς μηχανισμούς στον Απρίλιο του 2013 κατά τη διάρκεια του Μαραθωνίου της Βοστώνης και ο Roshonara Choudhry που επιτέθηκε με μαχαίρι σε μέλος του κοινοβουλίου στο Ηνωμένο Βασίλειο τον Νοέμβριο του 2010, κατηχήθηκαν και ριζοσπαστικοποιήθηκαν, παρακολουθώντας οπτικοακουστικό υλικό με κηρύγματα εξτρεμιστών ιερέων όπως ο Άνγουορ Αλ-Ολάκι. Ο τελευταίος ενέπνευσε και χρηματοδότησε την επίθεση στο περιοδικό Charlie Hebdo στο Παρίσι καθώς και πλήθος άλλων στον Καναδά, τις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία πείθοντας μουσουλμάνους να προβούν σε επιθέσεις στις χώρες διαμονής τους, ως μοναχικοί λύκοι.⁴⁷

Το ίντερνετ δίνει τη δυνατότητα σε έναν νεαρό που σκέπτεται να ταξιδέψει στη Συρία και να ενταχθεί στις τάξεις το εμπολέμων του ΙΚ, όχι μόνο να αναζητήσει γενικές πληροφορίες αλλά να έρθει σε επαφή με στρατολόγους οι οποίοι θα διευκολύνουν τη μύηση του στον τζιχαντισμό. Ας σημειωθεί ότι το διαθέσιμο υλικό στο διαδίκτυο δεν είναι συνήθως αρκετό για να οδηγήσει στη ριζοσπαστικοποίηση αυτό καθαυτό αλλά αποτελεί καταλύτη επιταχύνοντας τη διαδικασία ενώ παράλληλα συνεπικουρεί τη προσπάθεια των στρατολόγων, ενισχύοντας τελικά ασύμμετρα, την επιρροή του γεωπολιτικού παράγοντα στο σύστημά μας.⁴⁸

Στη δύση το ΙΚ αναζητά υποψήφιους «στρατιώτες» του ανάμεσα σε αυτούς που δεν έχουν ενσωματωθεί ενώ η προπαγάνδα φυσικά διαφοροποιείται ανάλογα με τις ομάδες ενδιαφέροντος. Για παράδειγμα στους άντρες, το Ισλαμικό Κράτος ,παρουσιάζεται ως μια ευκαιρία για περιπέτεια που θα δώσει νόημα στη ζωή τους, ενώ στις γυναίκες υπόσχεται γάμο και οικογενειακή ευτυχία.⁴⁹ Στην κατεύθυνση αυτή βρίσκεται το πρόσφατο διαδικτυακό δημιούργημα των τζιχαντιστών που ονομάζεται Zora Foundation, απευθύνεται κυρίως σε γυναίκες και μέσα σε λίγους μήνες κατάφερε να συγκεντρώσει περισσότερους από 3200 ακολούθους.⁵⁰

⁴⁷ Βλ. <https://www.gcsp.ch/News-Knowledge/Publications/Cyber-Jihad-Understanding-and-Countering-Islamic-State-Propaganda>.

⁴⁸ Βλ. ο.π.

⁴⁹ Βλ. ο.π.

⁵⁰ Βλ. ο.π.

Τις ίδιες υπηρεσίες παρέχει και το Umm το οποίο στα αραβικά σημαίνει «η γυναίκα ως μητέρα». Στο περιεχόμενο των λογαριασμών του, γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστεί ο εξτρεμισμός ως μια φυσιολογική στάση ζωής. Αθώες φωτογραφίες χαριτωμένων ζώων, μόδα, συνταγές μαγειρικής, συμβουλές ανατροφής τέκνων που συνοδεύονται με φωτογραφίες παιδιών ντυμένα με τη στολή μαχητή σε συνδυασμό με ιδεολογική κατήχηση καθώς και πληροφορίες σχετικά με τη σαρία και τη χρήση όπλων, προσπαθούν να δώσουν την εικόνα της καλής ζωής στη Συρία προσελκύοντας νέο αίμα στις τάξεις τους.⁵¹ Ως το τέλος του 2014 πλήθος γυναικών δελεάστηκαν να εισέλθουν στη τζιχαντ προκειμένου να αυξηθεί ο πληθυσμός του χαλιφάτου. Οι ηλικίες τους κυμαίνονταν από 16-24 ετών ενώ υπήρξαν αναφορές και για δεκατριάχρονα κορίτσια. Οι γυναίκες που ταξίδεψαν στις περιοχές του ΙΚ διέμεναν σε χώρες όπως τη Γαλλία, τη Βρετανία, τη Γερμανία, την Αυστρία, το Βέλγιο και την Ισπανία.⁵²

Παρά τα όσα υπόσχεται το ΙΚ στις γυναίκες ο ρόλος που τους επιφυλάσσει είναι αυστηρά αυτός της συζύγου και της μητέρας, ενώ παραλείπει να αναφέρει τις βίαιες τακτικές του όπως τον λιθοβολισμό, την επιβολή αυστηρού ενδυματολογικού κώδικα, την περιορισμένη πρόσβαση σε υλικά αγαθά και τις σκληρές σεξουαλικές πρακτικές. Σύμφωνα με υπολογισμούς του ΟΗΕ τον Αύγουστο του 2014, 1500 γυναίκες και ανήλικα κορίτσια όπως και αγόρια υποχρεώθηκαν σε σεξουαλική σκλαβιά.⁵³

Γίνεται λοιπόν φανερό πως ο Οίκος του Ισλάμ (Daar al-Islam) καταφέρνει, ως γεωπολιτικός παράγοντας, να ξεπεράσει τους γεωγραφικούς περιορισμούς εργαλειοποιώντας το διαδίκτυο και να ασκήσει σημαντική επιρροή στο σύστημα μας, μέσω της επιτυχούς προσέγγισης και κατήχησης των πληθυσμών που τον απαρτίζουν. Η ισλαμιστική ριζοσπαστικοποίηση αποτελεί την πλέον συνήθη εκδοχή της ριζοσπαστικοποίησης μουσουλμανικών πληθυσμών στην Ευρώπη και συνδέεται με μία σειρά παραγόντων, μεταξύ αυτών και χαρακτηριστικά της ίδιας της ισλαμικής θρησκείας.

⁵¹ Βλ. ο.π.

⁵² Βλ. ο.π., 6.

⁵³ Βλ. ο.π., 7.

Πλην του γεγονότος, ότι ο όρος «ριζοσπαστικοποίηση» χρησιμοποιείται ευρέως τόσο οι κυβερνήσεις όσο και η ακαδημαϊκή κοινότητα δεν έχουν καταλήξει ακόμη σε έναν ορισμό κοινής αποδοχής⁵⁴ αλλά ούτε και στην εξακρίβωση των μηχανισμών που ενεργοποιούν στο άτομο την ανάγκη να ενστερνιστεί ακραίες ιδεολογικές απόψεις, ανεξάρτητα από το αν θα στραφεί ή όχι στη βία.⁵⁵

Η όποια, επί του θέματος κοινή παραδοχή, ανάγεται στο γεγονός ότι πρόκειται περί διαδικασίας, συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε ομάδα Αυστραλών ερευνητών.⁵⁶ Με βάση τα παραπάνω και για να αποφύγουμε να αναφερθούμε σε ακαδημαϊκές διαφωνίες που δεν σχετίζονται ιδιαίτερα με το υπό εξέταση θέμα, θα χρησιμοποιήσουμε τον ορισμό του καθηγητή Κοινωνιολογίας στο πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης Maykel Verkuyten, σύμφωνα με τον οποίο: «η διαδικασία της ριζοσπαστικοποίησης περιλαμβάνει μια αυξανόμενη απαξίωση στην υπάρχουσα τάξη και την πλειονότητα των εκπρόσωπων της, σε συνδυασμό με μεγαλύτερη δέσμευση σε ακραία πιστεύω, αξίες και κανόνες συμπεριφοράς οι

⁵⁴ Βλ. Alex P. Schmid, «Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review», International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) – The Hague, 2013, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://guides.library.uwa.edu.au/ld.php?content_id=14872881, (ημερομηνία πρόσβασης 28 Ιουλίου 2018).

⁵⁵ Ο Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων Alex P. Smith του Πανεπιστημίου St. Andrews, εντοπίζει και καταδεικνύει αυτή τη πολυφωνία που επικρατεί, στους ορισμούς που χρησιμοποιούν διάφορες υπηρεσίες ασφαλείας ανά τον κόσμο αναφέροντας τα παρακάτω παραδείγματα:

«Η Δανέζικη υπηρεσία Ασφάλειας και Πληροφοριών (PET) ορίζει τη ριζοσπαστικοποίηση ως τη διαδικασία κατά την οποία η αποδοχή ενός ατόμου σε αντιδημοκρατικές και βίαιες έννοιες συμπεριλαμβανομένης και της τρομοκρατίας, αυξάνεται στη προσπάθεια του να επιτύχει συγκεκριμένο πολιτικό-ιδεολογικό σκοπό.

Η Γενική Υπηρεσία Πληροφοριών και Ασφάλειας της Ολλανδίας (AIVD) κάνει λόγο για την «ενεργό και / ή υποστήριξη βαθιών αλλαγών στην κοινωνία οι οποίες μπορεί να αποτελούν κίνδυνο για τη δημοκρατία και μπορεί να εμπλέκουν τη χρήση αντιδημοκρατικών μεθόδων που μπορεί να βλάψει τις λειτουργίες της δημοκρατίας.

Το τμήμα κρατικής ασφαλείας των ΗΠΑ (DHS) αναφέρει και αυτό σε διαδικασία υιοθέτησης ενός εξτρεμιστικού συστήματος αξιών, συμπεριλαμβανομένης της πρόθεσης χρήσης βίας ή υποστήριξη και διευκόλυνση της, ως μέθοδο επίτευξης κοινωνικών αλλαγών.

Η Σουηδική Υπηρεσία Ασφάλειας (SAPO) αναφέρει ότι «Η ριζοσπαστικοποίηση μπορεί να είναι και η διαδικασία που οδηγεί σε ιδεολογικό ή θρησκευτικό ακτιβισμό με σκοπό να εισαχθούν ριζικές αλλαγές στη κοινωνία και η διαδικασία που οδηγεί ένα άτομο ή ομάδα στην προώθηση της βίας για την επίτευξη πολιτικών στόχων».

⁵⁶ Βλ. ο.π., 12.

οποίοι υπονομεύουν τη καθεστηκυία τάξη»⁵⁷ ο οποίος παραμένει ηπιότερος μιας που αποφεύγει τη χρήση λέξεων με αρνητική σημασία όμως «βία», «κίνδυνος», «βλάβη» ενώ παράλληλα παραμένει πιο γενικός, κάτι που δεν θεωρείται απαραίτητα θετικό στοιχείο για ένα ορισμό αλλά τουλάχιστον δεν θα μας περιορίσει στη συνέχεια της μελέτης μας.

Ο Verkuyten διακρίνει τρεις κύριες αιτίες που οδηγούν στη ριζοσπαστικοποίηση η οποία συνήθως αφορά νεαρά άτομα που βρίσκονται στην εφηβεία ή τα πρώτα χρόνια της ενήλικης ζωής τους, την αβεβαιότητα, το αίσθημα της εχθρότητας και το αίσθημα της αδικίας εστιάζοντας στον τρόπο και τις συνθήκες ζωής των μουσουλμάνων στις δυτικές κοινωνίες και στις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίζουν όπως την ελλιπή εκπαίδευση, την ανεργία και τις διακρίσεις που οδηγούν στην αποξένωση-περιθωριοποίηση, στοιχεία που μπορούν να πυροδοτήσουν την εν λόγω διαδικασία.⁵⁸

Η αβεβαιότητα συνιστά ένα σημαντικό παράγοντα ευαισθητοποίησης των νεαρών μουσουλμάνων στις επιταγές της ισλαμιστικής προπαγάνδας. Η σχέση της αβεβαιότητας, που βιώνει ο νεαρός μουσουλμάνος σε μια δυτική φιλελεύθερη κοινωνία, είναι ευθέως ανάλογη με την αποδοχή φονταμεταλιστικών δογμάτων, την αφομοίωση τους και τέλος την ιδεολογική αποκρυστάλλωση.⁵⁹ Μέσω αυτής της διαδικασίας το άτομο παύει να νιώθει μόνος σε ένα μοντέρνο περιβάλλον που προωθεί την ατομικότητα. Οι ακραίες ομάδες ακολουθώντας πατερναλιστικά πρότυπα, κυρίως για τα νέα μέλη τους, έχουν πάντα μια πειστική και συγχρόνως ανακουφιστική απάντηση σχετικά με τα θέματα που τα απασχολούν όπως τις αξίες, τα ιδανικά και τους κανόνες συμπεριφοράς που πρέπει τα μέλη τους να υιοθετήσουν για προοδεύσουν στη ζωή, ενάντια σε ένα κατ'επίφαση εχθρικό περιβάλλον. Έτσι, οι ομάδες αυτές αποτελούν ένα φαινομενικά ασφαλές λιμάνι για τους ανήσυχους νέους, οι οποίοι αναζητούν σε αυτές την πλήρωση συναισθημάτων αποδοχής και κατ'επέκταση

⁵⁷ Βλ. Maykel Verkuyten, «Religious Fundamentalism and Radicalization Among Muslim Minority Youth in Europe», Faculty of Social and Behavioural Sciences, Department of Interdisciplinary Social Science, Utrecht University, 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://econtent.hogrefe.com/doi/10.1027/1016-9040/a000314>, (ημερομηνία πρόσβασης 28 Ιουλίου 2018).

⁵⁸ Βλ. ο.π.

⁵⁹ Βλ. ο.π.

της συναισθηματικής και πνευματικής ηρεμίας. Η ισλαμιστική προπαγάνδα δεν αφήνει περιθώρια δεύτερης σκέψης στους πιστούς της αφού θεωρείται δεδομένο ότι όλες οι πτυχές της ζωής τους θα καθορίζονται από τις επιταγές της, ενώ δεν επιτρέπει καμία πολιτισμική διαφοροποίηση, ο μουσουλμάνος είναι αποκλειστικά μουσουλμάνος και δεν μπορεί κατέχει, ετερογενή χαρακτηριστικά π.χ. την δυτική κουλτούρα της χώρας που γεννήθηκε και μεγάλωσε.⁶⁰

Στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια έχει καλλιεργηθεί ένα αντιμεταναστευτικό κλίμα το οποίο εστιάζει περισσότερο τα βέλη του, στους μουσουλμάνους. Η άνοδος πολιτικών δυνάμεων που θεωρούνται ακροδεξιές αλλά και οι δημόσιες τοποθετήσεις επιφανών ακαδημαϊκών και πολιτικών σχετικά με την ασυμβατότητα του Ισλάμ στις δυτικές κοινωνίες αυξάνουν στους μουσουλμάνους το προσλαμβανόμενο αίσθημα της εχθρότητας από τη πλευρά των γηγενών. Έρευνα που έλαβε χώρα σε ευρωπαϊκά κράτη κατέδειξε ότι οι μουσουλμάνοι μετανάστες με άκαμπτη θρησκευτική και ιδεολογική ταυτότητα είναι λιγότερο καλοδεχούμενοι στις κοινωνίες των χωρών αυτών, γεγονός που τελικά αυξάνει το αίσθημα του αποκλεισμού.⁶¹ Αυτό ακριβώς το συναισθηματικό κενό έρχεται να καλύψει η ισλαμιστική προπαγάνδα, καθώς τα περισσότερα θεωρητικά της μοντέλα αναφέρονται σε αξίες όπως αποδοχή, σεβασμός, συμμετοχή και αναγνώριση στους απογοητευμένους νέους που νιώθουν ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας.⁶²

Το αίσθημα της αδικίας αποτελεί έναν ακόμη παράγοντα ριζοσπαστικοποίησης των μουσουλμάνων, οι οποίοι αισθανόμενοι ότι βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ενώπιων των θεσμών των δυτικών κρατών και σε σχέση με τους πολίτες τους, μπορεί να αναζητήσουν στήριξη σε περιθωριακές ομάδες όπου και θα μάθουν ότι πρέπει να χρησιμοποιήσουν βία για να άρουν τις αδικίες των δυτικών σε βάρος του Ισλάμ.⁶³ Το συναίσθημα της αδικίας σε βάρος του Ισλάμ είναι αρκετό για να κινητοποιήσει μουσουλμάνους σε διαφορετικά μέρη του πλανήτη. Ορισμένοι ριζοσπαστικοποιήθηκαν αντιδρώντας στην

⁶⁰ Βλ. ο.π.

⁶¹ Βλ. ο.π., 24.

⁶² Βλ. ο.π., 25.

⁶³ Βλ. ο.π., 25.

προσλαμβανόμενη ως νέο-αποικιακή, συμπεριφορά της δύσης, την καταπίεση, τις αδικίες και τις εχθρότητες που τελέστηκαν σε βάρος των μουσουλμάνων στις εμπόλεμες περιοχές της Μ. Ανατολής και του Αφγανιστάν.⁶⁴ Η ισλαμιστική προπαγάνδα δεν έχασε την ευκαιρία να εκμεταλλευτεί τα συναισθήματα θυμού και αδυναμίας καλώντας τους μουσουλμάνους να συστρατευθούν εναντίον των δυναστών τους, τόσο στην Ευρώπη όσο και σε οποιοδήποτε μέρος τους κόσμου, ούτως ώστε να πάψουν να νιώθουν αδύναμοι και αδικημένοι.⁶⁵

Η διαδικασία μέσω της οποίας το άτομο καταλήγει να ριζοσπαστικοποιηθεί υιοθετώντας ακραίες θέσεις τις οποίες δεν διστάζει να επιβάλλει ακόμη και δια της βίας, ξεκίνησε να μελετάται από το τέλος του 1960. Αρχικά οι πρώτες θεωρίες εστίαζαν στη προσωπικότητα του δράστη μιας τόσο ειδεχθούς πράξης όπως η τρομοκρατική ενέργεια, την οποία συνέδεαν με κάποια ψυχική διαταραχή.⁶⁶ Εξήντα χρόνια αργότερα οι νεότερες θεωρίες κάνουν μια τέτοια προσέγγιση να φαντάζει απλοϊκή. Στη παρούσα διπλωματική εργασία δεν θα παρουσιαστούν οι διάφορες κοινωνιολογικές θεωρίες, ούτε οι όποιες ακαδημαϊκές διαφωνίες. Θα προσεγγίσουμε απλά και πρακτικά το θέμα με τη βοήθεια του πυραμιδικού μοντέλου, για να εξηγήσουμε τα στάδια της ριζοσπαστικοποίησης, όπως αυτό περιγράφεται σε έκθεση του Αστυνομικού Τμήματος της Νέας Υόρκης (Βλ. σχήμα 1).⁶⁷

⁶⁴ Βλ. ο.π., 25.

⁶⁵ Βλ. ο.π., 25.

⁶⁶ Βλ. Randy Borum, «Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories», University of South Florida, 2011, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1139&context=jss>, (ημερομηνία πρόσβασης 28 Ιουλίου 2018)

⁶⁷ Το πυραμιδικό μοντέλο της ριζοσπαστικοποίησης αναπτύχθηκε από τους Clark McCauley και Sophia Moskalenco στα πλαίσια έρευνας που υποστηρίχθηκε από το Υπουργείο Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ. Κατά το χρόνο δημοσίευσης της έρευνας (03/07/2008) ο Clark McCauley ήταν καθηγητής Ψυχολογίας και στο κολλέγιο Bryn Mawr της Πενσυλβάνια των ΗΠΑ και η Sophia Moskalenco μεταδιδασκαλική συνεργάτιδα στο Υπουργείο Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ και ερευνήτρια στο National Consortium for Study of Terrorism and Responses to Terrorism (NC-START). Ο λόγος που δεν επελέγη η μελέτη τους ως πηγή είναι το εξειδικευμένο ύψος του κειμένου που δεν προσδίδει ιδιαίτερη προστιθέμενη αξία στο παρόν πόνημα, καθώς σκοπός του είναι να περιγράψει με απλό τρόπο τη μακροχρόνια, συνήθως διαδικασία, της ριζοσπαστικοποίησης.

Το Αστυνομικό Τμήμα της Νέας Υόρκης⁶⁸ διακρίνει τέσσερεις φάσεις στη ζωή του ατόμου προτού φτάσει στο σημείο να ασπαστεί τις εξτρεμιστικές απόψεις των τζιχαντιστών (Βλ. Σχήμα 1). Στη πρώτη φάση, αυτή της προ-ριζοσπαστικοποίησης εκτίθεται για πρώτη φορά στην τζιχαντιστική προπαγάνδα, την αποδέχεται και υιοθετεί τις ιδεολογικές της θέσεις. Τα άτομα που εισήλθαν στον κόσμο του εξτρεισμού με αυτόν τον τρόπο, ήταν στη πλειοψηφία τους απλοί καθημερινοί άνθρωποι, με μικρό ή μηδενικό εγκληματικό παρελθόν. Έπεται, η φάση του αυτοπροσδιορισμού κατά την οποία το άτομο αρχίζει να συναναστρέφεται περισσότερο με ομοϊδεάτες, ωθούμενο από τους εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες που αναφέρθηκαν νωρίτερα.⁶⁹

Η ολοένα αυξανόμενη ενασχόληση με το σαλαφιστικό Ισλάμ οδηγεί στη δημιουργία και αποδοχή μιας καινούργιας ταυτότητας και κοσμοθεωρίας σχετικά με τη θέση του ατόμου στη κοινωνία, τον κόσμο και τον απώτερο σκοπό που οφείλει να εκπληρώσει. Ανεβαίνοντας τη κλίμακα προς τον τζιχαντισμό έρχεται η φάση της κατήχησης. Το άτομο πλέον αποδέχεται πλήρως και αδιαμφισβήτητα το σαλαφιστικό δόγμα και τάσσει εαυτόν υπέρ του αγώνα. Σε αυτό το στάδιο ένας πνευματικός καθοδηγητής βοηθά και παράλληλα επιτηρεί τον «νεοεισερχόμενο» στις τάξεις της ένοπλης Τζιχάντ. Στη τέταρτη και τελευταία φάση της ιδεολογικής μεταμορφώσεως το άτομο είναι πλέον ένας ιερός πολεμιστής, έτοιμος να συμμετάσχει στη τζιχάντ, σχεδιάζοντας, προετοιμάζοντας και υλοποιώντας τρομοκρατικά χτυπήματα.⁷⁰

Η κάθε μια από τις τέσσερεις φάσεις είναι μοναδική και απαιτεί συγκεκριμένες διεργασίες προκειμένου να ολοκληρωθεί, ενώ δεν καταφέρνουν απαραίτητα όλοι να περάσουν και τα τέσσερα στάδια. Αρκετοί εγκαταλείπουν την ακολουθία η οποία αν και φαίνεται γραμμική δεν ολοκληρώνεται από όλους με τον ίδιο τρόπο.⁷¹ Ειδικά οι πρώτες τρεις μπορεί να πάρουν αρκετό χρόνο για την ολοκλήρωση τους, περισσότερο από 2 ή 3 χρόνια ενώ η μετάβαση στη τέταρτη

⁶⁸ Βλ. Mitchell D. Silber & Arvin Bhatt, «Radicalization in the West: The Homegrown Threat», NYPD Intelligence Division, 2007, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://sethgodin.typepad.com/seths_blog/files/NYPD_Report-Radicalization_in_the_West.pdf, (ημερομηνία πρόσβασης 28 Ιουλίου 2018)

⁶⁹ Βλ. Mitchell D. Silber & Arvin Bhatt, «Radicalization in the West: The Homegrown Threat», ό.π.

⁷⁰ Βλ. ο.π.

⁷¹ Βλ. ο.π.

είναι συνήθως ραγδαία αφού ολοκληρώνεται σε μερικούς μήνες. Όσοι καταφέρουν να ολοκληρώσουν με επιτυχία ολόκληρη τη διαδικασία πιθανότατα θα εμπλακούν στον σχεδιασμό και την εκτέλεση τρομοκρατικού χτυπήματος.⁷²

Η περίπτωση του ριζοσπαστικού Ισλάμ όπου η πολιτική είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη θρησκεία μπορεί να οδηγήσει στη χρήση τυφλής βίας, όπως συνέβη στα τρομοκρατικά χτυπήματα που έλαβαν χώρα στην ΕΕ. Η αποδοχή του ένοπλου αγώνα κατά της δύσης, δεν απέχει και πολύ από την ιδεολογία των τζιχαντιστών του ισλαμικού κράτους στις χώρες που αυτό εγκαθιδρύθηκε και γιγαντώθηκε κατά τα προηγούμενα έτη.

Ο αριθμός των τρομοκρατικών επιθέσεων με θρησκευτικό κίνητρο, που έλαβαν χώρα σε Ευρωπαϊκό έδαφος, αυξήθηκε κατά τα έτη 2014-2015, κατά περίπου 74% ενώ ο αριθμός των θυμάτων στο εξωφρενικό ποσοστό του 3650% (Βλ. Γράφημα 4). Το 2014 έτος το Ισλαμικό κράτος ανακοίνωσε την επανίδρυση του Χαλιφάτου απαιτώντας από κάθε πιστό μουσουλμάνο να συστρατευθεί μαζί του. Όσοι δεν υπάκουαν θα θεωρούνταν αποστάτες, με επαπειλούμενη ποινή αργό και βασανιστικό θάνατο πράγμα το οποίο φρόντιζαν να κοινοποιούν μέσω οπτικοακουστικού υλικού, που δημοσιευόταν για παραδειγματισμό και για προπαγανδιστικούς λόγους.⁷³ Απαλλάσσονταν της παραπάνω υποχρέωσης, όσοι ενεργούσαν τρομοκρατικές επιθέσεις στα εδάφη των χωρών όπου διέμεναν, κάτι το οποίο αποδείχθηκε ιδιαίτερα βολικό για τους ισλαμιστές, καθώς τους δινόταν η δυνατότητα να προβούν οπουδήποτε στον κόσμο, σε αιματηρές επιδείξεις ισχύος.

Στις 21/05/2016 ο Αμπού Μοχαμεντ Αλ-Αντνι σε ομιλία του απέτρεπε τους μουσουλμάνους να επισκεφθούν τα εδάφη του ισλαμικού κράτους καθώς ήταν προτιμότερο να ενεργήσουν τρομοκρατικές επιθέσεις στα κράτη διαμονής τους, με οποιοδήποτε μέσο και κυρίως κατά τον μήνα του Ραμαζανιού (6 Ιουνίου-5 Ιουλίου του 2016), επισημαίνοντας ότι ακόμη και η πιο μικρή τρομοκρατική επίθεση θα έχει μεγάλη επίδραση στη ηθική του εχθρού.⁷⁴ Η εντατικοποίηση των

⁷² Βλ. ο.π.

⁷³ Βλ. EUROPOL, «EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2017», Haque, 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017>, (ημερομηνία πρόσβασης 30 Ιουλίου 2018).

⁷⁴ Βλ. ο.π., 26.

προσπαθειών του ΙΚ να πείσουν ακολούθους τους ή έστω συμπαθούντες που διαμένουν στη Δύση να ενεργήσουν τρομοκρατικές επιθέσεις ακόμη και ως «μοναχικοί λύκοι» οδήγησε στην εισαγωγή άρθρων, υπό τον τίτλο «Just Terror Tactics» στο περιοδικό «Rumiyah» παρέχοντας οδηγίες για τη χρήση μαχαιριών, οχημάτων ή άλλων δολοφονικών μέσων, καθώς και βέλτιστους τρόπους διεξαγωγής της τρομοκρατικής επίθεσης, για την μεγιστοποίηση του αριθμού των θυμάτων.⁷⁵ Δινόταν επίσης η οδηγία στους επίδοξους τρομοκράτες, να μεριμνήσουν ούτως ώστε να γίνει γνωστή η σχέση τους με το Ισλαμικό Κράτος όπως και οι λόγοι της επίθεσης, είτε μέσω κάποιας προκήρυξης γραπτής ή μαγνητοσκοπημένης είτε αφήνοντας σημειώματα στα σώματα των θυμάτων.⁷⁶

Το 2017 τα κ-μ διεξήγαγαν έρευνες σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης των τρομοκρατών. Μια σημαντική έρευνα επικεντρώθηκε σε ένα μεγάλο δίκτυο Λιβανέζων υπηκόων οι οποίοι πρόσφεραν στο οργανωμένο έγκλημα, υπηρεσίες ξεπλύματος βρώμικου χρήματος χρησιμοποιώντας τα κέρδη τους για να χρηματοδοτήσουν τρομοκρατικές οργανώσεις που σχετίζονταν με το στρατιωτικό τμήμα της Λιβανέζικης Χεζμπολάχ.⁷⁷ Άλλη έρευνα κατέδειξε τους τρόπους με τους οποίους χρηματοδοτούνταν όσοι κατέφυγαν από την Ευρώπη προκειμένου να πολεμήσουν στο πλευρό το Ισλαμικού Κράτους, στο Ιράκ, τη Συρία και τη Λιβύη.⁷⁸ Περίπου 2 εκατομμύρια ευρώ εστάλησαν από 2000 αποστολές στην Ευρώπη, μέσα από 5000 συναλλαγές τα οποία κατέληξαν σε 1000 περίπου παραλήπτες, μέσω ενός πολύπλοκου μηχανισμού διακινητών και μεσαζόντων.⁷⁹ Υπάρχουν σαφώς και άλλοι τρόποι μεταφοράς χρημάτων, περισσότερο πολύπλοκοι, αφανείς και συνεπώς ασφαλείς, όπως η Χαβάλα.

Η Χαβάλα είναι ένα σύστημα μεταφοράς χρημάτων, κυρίως μεταξύ μουσουλμάνων που βασίζεται στην εμπιστοσύνη μεταξύ του αποστολέα και του παραλήπτη. Προσφέρει τη δυνατότητα αποστολής χρημάτων, οπουδήποτε στον

⁷⁵ Βλ. ο.π., 26.

⁷⁶ Βλ. ο.π., 25,26.

⁷⁷ Βλ. EUROPOL, «European Union Terrorism Situation and Trend Report 2018 (TESAT 2018) », Hague, 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>, (ημερομηνία πρόσβασης 30 Ιουλίου 2018).

⁷⁸ Βλ. ο.π., 11.

⁷⁹ Βλ. ο.π., 11.

κόσμο, χωρίς να είναι απαραίτητη η μεταφορά τραπεζογραμματίων ή άλλων αξιών πράγμα το οποίο καθιστά τον εντοπισμό των διαδρομών αυτών ουσιαστικά αδύνατο. Μεγάλος αριθμός μεσαζόντων της Χαβάλα βρίσκεται στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα οι οποίοι διευκολύνουν την αποστολή χρημάτων από την Ευρώπη προς τις περιοχές των τρομοκρατικών οργανώσεων.⁸⁰ Άλλοι τρόποι χρηματοδότησης που παίζουν σημαντικό ρόλο είναι οι δωρεές των διεσπαρμένων μουσουλμανικών κοινοτήτων στην ΕΕ, είτε μέσω των Τζαμιών, είτε διάφορων ιστοσελίδων που διενεργούν εράνους.⁸¹ Ακόμη και κάποιοι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί μπορεί να λειτουργούν ως πλυντήρια ξεπλύματος χρήματος που θα καταλήξει σε τρομοκρατικές οργανώσεις υπό το μανδύα ανθρωπιστικών δράσεων.⁸²

Το κοινό ποινικό έγκλημα όπως κλοπές, ληστείες, διαρρήξεις, λαθρεμπόριο ναρκωτικών και απομιμητικών προϊόντων πιθανολογείται ότι χρηματοδότησε το 40% των τρομοκρατικών δράσεων στην ΕΕ. Άλλωστε η χρήση κονδυλίων προερχόμενα από εγκληματικές πράξεις θεωρείται ιδεολογικά σωστή και νόμιμη για τη χρηματοδότηση της Τζιχαντ στις χώρες που αποτελούν τον «οίκο του πολέμου».⁸³ Τέλος, οι απαγωγές ευρωπαίων και άλλων δυτικών πολιτών εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό μέσο χρηματοδότησης της προπαγάνδας ή άσκησης πολιτικής πίεσης για ανταλλαγή κρατουμένων. Περιστατικά απαγωγών δυτικών υπήρξαν στη Λιβύη, το Μάλι, το Αφγανιστάν και τις Φιλιππίνες χωρίς όμως να γνωρίζουμε τον ακριβή αριθμό τους επειδή δεν φτάνουν όλες οι περιπτώσεις στο φως της δημοσιότητας, για λόγους ασφάλειας των ομήρων.⁸⁴

⁸⁰ Βλ. ο.π., 11.

⁸¹ Βλ. ο.π., 11.

⁸² Βλ. ο.π., 11.

⁸³ Βλ. EUROPOL, «EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2017», Haque, 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017>, (ημερομηνία πρόσβασης 30 Ιουλίου 2018).

⁸⁴ Βλ. ο.π., 28.

3.2 Η επίδραση του Γεωπολιτικού Παράγοντα στον Πυλώνα Πολιτισμός/Πληροφορία

3.2.1 Το ισλάμ ως θρησκεία και σύστημα αξιών

Το Ισλάμ γεννήθηκε το 610 μ.Χ. όταν ο Μωάμεθ έλαβε το πρώτα κορανικά εδάφια μέσω θεϊκής επιφοιτήσεως, ενώ η πρώτη ισλαμική κοινότητα δημιουργήθηκε 12 χρόνια αργότερα το 622 μ.Χ. στο προάστιο Καμπάν της Μεδίνας.⁸⁵ Εκεί ιδρύθηκε και το πρώτο ισλαμικό τέμενος, το οποίο χρησιμοποιούνταν εκτός από χώρος λατρείας και για τις συνεδριάσεις της κοινότητας των πιστών, προκειμένου να διευθετηθούν διάφορα οργανωτικά και δικαϊκά ζητήματα, λειτουργίες που μετέπειτα οδήγησαν στη σύνταξη του γνωστού συντάγματος της Μεδίνας.⁸⁶ Το σύνταγμα παρέμεινε ανοιχτό για την προσθήκη άρθρων σύμφωνα με την εξέλιξη των αναγκών της ισλαμικής κοινωνίας, όπως και συνέβη μετά το θάνατο του Μωάμεθ, από τους διαδόχους του.⁸⁷ Οι χαλίφηδες σε συνεργασία με τους ουλεμάδες ολοκλήρωσαν τις λεπτομέρειες της θρησκευτικής γνώσης και τις προϋποθέσεις των πρακτικών υποθέσεων της καθημερινότητας συνδυάζοντας στη συνέχεια την θρησκεία με την ιεροδικαϊκή επιστήμη με τέτοιο τρόπο ούτως ώστε να δύνανται να επιλυθούν πνευματικά αλλά και καθημερινά ζητήματα των πιστών.⁸⁸

Φαίνεται λοιπόν ότι από την αρχή του το Ισλάμ δεν δημιουργήθηκε προκειμένου να καλύψει μόνο τις θρησκευτικές ανάγκες των πιστών του αλλά για να καθορίσει όλες τις εκφάνσεις του κοινωνικού, πολιτικού και οικονομικού τους βίου.⁸⁹ Σε μια θρησκεία όπου το θείο κατέχει μια αδιαμφισβήτητη δύναμη έναντι της κοινωνίας των πιστών, μόνο αυτό μπορεί να υπαγορεύσει τους κανόνες κατά τρόπο απόλυτο και αλάθητο. Ο θεόσταλτος νόμος στον οποίο οι μουσουλμάνοι οφείλουν πίστη, πέραν κάθε αμφισβήτησης είναι η σαρή⁹⁰, η οποία δόθηκε στον

⁸⁵ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, εκδ. Λειμών, Αθήνα 2016, 28.

⁸⁶ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, ο.π., 27,28.

⁸⁷ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, ο.π., 29.

⁸⁸ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, ο.π., 28.

⁸⁹ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, ο.π., 28.

⁹⁰ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, ο.π., 125: «Οὕτω, αὕτη καθορίζει, ἐκεῖνα ποὺ καθώρισεν ὁ θεὸς διὰ τοὺς πιστοὺς του καὶ τοὺς τὰ ἐπέβαλε,

Μωάμεθ μέσω του αρχάγγελου Γαβριήλ από τον Αλάχ και αποτελεί ένα σύνολο γενικών αρχών, κοινών και υποχρεωτικών για όλους. Ο νόμος αυτός καθορίζει «τὴν σχέσιν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ἑαυτὸν του, τὴν σχέσιν του μὲ τὸν δημιουργόν του καὶ τὴν σχέσιν του μὲ ὃ τι τὸν περιτριγυρίζει ἀπὸ ἔμψυχα καὶ ἄψυχα ἀντικείμενα».⁹¹

Η διάρθρωση των ισλαμικών κοινωνιών βασίζεται στην αταξικότητα. Την ηγεσία των πρώιμων ισλαμικών κοινωνιών κατείχε ο φύλαρχος, ο οποίος «...δὲν ἀνελάμβανε κληρονομικῶ τῷ τρόπῳ αὐτὴν ἀλλὰ κατόπιν ἐπιλογῆς, διὰ τῆς διαδικασίας τῆς ἀμέσου δημοκρατίας τοῦ φυλετισμοῦ, ἐκφραζόμενης διὰ τῶν οἰκῶν καὶ των πατριῶν-γενῶν, ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς φυλῆς.» και ασκούσε την εξουσία με τη συνδρομή ομάδας συμβούλων, την αλ-σσοούρα.⁹² Για την αλ-σσοούρα ο επίκουρος καθηγητής του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς αναφέρει «...ἡ τάξις αὕτη δὲν ἦτο ἰδιαίτερα τάξις εὐγενῶν· ὁ ἐκ μέρους τῶν μέλων τῆς φυλῆς πρὸς αὐτοὺς σεβασμὸς ἐξεπήγαζεν ὡς ἐκ τῆς θέσεως, τοῦ ἥθους καὶ τῆς ἰκανότητός των.»⁹³ πράγμα που σημαίνει ὅτι ὁ κάθε μουσουλμάνος εἶχε τὴν ευκαιρία νὰ ἀνελιχθεῖ στα υψηλότερα κλιμάκια τῆς πολιτικῆς, θρησκευτικῆς, στρατιωτικῆς ἢ οικονομικῆς ζωῆς εφόσον κατείχε τὰ ἀπαραίτητα προσόντα. Ἀκόμη καὶ ἴδιος ὁ Μωάμεθ οὐδέποτε ἀποδέχθηκε ὁποιαδήποτε προνομιακὴ μεταχείριση παραμένοντας πιστὸς στὴ ρῆση του «...οἱ μουσουλμᾶνοι εἶναι ἴσοι ὡς οἱ ὀδόντες τῆς κτένας».⁹⁴

Στα πλαίσια αὐτῆς τῆς ισότητος στὸ Ἰσλάμ δὲν υπήρχε χώρος γιὰ διακρίσεις βασιζόμενες στὸ χρῶμα τοῦ δέρματος ἢ τὸ φύλο.⁹⁵ Εἰδικότερα σε ὅτι ἀφορὰ τὴ θέση των δύο φύλων «...πρῶτο τὸ Ἰσλάμ ἀνεγνώρισε στὴν γυναῖκα πλήρη δικαιοπρακτικὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἐξωμοίωσε, ἐν πολλοῖς, στὰ διακαιώματα καὶ τὶς ὑποχρεώσεις πρὸς τὸν ἄνδρα»⁹⁶ καθὼς «...καθώρισεν ὡς

καὶ ὅσα ἐκόμισαν ὅλοι οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ θεοῦ ἀπόστολοι, ἀποσκοποῦντες νὰ δωρίσουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ δίκαιον δόγμα, τὴν καλὴν συμπεριφορὰν καὶ τὰς διαπροσωπικὰς σχέσεις».

⁹¹ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικοῦ Πολιτισμοῦ*, ο.π., 125.

⁹² Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικοῦ Πολιτισμοῦ*, ο.π., 47.

⁹³ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικοῦ Πολιτισμοῦ*, ο.π., 47.

⁹⁴ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικοῦ Πολιτισμοῦ*, ο.π., 48.

⁹⁵ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικοῦ Πολιτισμοῦ*, ο.π., 50.

⁹⁶ Ι.Θ. Μάζης, *Γεωπολιτικά Ζητήματα Στὴν Ευρυτέρα Μέση Ανατολή καὶ Τὴν Μεσόγειο-Ι*, Λειμῶν, Αθήνα 2017, 749.

βάσιν τὴν ἰσότητα τῶν δύο φύλων τῇ ἐξαιρέσει ἐκείνων τῶν ζητημάτων περὶ τῶν ὁποίων αὕτη αὕτη ἡ φύσις ἐπιβάλλει ἀλλοίαν μεταχείρισιν, εὐνοϊκὴν εἴτε διὰ τὸν ἄνδρα λ.χ. εἰς τὴν κληρονομίαν, τὸ διαζύγιον κ.ἄ. εἴτε διὰ τὴν γυναῖκα λ.χ. ἐκτέλεσιν μαστιγώσεως κατ' ἐγκύου γυναικός.».⁹⁷

Για τη θέση των γυναικών κατά τις πολεμικές συρράξεις στο έργο του «Το νομικό καθεστώς του Ιερού πολέμου στο Ισλάμ», ο Πατραγάς αναφέρει σχετικά «Οὐκ ὀλίγαι γυναῖκες ἠκολούθησαν τὸν προφήτην κατὰ τὰς πολεμικὰς συρράξεις, ὅπως καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς πολέμους, εἰς τοὺς ὁποίους προέβησαν τὰ ἰσλαμικὰ στρατεύματα, περιθάλλουσαι τοὺς τραυματίας, προσφέρουσαι ὕδωρ, παρσκευάζουσαι τροφήν, ἐνθαρρύνουσαι τοὺς πολεμιστὰς καὶ ἐνίοτε συμμετέχουσαι καὶ αἱ ἴδιαι εἰς τὴν μάχην.»⁹⁸ και συνεχίζει «Ἐν τούτοις, ὁ προφήτης δὲν ἐνεθάρρυνε τὰς γυναῖκας νὰ συμμετέχουν εἰς πᾶσαν μάχην. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἐπέτρεπε τὴν τοιαύτην συμμετοχὴν ὅταν ὁ ἀνδρικός πληθυσμός εὕρισκετο εἰς ἀνάγκην βοηθείας των...».⁹⁹ Παρόλα αυτά σε ότι αφορά την ισλαμιστική τρομοκρατία η συμμετοχή των γυναικών μόνο μικρή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αφού κατά το έτος 2016, ένας στους τέσσερεις συλληφθέντες για τρομοκρατία στην ΕΕ, ήταν γυναίκα (26%)¹⁰⁰ καθώς το Ισλαμικό Κράτος εξαιρεί τις γυναίκες από τις ένοπλες συγκρούσεις χωρίς όμως να τους το απαγορεύει.¹⁰¹

Στην περίπτωση των αλλόθρησκων μονοθεϊστών που διαβιούσαν εντός των ισλαμικών κοινωνιών οι μουσουλμάνοι δεν επέβαλαν τον βίαιο εξισλαμισμό.¹⁰² Ιδιαίτερα για τους χριστιανούς και ιουδαίους επιτρέπονταν, ως υπαγόμενοι στις θρησκείες της βίβλου, η διατήρηση των θρησκευτικών τους πεποιθήσεων, υποχρεούνταν όμως να καταβάλουν φόρο διότι έχαιραν της προστασίας των ισλαμικών στρατευμάτων, μιας που δεν επιτρεπόταν σε αλλόθρησκους να υπηρετήσουν σε αυτά και επίσης επειδή κατείχαν και αυτοί

⁹⁷ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, ο.π., 93.

⁹⁸ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Το Νομικόν Καθεστώς του Ιερού Πολέμου κατά το Ισλάμ*, Παπαζήσης, Αθήνα 2015, 33.

⁹⁹ Βλ. ο.π., 34, 36.

¹⁰⁰ Βλ. EUROPOL, «EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2017)», Haque, 2017), ο.π.

¹⁰¹ Βλ., ο.π.

¹⁰² Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού*, ο.π., 101.

δικαιώματα πλην αυτών που απαιτούσαν την ισλαμική ιδιότητα.¹⁰³ Το Ισλάμ δεν αποδέχεται την συμμετοχή αλλόθρησκων στη διοίκηση της χώρας, τόσο σε πολιτικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο.

Στον αντίποδα οι πολυθεϊστές και οι ειδωλολάτρες δεν είχαν την ίδια μεταχείριση καθώς το Ισλάμ τα απαγορεύει ως θρησκείες, αναγκάζοντας τους να εξισλαμιστούν προκειμένου να αποφύγουν τις διώξεις και τον θάνατο.¹⁰⁴

Στις περιοχές όμως που ελέγχονται από το αυτοαποκαλούμενο χαλιφάτο η πραγματικότητα για το ρόλο της γυναίκας είναι πολύ διαφορετική. Η θέση της στη κοινωνία είναι βαθύτατα υποτιμημένη καθώς ο άντρας μπορεί να καθορίσει κάθε πτυχή της ζωής και της καθημερινότητας της. Οι γυναίκες του Ισλαμικού Κράτους δεν έχουν δικαίωμα να αμφισβητήσουν τις εντολές του συζύγου τους ενώ είναι υποχρεωμένες να παραμένουν στο σπίτι μεριμνώντας για το νοικοκυριό, την ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών σύμφωνα με τις επιταγές του Ισλάμ.¹⁰⁵ Δεν επιτρέπεται να εξέλθουν της οικίας τους χωρίς τη συγκατάθεση του συζύγου τους και εφόσον τους επιτραπεί οφείλουν να καλύψουν ολόκληρο το σώμα τους, συμπεριλαμβανομένων και των χεριών τους.¹⁰⁶

Γενικότερα οι ισλαμιστές εργαλαιοποιούν τη θρησκεία για την επίτευξη των μισαλλόδοξων σκοπών τους «...παρατηροῦμεν τὴν ἀποδοχὴν ὑφ' ὅλων μιᾶς ἀκράϊας καὶ μισσαλλόδοξου ιδέας, ὑπερβαινούσης τὰ τοποχρονικὰ πλαίσια, καθ' ἣν ἀρνεῖσθαι τὸν ἄλλον καὶ θεωρεῖται ὁ διαφωνῶν ὡς διαφωνῶν μὲ τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅποτε ἡ τοιαύτη διαφωνία ἀποτελεῖ ἀπιστίαν μεγίστην.»¹⁰⁷, χωρίς ωστόσο να παρεκκλίνουν ουσιαστικά από τις επιταγές του ισλάμ, όπως γίνεται εμφανές π.χ. στα οριζόμενα της ιεροδικαϊκής πρόβλεψης περί καλύψεως του σώματος «Εἰς δὲ τὰς ἐλευθέρας τ.ἔ. μὴ δουλίδας γυναῖκας, ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν, ἐξαιρουμένων τοῦ προσώπου, τῶν παλαμῶν καὶ τῶν πελμάτων...».¹⁰⁸

¹⁰³ Βλ. ο.π., 101.

¹⁰⁴ Βλ. ο.π., 101.

¹⁰⁵ Βλ. EUROPOL, «EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2017) », ο.π.

¹⁰⁶ Βλ. ο.π., σ.32.

¹⁰⁷ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Η Διαπάλη Ισλάμ και Ισλαμισμού, Ιστορία και Ιδεολογία της Ισλαμιστικής Τρομοκρατίας*, Παπαζήσης, Αθήνα 2015, 21

¹⁰⁸ Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Η Ιεροδικαϊκή Πρόβλεψη Καλύψεως του Σώματος κατά το Ισλαμικόν Δίκαιον*, Λειμών, Αθήνα 2017, 16,17.

Το 2014 και προκειμένου το ισλαμικό κράτος να προσελκύσει περισσότερους μαχητές, χρησιμοποίησε σεξουαλικά κίνητρα, επαναφέροντας τη δουλεία, θύματα της οποίας έπεσαν πολλές γυναίκες από την μειονότητα των Γιαζίντι, οι οποίοι θεωρούνται ειδωλολάτρες, ενώ το 2016 επανέρχεται και η πολυγαμία με την αιτιολογία ότι είναι σωστό για τους άντρες μουσουλμάνους να έχουν έως τέσσερις νόμιμες συζύγους.¹⁰⁹ Το ισλαμικό κράτος επιφυλάσσει για τις γυναίκες ακόμη και οικονομικές υποχρεώσεις καθώς καλούνται να ενισχύσουν υλικά των αγώνα των τζιχαντιστών με μέρος της περιουσίας τους ως συμμετέχουσες στη τζιχάντ.¹¹⁰ Στη προσπάθεια εμπέδωσης της ισλαμιστικής ιδεολογίας, η ισλαμιστική προπαγάνδα προσπαθεί να παρουσιάσει μια εντελώς διαφορετική εικόνα. Καταφέρεται εναντίον των δυτικών γυναικών ενώ εξυμνεί τη θέση της γυναίκας εντός των κόλπων του ισλαμικού κράτους. Αναφέρει ότι ο τρόπος ζωής της γυναίκας στη δύση είναι διεφθαρμένος και αποτελεί ντροπή για τις γυναίκες καθώς αντιβαίνει την ανθρώπινη φύση ενώ οι υπό το ισλάμ γυναίκες έχουν ενεργότερο ρόλο στην ισλαμική κοινωνία.¹¹¹

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη το ποσοστό των γυναικών που πέφτουν θύματα ενδοοικογενειακής, σωματικής και σεξουαλικής βίας στο Αφγανιστάν ανέρχεται για το έτος 2015 στο 46.1% και στο Μπαγκλαντές το έτος 2011 στο 50.7%, τα οποία και αναφέρονται ενδεικτικά καθώς δεν υπάρχει πλήθος διαθέσιμων στοιχείων.¹¹²

¹⁰⁹ Βλ. ο.π.

¹¹⁰ Βλ. ο.π., 32.

¹¹¹ Βλ. ο.π., 32.

¹¹² Βλ. United Nations Statistics Division Violence against Women data portal, 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα unstats.un.org/unsd/gender/vaw/index.html, (ημερομηνία πρόσβασης 22 Ιουλίου 2018).

3.2.2 Πολιτισμικές, δημογραφικές και κοινωνικές συνέπειες της εισόδου του ισλαμικού στοιχείου στις δυτικές κοινωνίες

Ο διδάκτωρ του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Ιωάννης Κωτούλας διακρίνει τις συνέπειες της μετανάστευσης σε κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, πολιτισμικές και δημογραφικές.¹¹³ Στη παρούσα έρευνα θα σταθούμε στη μελέτη των κοινωνικών, πολιτισμικών και δημογραφικών συνεπειών, απορρίπτοντας τις πολιτικές και οικονομικές, λόγω των περιορισμών που επιβάλλονται από τη χρήση των δύο επιλεχθέντων πυλώνων, του αμυντικού και του πολιτισμικού. Η αναφορά που παρακάτω θα γίνει, στα πρόσφατα εκλογικά αποτελέσματα των κρατών μελών της ΕΕ, αποσκοπεί να καταδείξει το ολοένα αυξανόμενο ευρωσκεπτικιστικό κίνημα ως κοινωνικό φαινόμενο και όχι τις πολιτικές προεκτάσεις του φαινομένου.

Κοινωνικές: Σχέση μετανάστευσης και εγκληματικότητας

Η οξεία μεταναστευτική κρίση έχει εργαλειοποιηθεί από φορείς ακραίων ιδεολογιών για την αύξηση του ακροατηρίου τους, με αποτέλεσμα οι οπαδοί τους να καταλήγουν να συγκρούονται είτε στα πλαίσια διαδηλώσεων-αντιδιαδηλώσεων είτε σε οργανωμένες επιθέσεις εναντίον προσώπων, κτηρίων και εγκαταστάσεων (Βλ. Γράφημα 5). Η ακροαριστερή τρομοκρατία απαντάται σχεδόν αποκλειστικά στις χώρες που επλήγησαν περισσότερο από την οικονομική και μεταναστευτική κρίση Ιταλία, Ισπανία και Ελλάδα.¹¹⁴ Στο θέμα της μετανάστευσης οι ακροαριστερές-αναρχικές ομάδες τάχθηκαν κατά των υφιστάμενων ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών απαιτώντας αλληλεγγύη για τους μετανάστες, ενώ παράλληλα στράφηκαν ενάντια στην άνοδο ακροδεξιών πολιτικών δυνάμεων.¹¹⁵ Οι ακροδεξιοί τάσσονται και αυτοί κατά των μεταναστευτικών πολιτικών, επιζητώντας κλείσιμο των συνόρων ακόμη και τη παύση χορήγησης διεθνούς προστασίας.¹¹⁶

Ένταση προκαλείται και από τις εθνοτικές συγκρούσεις μεταξύ γηγενών-αλλοδαπών καθώς το ιδεολόγημα του πολυπολιτισμού προωθεί τη δημιουργία παράλληλων κοινωνιών μέσα από τις οποίες αναδύονται οι πολιτισμικές διαφορές που πυροδοτούν τις συγκρούσεις αυτές. Ένα από τα μεγαλύτερα

¹¹³ Βλ. Ιωάννης Κωτούλας, *Μετανάστευση και Κυρίαρχη Εθνική Κουλτούρα*, Παπαζήσης, Αθήνα 2011, σ. 153.

κοινωνικά προβλήματα που φαίνεται να σχετίζεται με παράνομους μετανάστες, κυρίως μουσουλμανικών χωρών είναι η εγκληματικότητα.

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη στο γερμανικό κρατίδιο της Κάτω Σαξονίας, το τέταρτο πληθυσμιακά μεγαλύτερο στη χώρα, από τους Christian Pfeiffer, Dirk Baier και Soeren Kliem του Πανεπιστημίου Εφαρμοσμένων Επιστημών της Ζυρίχης η εγκληματικότητα αυξήθηκε κατά 10.4% έως το τέλος του 2016.¹¹⁷ Η Κάτω Σαξονία έχει πληθυσμό 8 εκατομμυρίων κατοίκων, από τους οποίους οι 750.000 δεν έχουν γερμανική υπηκοότητα ενώ 170.000 είναι οι αιτούντες διεθνούς προστασίας. Η ερευνητική ομάδα ζήτησε αδημοσίευτα στοιχεία εγκληματικότητας από τις Γερμανικές Αρχές σχετικά με τους αιτούντες ασύλου, από τα οποία προέκυψε η συμμετοχή τους, στο 83% των εξιχνιασμένων υποθέσεων, σε ένα ποσοστό της τάξεως του 92.1%.¹¹⁸

Επίσης για τα έτη 2014 και 2016 το ποσοστό των βίαιων εγκλημάτων που τελέσθηκαν από παράνομους μετανάστες αυξήθηκε από το 4.3% στο 13.3%, ποσοστό που είναι ιδιαίτερα μεγάλο εφόσον λάβουμε υπόψη την πληθυσμιακή αναλογία. Εκτός του γεγονότος ότι περίπου τα μισά εγκλήματα τελούνται από νεαρά κυρίως άτομα μεταξύ 14 και 30 ετών ιδιαίτερη ροπή προς αντικοινωνικές και ποινικά κολάσιμες συμπεριφορές φαίνεται να έχουν και συγκεκριμένες εθνικότητες (Βλ. Γράφημα 6).

Αυτό προκύπτει διότι οι μετανάστες που έχουν μεγάλες πιθανότητες να λάβουν άσυλο όπως είναι οι Σύριοι, έχουν μικρή συμμετοχή στο έγκλημα καθώς δεν θέλουν να διακινδυνεύσουν την θετική έκβαση της αίτησης τους ή διότι, σύμφωνα με έρευνα που έγινε στην Ολλανδία και επικαλείται το Bloomberg, ότι πιθανότατα υπάρχει διασύνδεση μεταξύ της κουλτούρας των μεταναστών και της

¹¹⁴ Βλ. EUROPOL, «European Union Terrorism Situation and Trend Report 2018 (TESAT 2018)», Hague, 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2018-tesat-2018>, (ημερομηνία πρόσβασης 30 Ιουλίου 2018).

¹¹⁵ Βλ. ο.π., 50.

¹¹⁶ Βλ. ο.π., 51.

¹¹⁷ Βλ. Leonid Bershidsky, «Germany Must Come to Terms with Refugee Crime», ο.π.

¹¹⁸ Βλ. ο.π.

ροπής τους στο έγκλημα, χωρίς φυσικά να παραγνωρίζετε ο ρόλος των οικονομικών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν.¹¹⁹

Δυστυχώς, δεν έχουν δει το φως της δημοσιότητας παρόμοιες έρευνες σε άλλες χώρες ή σε μεγαλύτερη κλίμακα. Μπορούμε όμως να μελετήσουμε τα στοιχεία που παρέχει η EUROSTAT, σχετικά με την πορεία της εγκληματικότητας κατά τα έτη 2015-2016 στις χώρες της μελέτης μας, προκειμένου να επιχειρηθεί μια αποτίμηση της ενδεχόμενης σχέσης μεταξύ του αριθμού των μεταναστών που διαβιούν σε μια κοινωνία και της εγκληματικότητας. Στην κατεύθυνση αυτή χρήσιμα είναι τα στοιχεία που εξάγουμε από τις ετήσιες εκθέσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για τον αριθμό και την εθνικότητα των κρατουμένων σε φυλακές των υποσυστημάτων μας. Επιλέγουμε για τη συνέχεια της μελέτης, εγκλήματα μεγάλης ποινικής και κοινωνικής απαξίας, της αποκαλούμενης βαριάς εγκληματικότητας, όπως ανθρωποκτονίες και απόπειρες αυτών καθώς και βιασμούς.

Σύμφωνα λοιπόν, με στοιχεία που παρέχονται στην ιστοσελίδα της Eurostat, οι ανθρωποκτονίες από πρόθεση (Βλ. Γράφημα 7) παρουσιάζουν μείωση σε όλες τις χώρες που εξετάζουμε εκτός από τη Γερμανία όπου αυξήθηκε κατά 14.05%, κατά τα έτη 2015 και 2016.

Τα πράγματα είναι αρκετά διαφορετικά σε ότι αφορά τις απόπειρες ανθρωποκτονίας (Βλ. Γράφημα 8). Όλες οι χώρες, πλην της Ελλάδος και της Ιταλίας παρουσιάζουν αύξηση του εγκλήματος αυτού.

Σημαντική είναι η αύξηση, των βιασμών (Βλ. Γράφημα 9) που δηλώθηκαν στις διωκτικές αρχές. Στη Σουηδία η αύξηση πλησιάζει το 14%, στη Γερμανία¹²⁰ στο 13% και στη Γαλλία βρίσκεται στο 10%. Μικρή αύξηση παρουσιάζεται σε Ισπανία και Ελλάδα ενώ για την Ιταλία δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα. Σύμφωνα με τη Σουηδική τηλεόραση (SVT) το 58% των καταδικασθέντων για βιασμό και απόπειρα βιασμού κατά το διάστημα 2013-2018, στη Σουηδία, είναι

¹¹⁹ Βλ. ο.π.

¹²⁰ Ξεκινώντας την παρουσίαση του μεταναστευτικού φαινομένου παρουσιάσαμε γράφημα στο οποίο ο αριθμός των ανδρών μεταναστών είναι κατά πολύ μεγαλύτερος αυτού των γυναικών.

άτομα που γεννήθηκαν εκτός Ευρώπης και συγκεκριμένα, από τις 843 καταδίκες οι 331 αφορούν δράστες από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική.¹²¹

Τη συμμετοχή των αλλοδαπών στο έγκλημα καταδεικνύει υπερεκπροσώπηση τους στα σωφρονιστικά ιδρύματα των χωρών υποδοχής. Από τις ετήσιες εκθέσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, των ετών 2015 (Βλ. Πίνακα 2) και 2016 (Βλ. Πίνακα 3) βλέπουμε ότι ο συνολικός αριθμός των αλλοδαπών κρατουμένων αυξάνεται κατά 4.8% στην Γερμανία, κατά 0.68% στην Ελλάδα και 0.76% στην Ιταλία ενώ στις Ισπανία και Σουηδία μειώνεται σε ποσοστό μικρότερο της μιας ποσοστιαίας μονάδας. Η Γαλλία δεν παρέχει αρκετά στοιχεία προκειμένου να καταστεί δυνατή η σύγκριση. Ιδιαίτερα για το υποσύστημα της Γερμανίας, που δέχθηκε τους περισσότερους καταγεγραμμένους μετανάστες στην Ευρώπη, αξίζει να λάβουμε υπόψιν ότι στην συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν ενήλικοι άντρες (Βλ. Γράφημα 2), ως στοιχείο που θα φανεί χρήσιμο στη πορεία.

Παρόλο που δεν υπάρχουν διαθέσιμα στο κοινό λεπτομερή στατιστικά στοιχεία, σχετικά με την εθνικότητα των δραστών ανα έγκλημα, ή το καθεστώς κατά το οποίο βρίσκονται στην χώρα υποδοχής, τα ήδη υπάρχοντα μας επιτρέπουν να προβούμε σε διόλου επισφαλείς υποθέσεις, σχετικά με τη σχέση των μεταναστών με το έγκλημα.

Τις αρνητικές συνέπειες της πολυπολιτισμικότητας στην κοινωνία ανέδειξε ο Καθηγητής Δημόσιας Πολιτικής της Σχολής Πολιτικής Διοίκησης Τζων Φίτζερλντ Κέννεντυ του Πανεπιστημίου Harvard, Robert David Putnam. Ο Putnam αναφέρθηκε στον όρο «κοινωνικό κεφάλαιο» ορίζοντας το ως «το μέγεθος των κοινωνικών σχέσεων και επαφών, χαρακτηριζομένων από τους κοινωνικούς κανόνες ή νόρμες της αμοιβαιότητας (reciprocity) και της ικανότητας εμπιστοσύνης (trustworthiness), επαφές, οι οποίες διαμορφώνονται τόσο στο εσωτερικό ενός κοινωνικού δικτύου, μεταξύ των μελών του, όσο και ανάμεσα σε δυο ή περισσότερα κοινωνικά δίκτυα (social networks)». ¹²²

¹²¹ Βλ. «Sweden rape: Most convicted attackers foreign-born, says TV», BBC NEWS, 22/08/ 2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.bbc.com/news/world-europe-45269764>, (ημερομηνία πρόσβασης 28 Αυγούστου 2018).

¹²² Βλ. Ιωάννης Κωτούλας, Μετανάστευση και Κυρίαρχη Εθνική Κουλτούρα, Παπαζήσης, Αθήνα 2011, 189.

Διακρίνουμε τρεις τύπους κοινωνικού κεφαλαίου, το κοινωνικό κεφάλαιο δεσμού που αναφέρεται στις κοινωνικές σχέσεις που δύνανται να δημιουργήσουν ομοιογενείς κοινωνικές ομάδες, το κοινωνικό κεφάλαιο γεφύρωσης που σχετίζεται με τις κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και το κοινωνικό κεφάλαιο σύνδεσης που αφορά τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ ομάδων διαφορετικής κοινωνικής θέσης.¹²³ Στη μελέτη του Καθηγητή Putnam, που βασίστηκε σε ένα δείγμα 30.000 ατόμων, τόσο από μεγάλα αστικά κέντρα όσο και από μικρές κοινότητες και καλύπτοντας ολόκληρη την Αμερικανική επικράτεια κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών διαφορετικών εθνοτικών ομάδων που διαβιούν σε μια κοινωνία, είναι αντιστρόφως ανάλογη με το πλήθος των ομάδων αυτών. Δηλαδή όσο αυξάνει η εθνοτική διαφοροποίηση τόσο μειώνεται η κοινωνική συνοχή.¹²⁴

Δημογραφικές: Το 2012 ο πλανήτης είχε 7.167 εκατομμύρια κατοίκους εκ των οποίων τα 2.2 δισεκατομμύρια ήταν χριστιανοί και τα 1.6 δισεκατομμύρια μουσουλμάνοι. Ενώ οι χριστιανικοί πληθυσμοί απαντώνται σχεδόν σε ολόκληρο τον πλανήτη το μουσουλμανικό στοιχείο επικρατεί στις χώρες της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής, οι οποίες δίνουν και τον μεγαλύτερο αριθμό παράνομων μεταναστών στην ΕΕ. Όμως η αριθμητική υπεροχή των χριστιανών πρόκειται, σύμφωνα με μελέτες, να πάψει να υφίσταται σε μερικές δεκαετίες. Στο «Γράφημα 10» έχουμε τους πληθυσμούς των χωρών που επιλέξαμε ως κράτη που συγκροτούν το Σύστημα της ανάλυσής μας και αυτούς των χωρών που έδωσαν τους μεγαλύτερους αριθμούς παράνομων μεταναστών στην ΕΕ κατά το έτος 2015, όλες μουσουλμανικές.

Είναι εμφανής η αύξηση του πληθυσμού των μουσουλμανικών χωρών κατά το επιλεγμένο χρονικό διάστημα σε σχέση με τις ισχνές πληθυσμιακές αυξήσεις των κρατών της ανάλυσής μας, ενώ στη περίπτωση της Γερμανίας και της Ελλάδας παρουσιάζεται μείωση του πληθυσμού τους. Ασφαλώς κατά τη μελέτη του γραφήματος πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι οι ευρωπαϊκές χώρες μειώνουν ή δεν αυξάνουν σημαντικά τον πληθυσμό τους παρά την εισροή

¹²³ Βλ. Ιωάννης Κωτούλας, Μετανάστευση και Κυρίαρχη Εθνική Κουλτούρα, ο.π., 190,191.

¹²⁴ Βλ. Ιωάννης Κωτούλας, Μετανάστευση και Κυρίαρχη Εθνική Κουλτούρα, ο.π., 193.

μεταναστών σε αντίθεση με τις μουσουλμανικές που καταφέρνουν να αυξάνουν τον πληθυσμό τους παρά τις απώλειες που έχουν λόγω της μετανάστευσης. Πλην των δημογραφικών στοιχείων και οι δείκτες γονιμότητας αποδεικνύουν ότι ο πληθυσμός της Ευρώπης εξακολουθεί να μειώνεται (Βλ. Πίνακα 5). Στον αντίποδα οι μουσουλμανικές χώρες αυξάνουν γρηγορότερα των πληθυσμό τους σε σχέση με τις ευρωπαϊκές, παρά την διεθνή πτωτική πορεία της καμπύλης του δείκτη γονιμότητας (Βλ. Γράφημα 11), που φαίνεται να τις επηρεάζει λιγότερο, καθώς ακόμη και έτσι διατηρούν υψηλότερα τον δείκτη γονιμότητας τους (Βλ. Πίνακα 6). Σε έρευνα του, το Pew Research Center προβλέπει ότι, τα παιδιά που θα γεννιούνται παγκοσμίως από μουσουλμάνες το 2035 θα ξεπεράσουν κατά ένα εκατομμύριο αυτά των χριστιανών δημιουργώντας ένα ολοένα αυξανόμενο χάσμα που αναμένεται να αγγίξει τα έξι εκατομμύρια έως το 2060 (Βλ. Γράφημα 12 και Πίνακα 7). Σύμφωνα με την ίδια πηγή ο αριθμός των μουσουλμάνων στην ΕΕ πρόκειται να αυξηθεί κατά περίπου 10 εκατομμύρια έως το 2050 ακόμη και εάν η μετανάστευση παύσει εντελώς να υφίσταται, ενώ στη περίπτωση που υπάρξουν μεταναστευτικές ροές ανάλογες των ετών 2014-2016 ο αριθμός προβλέπεται να αυξηθεί κατά 50 εκατομμύρια, σε σχέση πάντα με αυτόν του 2016 (Βλ. Πίνακα 8).

Πολιτισμικές: Οι μεγάλοι αριθμοί μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στις ευρωπαϊκές χώρες σε ένα σχετικά πολύ μικρό χρονικό διάστημα, δεν έδωσαν τον απαιτούμενο χρόνο στις κοινωνίες, τόσο των μεταναστών όσο και των γηγενών να προετοιμαστούν κατάλληλα για αυτή τη «συγκατοίκηση». Η δημιουργία παράλληλων κοινωνιών, στεγανών και απομονωμένων από τη κουλτούρα και τις συνήθειες των κρατών υποδοχής, η καχυποψία με την οποία αντιμετώπιζαν οι μετανάστες τους ευρωπαίους και αντίστροφα, οδήγησε την Γερμανίδα καγκελάρια Ανγκελα Μέρκελ, πολύ νωρίς, τον Οκτώβριο του 2010, στην δημόσια παραδοχή σχετικά με την πλήρη αποτυχία του πολυπολιτισμικού μοντέλου στην Ευρώπη.¹²⁵ Η απόπειρα εξαμερικανισμού της Ευρώπης απέτυχε διότι δεν ελήφθησαν υπόψη δύο βασικές παράμετροι.

¹²⁵ Βλ. «Merkel says German multicultural society has failed», BBC NEWS, 17 October 2010, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.bbc.com/news/world-europe-11559451>, (ημερομηνία πρόσβασης 20 Σεπτεμβρίου 2018).

1^ο. Η στάση των ευρωπαϊκών λαών δεν υπήρξε παρόμοια με αυτή των Αμερικανών στην υιοθέτηση της πολυφυλετικότητας και της πολυπολιτισμικότητας. «Το έθνος των μεταναστών»¹²⁶ επιδεικνύει μια σαφώς ανεκτικότερη στάση προς τους νεότερους μετανάστες.

2^ο. Ο αριθμός των μουσουλμάνων μεταναστών στην Αμερικανική ήπειρο είναι περίπου 3.45 εκατομμύρια, δηλαδή μόλις το 1.1% του συνολικού πληθυσμού¹²⁷, ενώ στην Ευρώπη κατοικούν 25.770.000 μουσουλμάνοι ήτοι το 4.9% του συνολικού της πληθυσμού.¹²⁸

Η έως τώρα εμπειρία καταδεικνύει ότι το Ισλάμ δεν αποδέχεται οποιαδήποτε αλλαγή των θεμελιωδών χαρακτηριστικών του προκειμένου να προσαρμοστεί στα δυτικά κοινωνικά πρότυπα αλλά είναι η ίδια η Ευρώπη που τροποποιεί αξίες της προκειμένου συγκλίνει ολοένα και περισσότερο στις επιταγές των νεότευκτων ισλαμικών κοινωνιών.¹²⁹ Μπορούμε συνεπώς να προβλέψουμε ότι η άκριτη αποδοχή μιας νέας και λιγότερο δημοκρατικής κουλτούρας θα δημιουργήσει μελλοντικά μια ισλαμική Ευρώπη αντί ενός μετριοπαθούς και συνεπώς φιλοευρωπαϊκού Ισλάμ.¹³⁰

Ενίσχυση των δυνάμεων συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής της ΕΕ.

Στις μέρες μας και υπό την πίεση των λαών τους, οι Ευρωπαίοι ηγέτες αντιλαμβάνονται ότι η ανάγκη να μπει φρένο στην σχεδόν ανεξέλεγκτη μετανάστευση, είναι μεγαλύτερη από ποτέ. Οι συνέπειες του φαινομένου στη κοινωνία αυξάνουν διαρκώς την εκλογική δύναμη δεξιών ή ακροδεξιών πολιτικών κομμάτων, ενώ δεν είναι λίγοι αυτοί που εκφράζουν τις ανησυχίες τους για το μέλλον της ένωσης (Βλ. Χάρτη 1).

Στο Στρασβούργο, την 3η Ιουλίου του 2018, ο Jean-Claude Juncker κατά τη διάρκεια ομιλίας του στο ευρωκοινοβούλιο ανέφερε «Θέλω έως το 2020 ένα

¹²⁶ Βλ. John F. Kennedy, *A Nation of Immigrants*, New York, Harper & Row, 1964.

Ο όρος «έθνος μεταναστών» χρησιμοποιήθηκε από τον πρώην πρόεδρο των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, John F. Kennedy στο ομώνυμο βιβλίο του.

¹²⁷ Βλ. «Europe's Growing Muslim Population», Pew Research Center, 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/08/09/muslims-and-islam-key-findings-in-the-u-s-and-around-the-world/>, (ημερομηνία πρόσβασης 8 Σεπτεμβρίου 2018).

¹²⁸ Βλ. «Europe's Growing Muslim Population», Pew Research Center, 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/08/09/muslims-and-islam-key-findings-in-the-u-s-and-around-the-world/>, (ημερομηνία πρόσβασης 8 Σεπτεμβρίου 2018).

¹²⁹ Βλ. Ιωάννης Κωτούλας, *Μετανάστευση και Κυρίαρχη Εθνική Κουλτούρα*, ο.π., 235.

¹³⁰ Βλ. ο.π., 235.

σώμα 10.000 στελεχών έτοιμο να υποστηρίξει 100.000 εθνικούς συνοριοφύλακες στο δύσκολο έργο τους. Χρειάζεται να εγκαθιδρύσουμε μια αυθεντική και αποτελεσματική ευρω-συνοριοφυλακή με την πραγματική έννοια της λέξης [...] Για να συμβεί αυτό πρέπει να λύσουμε το θέμα του εξοπλισμού. Χρειαζόμαστε περισσότερα αεροπλάνα, περισσότερα σκάφη, περισσότερα οχήματα».¹³¹ Η πρόταση αυτή στοχεύει στην επίλυση των υφιστάμενων προβλημάτων που δημιουργεί η εθελοντική προσφορά προσωπικού και μέσων από τα κράτη μέλη για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής κρίσης. Προς τη κατεύθυνση αυτή η κομισιόν υπολογίζει ένα ποσό της τάξεως των 2.2€ δισεκατομμυρίων από τους προϋπολογισμούς των ετών 2021-2027 της ΕΕ, προκειμένου να αποκτηθούν και να συντηρηθούν τα απαιτούμενα αέρια, θαλάσσια και επίγεια μέσα.¹³²

Αναφορικά με το προσωπικό, ο σχεδιασμός προβλέπει την ενίσχυση του οργανισμού FRONTEX, με 10.000 άτομα έως το 2020 εκ των οποίων οι 7000 θα διατίθενται για βραχύβιες αποσπάσεις, 1500 για μακροχρόνιες και 1500 θα αποτελούν μόνιμο προσωπικό.¹³³ Για το 2027 ο συνολικός αριθμός θα παραμείνει ίδιος, αλλάζοντας μόνο το καθεστώς απασχόλησης του προσωπικού καθώς προβλέπεται αύξηση των μακροχρόνια αποσπασμένων και των μόνιμων στα 3000 άτομα για την κάθε κατηγορία ενώ 4000 προεπιλεγμένα άτομα θα αποσπώνται για την κάλυψη έκτακτων αναγκών.¹³⁴ Επίσης οι διαδικασίες επαναπροώθησης για όσους δεν δικαιούνται να εγκατασταθούν, πρόκειται να ενισχυθούν. Πλέον ο οργανισμός θα έχει τη δυνατότητα να συνδράμει στην ομαλή διεξαγωγή της διαδικασίας, όχι μόνο στα κ-μ αλλά και σε τρίτες χώρες ενώ πρόκειται να ενισχυθεί και η συνεργασία με τις υπηρεσίες ασύλου (EASO).¹³⁵

Για την υπηρεσία ασύλου προβλέπεται η αναβάθμιση του ρόλου και των καθηκόντων της. Αρχικά μετονομάζεται από «γραφείο υποστήριξης» (European Asylum Support Office) σε «υπηρεσία» (European Union Agency for Asylum).

¹³¹ Βλ. European Commission, «A strengthened and fully equipped European Border and Coast Guard», 12/09/2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-coast-guard_en.pdf, (ημερομηνία πρόσβασης 20 Σεπτεμβρίου 2018).

¹³² Βλ. ο.π.

¹³³ Βλ. ο.π.

¹³⁴ Βλ. ο.π.

¹³⁵ Βλ. ο.π.

Ακολούθως η υπηρεσία θα στελεχωθεί με περίπου 500 μόνιμους υπαλλήλους και ο ετήσιος προϋπολογισμός της θα αυξηθεί από 86.97€ που ήταν το 2017 σε 114.10€ εκατομμύρια έως το 2020.¹³⁶ Σχετικά με τη χρηματοδότηση της EUAA η κομισιόν προτείνει την αύξηση της χρηματοδότησης της με 55 εκατομμύρια ευρώ ετησίως έως το 2020 ενώ για τα έτη 2021-2027 προτείνει το ποσό του 1.25€ δισεκατομμυρίων.¹³⁷

¹³⁶ Βλ. «EASO preparing for transformation into European Union Agency for Asylum (EUAA)», EASO, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.easo.europa.eu/easo-transformation-into-euaa>, (ημερομηνία πρόσβασης 20 Σεπτεμβρίου 2018).

¹³⁷ Βλ. European Commission, «A strengthened and fully equipped European Border and Coast Guard», 12/09/2018, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-coast-guard_en.pdf, (ημερομηνία πρόσβασης 20 Σεπτεμβρίου 2018).

3.2.3 Ένταξη μεταναστών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες

Καταδείχθηκε έως τώρα ότι η αδυναμία ένταξης των μεταναστών, ιδιαίτερα εκείνων που δεν έχουν πολιτισμική συνάφεια με τις χώρες υποδοχής και προθυμία ενσωμάτωσης όπως υπαγορεύει το πολυπολιτισμικό μοντέλο, οδηγεί στη δημιουργία πολλαπλών, παράλληλων εθνοτικών κοινωνιών, οι οποίες απομονώνονται ή περιθωριοποιούνται δρώντας ανταγωνιστικά μεταξύ τους στη προσπάθεια προώθησης των συμφερόντων των μελών τους ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που καταφεύγουν σε αθέμιτες ή παράνομες πρακτικές σε βάρος του κοινωνικού συνόλου. Ενώ ο μεγάλος αριθμός νέων και προσοντούχων νεαρών αλλοδαπών μπορεί να αναπληρώσει το απολεσθέν εργατικό δυναμικό της τρωθείσας δημογραφικά γηραιάς ηπείρου καθιστώντας την ανταγωνιστική στη διεθνή οικονομία, η αδυναμία ένταξης των ανθρώπων αυτών στην κοινωνία αποτελεί βραδυφλεγή βόμβα στα θεμέλια της ένωσης. Με άλλα λόγια η κοινωνική ένταξη των μεταναστών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι απαραίτητη όχι μόνο για την οικονομική ευημερία της ΕΕ αλλά και για την διατήρηση της κοινωνικής της συνοχής.

Τα ευρωπαϊκά κράτη αναγνωρίζοντας τα οφέλη και τους κινδύνους της μετανάστευσης ήδη από το 2004 προέβησαν στον ορισμό των Κοινών Βασικών Αρχών της Ενταξιακής Πολιτικής των Μεταναστών υπογραμμίζοντας την αναγκαιότητα δημιουργίας και υιοθέτησης κοινών πολιτικών ενσωμάτωσης.¹³⁸ Οι βασικές αρχές του προγράμματος της Χάγης ορίζουν την ένταξη ως μια δυναμική διαδικασία αμοιβαίας προσπάθειας μεταξύ των μεταναστών και των κατοίκων των κρατών υποδοχής.¹³⁹ Τονίζουν την σημασία της εργασίας στη διαδικασία αυτή, όπως και τη βασική τουλάχιστον γνώση της γλώσσας και της ιστορίας της χώρας υποδοχής προκειμένου να είναι δυνατή η συναναστροφή μεταξύ μεταναστών-γηγενών. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμμετοχή των

¹³⁸ Βλ. Rob Bijl & Arjen Verweij, *Measuring and monitoring immigrant integration in Europe*, Μάρτιος 2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.scp.nl/dsresource?objectid=cf309a10-beee-4bc9-883e-629e7e69c5bf>, (ημερομηνία πρόσβασης 20 Σεπτεμβρίου 2018).

¹³⁹ Βλ. Rob Bijl & Arjen Verweij, *Measuring and monitoring immigrant integration in Europe*, Μάρτιος 2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.scp.nl/dsresource?objectid=cf309a10-beee-4bc9-883e-629e7e69c5bf>, (ημερομηνία πρόσβασης 20 Σεπτεμβρίου 2018).

μεταναστών και κυρίως των παιδιών τους, στην εκπαίδευση όπως και η ισότιμη και απρόσκοπτη πρόσβαση τους σε αγαθά και υπηρεσίες. Η ανάγκη δημιουργίας μετρήσιμων δεικτών προκειμένου να δύναται να αξιολογηθεί ο βαθμός της ενσωμάτωσης προέκυψε ώστε να είναι συγκρίσιμες οι προσπάθειες ενσωμάτωσης στα κράτη μέλη και να εφαρμόζονται κοινές πολιτικές παρά τις όποιες πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Στη κατεύθυνση αυτή, το 2010 υπουργοί των ευρωπαϊκών κρατών που είχαν στο χαρτοφυλάκιο τους το θέμα της μετανάστευσης και το Συμβούλιο της ΕΕ σε θέματα Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων υιοθετούν το περιεχόμενο της διακήρυξης της Σαραγόσα για την εξεύρεση κοινών δεικτών ενσωμάτωσης και ένα χρόνο αργότερα η EUROSTAT δημοσιεύει πιλοτική έρευνα με τίτλο «Δείκτες ενσωμάτωσης μεταναστών».¹⁴⁰ Η έρευνα αυτή, λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές αρχές του προγράμματος της Χάγης, ορίζει τις ακόλουθες τέσσερις βασικές κατηγορίες δεικτών ενσωμάτωσης :

141

1. Απασχόληση, που περιλαμβάνει τους δείκτες απασχόλησης, ανεργίας και δραστηριότητας.
2. Εκπαίδευση, όπου αναφέρεται στα ποσοστά των αλλοδαπών με διάφορα επίπεδα εκπαίδευσης καθώς και η συμμετοχή τους σε αυτή, στη χώρα υποδοχής.
3. Κοινωνική ένταξη, η οποία μελετάται με εισοδηματικά κριτήρια, για παράδειγμα το μέσο εισόδημα και την ιδιοκτησία.
4. Ενεργητική ιθαγένεια, δηλαδή η συμμετοχή του μετανάστη στα κοινά της χώρας διαμονής μέσω των δημοκρατικών διαδικασιών, συμπεριλαμβάνοντας και τον αριθμό των μεταναστών που κατέχουν ιθαγένεια ή άδεια διαμονής.

Στη διακήρυξη της Σαραγόσα περιλαμβάνονται και άλλοι δείκτες σχετικά με την ενσωμάτωση όπως η γλωσσικές ικανότητες, η εμπιστοσύνη στα δημόσια ιδρύματα, η αυτοαπασχόληση, το αίσθημα του ανήκειν κ.α.. Ακολουθώντας τις

¹⁴⁰ Βλ. Katarzyna Kraszevska & Bettina Knauth & David Thorogood, Indicators of Immigrant Integration A Pilot Study , Eurostat, 2011, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5849845/KS-RA-11-009-EN.PDF>, (ημερομηνία πρόσβασης 25 Σεπτεμβρίου 2018).

¹⁴¹ Βλ. ο.π., σ. 1.

βασικές Αρχές του προγράμματος της Χάγης, επιχειρούμε σύντομη παρουσίαση του βαθμού ενσωμάτωσης αλλοδαπών που γεννήθηκαν σε διαφορετική από τη χώρα διαμονής τους. Η κάθε μια αρχή αντιστοιχεί σε έναν βασικό δείκτη ενσωμάτωσης και τα στοιχεία που θα χρησιμοποιηθούν ελήφθησαν από την ιστοσελίδα της EUROSTAT.

Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας παρουσιάζεται με τον δείκτη δραστηριότητας που αναφέρεται στο εργατικό δυναμικό μιας χώρας, ηλικίας 20-64 ετών ως ένα ποσοστό επί του συνολικού της πληθυσμού.

Ο δείκτης δραστηριότητας για τους μη έχοντες υπηκοότητα (Βλ. Γράφημα 14) κράτους μέλους της ευρωζώνης κατά την περίοδο 2010-2017 παρουσιάζει μικρότερα ποσοστά σε σχέση με αυτά των ευρωπαίων υπηκόων (Βλ. Γράφημα 13) ενώ η σε βάθος χρόνου εξέλιξη του, εμφανίζει αρνητικό πρόσημο, με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία πτώση να εμφανίζεται στην Ισπανία από 85.4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010 στις 81.6 το 2017. Θετικά κινείται μόνο στη Σουηδία, από 73.7% ανεβαίνει στο 80.3% για τα ίδια έτη. Η Γερμανία δεν προσφέρει δεδομένα, παρά μόνο για το 2017, εξού και η ανωμαλία στη σχετική καμπύλη. Το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται στην πλειοψηφία των ευρωπαϊκών κρατών.

Το 2017, ο δείκτης δραστηριότητας των μεταναστών που γεννήθηκαν εκτός ΕΕ ήταν 72.6%, δηλαδή 1.8 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερος σε σχέση με το 2008.¹⁴² Η πτώση αυτή που, σχετίζεται και με την αύξηση των μεταναστών στην ΕΕ, καταδεικνύει τις πεπερασμένες δυνατότητες αφομοίωσης τους στο χώρο της αγοράς εργασίας.

Οι καμπύλες των γραφημάτων 15 και 16 και παρουσιάζουν το εργατικό δυναμικό με βάση με τον τόπο γέννησης κινούνται στην ίδια περίπου τροχιά με τα προηγούμενα, επιβεβαιώνοντας τα συμπεράσματα που διεξήχθησαν νωρίτερα. Ο δείκτης απασχόλησης αφορά το ποσοστό του πληθυσμού σε εργάσιμη ηλικία που απασχολείται και αποτελεί έναν από τους βασικούς δείκτες της διακήρυξης της Σαραγόσα. Γενικότερα, στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ το 2017 ο

¹⁴² Βλ. Migrant integration statistics – labour market indicators, Eurostat, 15/04/2019, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_%E2%80%93_labour_market_indicators#Labour_market_participation_.E2.80.94_activity_rates, (ημερομηνία πρόσβασης 8 Μαΐου 2019).

δείκτης απασχόλησης γηγενών ήταν 73% δηλαδή 5.9 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερος από αυτόν τον αλλοδαπών που γεννήθηκαν εκτός ΕΕ.¹⁴³

Το ίδιο μοτίβο εμφανίζεται και στις χώρες που μελετάμε, με εξαίρεση την Ισπανία και την Σουηδία στις οποίες, οι δείκτες απασχόλησης των αλλοδαπών (βλ. Γράφημα 16) που γεννήθηκαν εκτός ΕΕ από 60.6% και 59.7% που ήταν το 2010 αυξήθηκαν σε 61.6% και 66.2%, αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόλο που δεν υπάρχουν στοιχεία προηγούμενων ετών, η Γερμανία, διατηρεί τον δεύτερο υψηλότερο δείκτη απασχόλησης, με πρώτη τη Σουηδία, ενώ στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης οι καμπύλη ακολουθεί αρνητική τροχιά και για τον γηγενή πληθυσμό της (βλ. Γράφημα 15).

Ο δείκτης ανεργίας αφορά το ποσοστό των ανέργων επί του πληθυσμού των ηλικιακά ικανών προς εργασία (20-64 ετών). Στην ευρωζώνη το 2017 το ποσοστό αυτό ανερχόταν στο 7.7%.¹⁴⁴ Εφόσον ο αριθμός των εργαζόμενων γηγενών¹⁴⁵ ευρωπαίων είναι μεγαλύτερος από αυτών που γεννήθηκαν εκτός Ευρώπης (βλ. Γράφημα 18), δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η ανεργία, των εκτός ευρωπαϊκής ένωσης γεννηθέντων κατοίκων της, όπως και όσων δεν έχουν λάβει υπηκοότητα κράτους μέλους είναι μεγαλύτερη από αυτή των πρώτων. Ειδικότερα στο σύστημα μας και για το ίδιο έτος, μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας στους γεννηθέντες εκτός Ευρώπης, εντοπίζονται στις χώρες που έχουν πληγεί περισσότερο από την οικονομική και μεταναστευτική κρίση. Στην Ισπανία καταγράφεται ποσοστό της τάξεως του 24.5% και στην Ελλάδα 30.7% που είναι και το υψηλότερο της ΕΕ.

Η ανεργία των νέων αναφέρεται στο ποσοστό των ανέργων ηλικίας 15-24 ετών επί του εργατικού δυναμικού του ίδιου ηλικιακού εύρους. Το έτος 2017 η ανεργία των νέων μεταναστών (βλ. Γράφημα 20) που γεννήθηκαν εκτός της ΕΕ είναι υψηλότερη από αυτή των γηγενών (βλ. Γράφημα 19) όπως ισχύει και για τις

¹⁴³ βλ. ο.π.

¹⁴⁴ βλ. Migrant integration statistics – labour market indicators, Eurostat, 15/04/2019, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_%E2%80%93_labour_market_indicators#Labour_market_participation_.E2.80.94_activity_rates, (ημερομηνία πρόσβασης 8 Μαΐου 2019).

¹⁴⁵ βλ. Γράφημα 17.

μεγαλύτερες ηλικίες των ίδιων κατηγοριών.¹⁴⁶ Η Ελλάδα διατηρεί την αρνητική πρωτιά με ποσοστό μεταναστών ανέργων 31.1% και στη δεύτερη θέση ακολουθεί η Ισπανία με 24.9%. Αναφορικά με την ηλικιακή κατηγορία που επιλέξαμε, απαραίτητο είναι να λάβουμε υπόψη ότι ένας αριθμός νέων δεν εργάζεται διότι είναι μαθητής ή φοιτητής.

Για τη μελέτη της εκπαίδευσης θα εστιάσουμε στην ηλικιακή κατηγορία 25-54 ετών μεταξύ των δύο ήδη επιλεγθέντων κοινωνικών ομάδων, με βάση τον τόπο γέννησης (Βλ. Γράφημα 21). Τα μεγαλύτερα ποσοστά μεταναστευτικών πληθυσμών χαμηλής μόρφωσης εντοπίζονται κυρίως στις πληγείσες από τη μεταναστευτική κρίση χώρες. Για το έτος 2017 ένας στους δύο μετανάστες που βρίσκονται στην Ιταλία (55.3%) ανήκει στην προαναφερθείσα κατηγορία, ακολουθεί η Ισπανία με 45.1% και μετέπειτα η Ελλάδα με 43,6%. Το αυτό ισχύει και για τους έχοντες βασική και χαμηλή δευτεροβάθμια εκπαίδευση όπως και για αυτούς της ανώτερης δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Βλ. Γράφημα 22). Συγκεκριμένα το έτος 2017 στην Ελλάδα το ποσοστό των Ελλήνων της δεύτερης κατηγορίας ήταν 27% έναντι 15% που ήταν το αντίστοιχο ποσοστό για τους μετανάστες. Στην Ισπανία για το ίδιο έτος και με την ίδια αντιστοιχία τα ποσοστά ήταν 32.7% και 24.2%, στην Γαλλία 37.2% και 31.7%, στην Ιταλία 14.6% και 12.8% και στη Σουηδία 59.6% και 42.4%.

Ο δείκτης της ενεργητικής ιθαγένειας περιλαμβάνει την χορήγηση ιθαγένειας της χώρας φιλοξενίας στον μετανάστη και αποτελεί απόδειξη επιτυχούς ένταξης του στην κοινωνία της.¹⁴⁷ Η κτήση της ιθαγένειας αποτελεί επιβράβευση για τον μετανάστη αφού πλέον κατέχει όλα τα νόμιμα δικαιώματα που απολαμβάνει και ο γηγενής πληθυσμός. Το έτος 2014 περίπου 890 χιλιάδες αλλοδαποί από τα 34 εκατομμύρια που φιλοξενούνται σε ευρωπαϊκές χώρες έλαβαν ιθαγένεια (Βλ. Γράφημα 23).

¹⁴⁶ Βλ. Migrant integration statistics – labour market indicators, Eurostat, 15/04/2019, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_%E2%80%93_labour_market_indicators#Labour_market_participation_.E2.80.94_activity_rates, (ημερομηνία πρόσβασης 8 Μαΐου 2019).

¹⁴⁷ Βλ. Migrant integration statistics – labour market indicators, Eurostat, 15/04/2019, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migrant_integration_statistics_%E2%80%93_labour_market_indicators#Labour_market_participation_.E2.80.94_activity_rates, (ημερομηνία πρόσβασης 8 Μαΐου 2019).

Ο λόγος των δύο αυτών κατηγοριών, δηλαδή των μεταναστών που έλαβαν υπηκοότητα έναντι του συνολικού αριθμού αυτών που φιλοξενούνται σε μια χώρα, ονομάζεται ρυθμός πολιτογράφησης και το 2014 ήταν στο 2.6% για τα κράτη της ΕΕ συνολικά.¹⁴⁸ Η Σουηδία εμφανίζει τον μεγαλύτερο ρυθμό πολιτογράφησης, σε όλα τα έτη από το 2010 έως το 2016 για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ενώ η Γερμανία διατηρεί το χαμηλότερο από το 2013 και έπειτα, με την ψαλίδα να ανοίγει ακόμη περισσότερο το έτος 2016. Αυτό συμβαίνει κυρίως επειδή η Γερμανία δέχθηκε τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών από την έναρξη της μεταναστευτικής κρίσης το 2015 ενώ ένας άλλος παράγοντας βρίσκεται στο γεγονός ότι οι μετανάστες που γεννήθηκαν εκτός ΕΕ παίρνουν συνήθως άδειες παραμονής, σύμφωνα με το νομικό καθεστώς της χώρας υποδοχής. Περίπου 7.7 εκατομμύρια μακροχρόνιες άδειες διαμονής χορηγήθηκαν το 2015 σε μετανάστες στην ΕΕ.¹⁴⁹

Η κοινωνική ένταξη μελετάται επίσης, υπό το πρίσμα εισοδηματικών κυρίως κριτηρίων που σχετίζονται άμεσα με το επίπεδο διαβίωσης των μεταναστών σε σχέση με αυτό του υπόλοιπου πληθυσμού της χώρας υποδοχής. Ο δείκτης «στα όρια της φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού» αναφέρεται¹⁵⁰ σε καταστάσεις κατά τις οποίες το άτομο είτε κινδυνεύει από φτώχεια είτε στερείται σημαντικών αγαθών και αποτελεί τον σημαντικότερο δείκτη παρακολούθησης της φτώχειας για τη στρατηγική «Ευρώπη 2020».¹⁵¹ Η στέρηση σημαντικών αγαθών καταδεικνύει την αδυναμία απόκτησης κάποιων αγαθών που θεωρούνται από τους περισσότερους επιθυμητά ή ακόμη και απαραίτητα για ένα αξιοπρεπές επίπεδο ζωής. Ο δείκτης στέρησης σημαντικών αγαθών δεν

¹⁴⁸ Βλ. Piotr Juchno & Mihaela Agafite, Migrant integration , Eurostat, Μάιος 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8787947/KS-05-17-100-EN-N.pdf/f6c45af2-6c4f-4ca0-b547-d25e6ef9c359> , (ημερομηνία πρόσβασης 3 Μαΐου 2019).

¹⁴⁹ Βλ. ο.π., σ.54.

¹⁵⁰ Βλ. ο.π., σ. 45.

¹⁵¹ Βλ. Στρατηγική «Ευρώπη 2020» , διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_el

«Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» αποτελεί το θεματολόγιο της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση για την τρέχουσα δεκαετία. Δίνει έμφαση στην έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη ως μέσο αντιμετώπισης των διαρθρωτικών αδυναμιών της ευρωπαϊκής οικονομίας, βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητάς της και ενίσχυσης μιας διατηρήσιμης κοινωνικής οικονομίας της αγοράς.».

αναφέρεται προφανώς στους ανθρώπους εκείνους, που δεν κατέχουν τα αγαθά αυτά από επιλογή, αλλά σε εκείνους που δεν μπορούν να τα αποκτήσουν, αναπαριστώντας το ποσοστό τους επί του συνολικού πληθυσμού. Επομένως, στο ποσοστό αυτό υπάγονται όσοι δεν μπορούν να αποκτήσουν τουλάχιστον τρία αγαθά ή υπηρεσίες από τη λίστα που ακολουθεί:¹⁵²

- ✓ Εξόφληση ενοικίου, στεγαστικού δανείου ή λογαριασμών.
- ✓ Οικιακή θέρμανση
- ✓ Αντιμετώπιση έκτακτων εξόδων
- ✓ Συχνή κατανάλωση κρέατος ή πρωτεΐνης
- ✓ Διακοπές
- ✓ Τηλεόραση
- ✓ Πλυντήριο
- ✓ Αυτοκίνητο
- ✓ Τηλέφωνο

Όσοι αδυνατούν να αποκτήσουν τέσσερα ή περισσότερα αντικείμενα από την παραπάνω λίστα θεωρούνται ως σημαντικά στερούμενοι αγαθών.¹⁵³

Η διαφορά μεταξύ του αριθμού γηγενών (Βλ. Γράφημα 24) - μεταναστών (Βλ. Γράφημα 25) που βρίσκεται στα όρια της φτώχειας, είναι μεγαλύτερη ιδιαίτερα στις πλούσιες βόρειες ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γερμανία, Σουηδία αλλά και Γαλλία και πολύ μικρότερη στις χώρες πρώτης υποδοχής των μεταναστών, για τις οποίες οι αρνητικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης ήταν μεγαλύτερες. Ειδικά για το έτος 2017 (Βλ. Γράφημα 26) η διαφορά αυτή αγγίζει τις Ισπανία 22.5 ποσοστιαίες μονάδες στην Ισπανία, τις 25.2 στη Γερμανία, τις 26.6 στη Σουηδία και τις 30.3 στην Γαλλία. Στον αντίποδα έχουμε την Ιταλία και την Ελλάδα με ποσοστά της τάξεως του 10.1% και 7.9% αντίστοιχα.

¹⁵² Βλ. Piotr Juchno & Mihaela Agafite, Migrant integration , Eurostat, Μάιος 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8787947/KS-05-17-100-EN-N.pdf/f6c45af2-6c4f-4ca0-b547-d25e6ef9c359> , (ημερομηνία πρόσβασης 3 Μαΐου 2019).

¹⁵³ Βλ. Piotr Juchno & Mihaela Agafite, Migrant integration , Eurostat, Μάιος 2017, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8787947/KS-05-17-100-EN-N.pdf/f6c45af2-6c4f-4ca0-b547-d25e6ef9c359> , (ημερομηνία πρόσβασης 3 Μαΐου 2019).

4. Γεωπολιτικό υπόδειγμα

Τα χρόνια που ακολούθησαν την μεταναστευτική κρίση παρατηρήθηκε το φαινόμενο της κατάχρησης του όρου «πρόσφυγας» καθώς όλοι ανεξαιρέτως οι μετανάστες ελάμβαναν αυτή την ιδιότητα από τη στιγμή που βρισκόντουσαν στο κατώφλι της ΕΕ.¹⁵⁴ Οι αγαθές προθέσεις, των περισσότερων ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, απέναντι στα εκατομμύρια των εξαθλιωμένων μεταναστών που διέσχισαν παράνομα τα σύνορα της ένωσης, δεν επιβραβεύτηκαν σε κάθε περίπτωση. Εκτός από τους μετανάστες που αναζήτησαν και βρήκαν μια δεύτερη πατρίδα, σπούδασαν, εργάστηκαν και αποδέχτηκαν την κουλτούρα της χώρας υποδοχής υπήρξαν και εκείνοι που δείχνουν να αδυνατούν να ενσωματωθούν είτε για τους λόγους που αναφέρθηκαν έως τώρα, είτε διότι δεν επιθυμούν να ενστερνιστούν έναν τρόπο ζωής που η θρησκεία τους θεωρεί κατακριτέο.

Η αύξηση των εγκλημάτων βίας στις χώρες της μελέτης μας, παρόλο που αποδείχτηκε, τρόπον τινά, ότι σχετίζεται με την παρουσία των μεταναστών, τόσο με το παράδειγμα της Κάτω Σαξονίας όσο και με την υπερεκπροσώπηση μεταναστών στα σωφρονιστικά ιδρύματα, ελλείψει επαρκών επίσημων στοιχείων δεν δύναται ακόμη να στοιχειοθετηθεί πέραν ουδεμίας αμφισβήτησης. Αδιαμφισβήτητη όμως, είναι η συμμετοχή των μουσουλμάνων μεταναστών στη τρομοκρατία καθώς οι τρομοκρατικές επιθέσεις και τα θύματα αυτών αυξήθηκαν σημαντικά κατά το χρονικό διάστημα 2014-2017.

Η εγκληματικότητα και η τρομοκρατία υπήρξαν καταλύτες στην αύξηση του λαϊκισμού στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης και της διεθνούς οικονομικής κρίσης που ξέσπασε το 2007. Ακραίες ιδεολογίες διαγκωνίζονται για την αύξηση του ακροατηρίου τους ενώ δεν διστάζουν να καταφύγουν στη βία για την επιβολή των απόψεων τους. Ακροδεξιοί ενεργούν επιθέσεις εναντίον ακροαριστερών και μουσουλμάνων μεταναστών, ακροαριστεροί εναντίον κυβερνητικών εγκαταστάσεων και αξιωματούχων αλλά και ακροδεξιών. Τα

¹⁵⁴ Βλ. Ι.Ε. Κωτούλας, «Μεταναστευτική κρίση και ευρωπαϊκή ασφάλεια», Researchgate, Δεκέμβρης 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://www.researchgate.net/publication/317175734_Metanasteutike_krise_kai_europaike_asphaleia_Migration_Crisis_and_European_Security, (ημερομηνία πρόσβασης 15 Φεβρουαρίου 2019)

παραπάνω συνθέτουν ένα αντιμεταναστευτικό και αντι-ισλαμικό¹⁵⁵ κλίμα στην Ευρώπη γεγονός που γίνεται εύκολα αντιληπτό λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογικών αναμετρήσεων στα κράτη μέλη. Το Βασιλικό Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων της Αγγλίας σε μελέτη¹⁵⁶ που δημοσίευσε τον Φλεβάρη του 2017 καταδεικνύει ακριβώς αυτή την εικόνα. Στο ερώτημα «Πρέπει να σταματήσει η μετανάστευση από τις μουσουλμανικές χώρες» στη Γερμανία θετικά απάντησε το 53% των ερωτώμενων, στην Ελλάδα το 58%, στην Ισπανία το 41%, στην Ιταλία το 51% ενώ στην Γαλλία το ποσοστό έφτασε στο 61%.¹⁵⁷

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί τόσο η μεταναστευτική κρίση όσο και τα κοινωνικά της επακόλουθα οι Ευρωπαίοι ηγέτες προσπαθούν να αυξήσουν τα επίπεδα διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, ενισχύοντας το έργο διεθνών οργανισμών όπως ο FRONTEX, η EUROPOL, ο EASO κ.α. ενώ σημαντικές είναι η προσπάθειες στην κατεύθυνση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών.

Η διαμόρφωση μιας ασταθούς περιφέρειας στο νότιο τμήμα της Ευρώπης, η οποία ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με τα κράτη του Οίκου του Ισλάμ και ο υψηλός βαθμός γεννητικότητας των ισλαμικών πληθυσμών στα κράτη της Μέσης Ανατολής συνεπάγεται την μεσοπρόθεσμη τουλάχιστον παράταση των υψηλών μεταναστευτικών ροών προς το υπό μελέτη σύστημα. Οι μεταναστευτικές ροές εκτιμάται ότι θα συνεχισθούν λόγω δομικών παραγόντων.

Κυριότεροι αυτών, γνωστοί και ως παράγοντες ώθησης και έλξης μεταναστευτικών ροών η πολιτική αστάθεια που επικρατεί στις μεταναστευτικές χώρες και πυροδοτεί συχνά ενδοκρατικές ταραχές οι οποίες με τη σειρά τους, αποτελούν γόνιμο έδαφος για τρομοκρατικές οργανώσεις, ο υψηλός δείκτης

¹⁵⁵ Βλ. Ojeaku Nwabuzo & Lisa Schaefer, Racism and Discrimination in the Context of Migration in Europe, European Network Against Racism (ENAR), 2016, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://www.enar-eu.org/IMG/pdf/shadowreport_2015x2016_long_low_res.pdf σ.40 , (ημερομηνία πρόσβασης 8 Απριλίου 2019).

¹⁵⁶ Βλ. Matthew Goodwin & Thomas Raines & David Cutts , «What Do Europeans Think About Muslim Immigration? », Gratham House, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/what-do-europeans-think-about-muslim-immigration#>, (ημερομηνία πρόσβασης 8 Απριλίου 2019).

¹⁵⁷ Βλ. Γράφημα 27.

γεννητικότητα και η γεωφυσική στέρηση σημαντικών αγαθών.¹⁵⁸ Στους παράγοντες έλξης συμπεριλαμβάνονται η πολιτική σταθερότητα που δημιουργεί ευνοϊκό επενδυτικό περιβάλλον, το οποίο θα μεταφραστεί σε οικονομική ανάπτυξη που εγγυάται την ύπαρξη κοινωνικών παροχών.¹⁵⁹ Οι τελευταίες αποτελούν δέλεαρ για μεγάλο αριθμό οικονομικών μεταναστών αλλά και προσφύγων καθώς είναι διατεθειμένοι να διασχίσουν τα σύνορα, περισσότερων του ενός ασφαλών κρατών, έως ότου φτάσουν σε αυτό με τις πιο γεναιόδωρες.¹⁶⁰

Τέλος, ο επεμβατικός ρόλος των υπερσυστημικών δρώντων θα εξακολουθήσει να αποτελεί αιτία ταραχών και συγκρούσεων στις πολύπαθες χώρες της ευρύτερης Μ. Ανατολής καθώς, έως σήμερα, ουδείς φαίνεται διατεθειμένος να παραιτηθεί των επιδιώξεων στη περιοχή. Επομένως, τις λύσεις για την αποτροπή της αθρόας παράνομης μετανάστευσης προς το σύστημά μας αλλά και της διαχείρισης όσων μεταναστών κατάφεραν να εισέλθουν σε αυτό, θα κληθούν να δώσουν οι ηγέτες της Ευρώπης, υπό την πίεση των λαών τους.

¹⁵⁸ Βλ. Ι.Ε. Κωτούλας, «Ο πόλεμος κατά της Δύσης, Μεταναστευτική κρίση και ευρωπαϊκή ασφάλεια», Foreign Affairs, Μάρτιος 2015, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70737/ioannis-kotoulas/o-polemos-kata-tis-dysis?page=show>, (ημερομηνία πρόσβασης 15 Ιουνίου 2019)

¹⁵⁹ Βλ. ο.π.

¹⁶⁰ Βλ. ο.π.

5. Γεωστρατηγική Σύνθεση

Εφαρμόζοντας την ΣΓΑ προκειμένου να αναλύσουμε την δυνατότητα ενσωμάτωσης των νεοαφιχθέντων μεταναστών στις χώρες, οι οποίες απετέλεσαν το Σύστημα της ανάλυσής μας, όπως και τη σχέση του Ισλάμ ως γεωπολιτικού παράγοντα με τη τρομοκρατία καταδείξαμε τις νέες προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η ΕΕ προκειμένου να διασφαλισθεί η ομαλή ένταξη της νέας κουλτούρας στους κόλπους της.

Σε ότι αφορά τα υποσυστήματα της Ισπανίας, Ιταλίας και Ελλάδας που αποτελούν τις χώρες εισόδου και κατά κύριο λόγο, όχι τους τελικούς προορισμούς των μεταναστών, ενδέχεται να αντιμετωπίσουν μεγαλύτερα προβλήματα στην προσπάθεια ενσωμάτωσης των μεταναστευτικών πληθυσμών καθώς οι χώρες αυτές αντιμετωπίζουν, η κάθε μια σε διαφορετικό βαθμό, τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να δημιουργήσουν το απαραίτητο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον με αξιοπρεπείς δομές φιλοξενίας-πρώτης υποδοχής, θέσεις εργασίας και εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια η προβολή ισχύος του γεωπολιτικού παράγοντα στα τρία προαναφερθέντα υποσυστήματα, θα είναι εντονότερη, κυρίως λόγω των πιέσεων που θα δέχονται στα εξωτερικά σύνορα τους και καθώς ο γεωπολιτικός παράγοντας θα επηρεάζεται με τη σειρά του, από τις ενέργειες των υπερσυστημικών δρώντων στους ανθρωποχώρους που εσωκλείει ο Οίκος του Ισλάμ.

Η Ελλάδα σύμφωνα με μετρήσεις της EUROSTAT¹⁶¹, τον Δεκέμβρη του 2018 εμφανίζει ανεργία σε ποσοστό 18.6%, που είναι το μεγαλύτερο στην ΕΕ, ακολουθεί η Ισπανία με 14.3% και η Ιταλία με 10.3% ενώ το εθνικό τους χρέος είναι 182.2%, 98.3% και 133% αντίστοιχα. Διαφορετική είναι η εικόνα των υπόλοιπων τριών χωρών Σουηδίας, Γαλλίας και Γερμανίας όπου ο δείκτης ανεργίας είναι σχετικά μεγάλος μόνο στη Γαλλία με 9.1% ενώ στη Σουηδία είναι

¹⁶¹ Βλ. Unemployment statistics, Eurostat, 08/05/2019, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics, (ημερομηνία πρόσβασης 8 Μαΐου 2019).

6.2% και στη Γερμανία μόλις 3,3%, το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ¹⁶², ενώ το εθνικό τους χρέος είναι 99.5% ,38.3% και 61% αντίστοιχα.

Ανάλογη με τον βαθμό που θα επιτευχθεί η ένταξη των μεταναστών στις κοινωνίες αυτές, θα είναι και η προβολή ισχύος του γεωπολιτικού παράγοντα. Δηλαδή όσο οι μουσουλμάνοι μετανάστες παραμένουν στο περιθώριο των δυτικών κοινωνιών είτε λόγω της ελλιπούς εφαρμογής των πολιτικών ένταξης είτε λόγω πεποιθήσεων όπως λ.χ. απόρριψη του Δυτικού τρόπου ζωής, τόσο το ευρωπαϊκό οικοδόμημα θα βρίσκεται κίνδυνο διότι η σύγκλιση Ευρωπαϊκής και Ισλαμικής κουλτούρας είναι πρακτικά αδύνατη καθώς ουδείς Ευρωπαίος πολίτης μπορεί να διανοηθεί την εφαρμογή της Σαρήα, για παράδειγμα, στη μοιχεία όπου ο προφήτης προστάζει «...ὁ ἀνυμφευτος δι’ ἑκατὸν μαστιγώσεων καὶ γενικῆς ἐξορίας καὶ ὁ νενυμφευμένος δι’ ἑκατὸν μαστιγώσεων καὶ λιθοβολισμοῦ»¹⁶³ κάτι το οποίο ισχύει και εφαρμόζεται θεσμοθετημένα σε χώρες του Ισλαμικού κόσμου (Βλ. Χάρτης 6).

Η δημογραφική αύξηση του ισλαμικού πληθυσμού στο σύστημα της ΕΕ είναι έντονη. Παραπάνω επικαλεστήκαμε την έρευνα του Pew Research Center και παραθέσαμε αναλυτικούς πίνακες με τους δείκτες γεννητικότητας Ευρωπαϊκών και Ισλαμικών κρατών για να είμαστε σε θέση αυτή τη στιγμή, να καταφύγουμε σε μια ασφαλή πρόβλεψη σχετικά με την αύξηση του μουσουλμανικού στοιχείου στις Ευρωπαϊκές κοινωνίες.

Ιδιαίτερα διαφωτιστική μπορεί να χαρακτηριστεί έκθεση των υπηρεσιών ασφαλείας της Γερμανίας η οποία αναφέρει ότι «η ενσωμάτωση εκατοντάδων χιλιάδων παρανόμων μεταναστών δεν είναι πλέον εφικτή δεδομένου του υφισταμένου αριθμού μεταναστών και των ήδη υφισταμένων παραλλήλων κοινωνιών. [...] Εισάγουμε ισλαμικό εξτρεμισμό, αραβικό αντισημιτισμό, εθνικές και εθνοτικές συγκρούσεις άλλων λαών, καθώς επίσης μια διαφορετική αντίληψη

162 Βλ. Unemployment statistics, Eurostat, 08/05/2019, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics, (ημερομηνία πρόσβασης 8 Μαΐου 2019).

163 Βλ. Κυριάκος Θ. Νικολάου-Πατραγάς, *Γενετήσιος Παραβατικότητας κατά τε το Ιουστινιάνειον και το Ισλαμικόν Δίκαιον*, Ηρόδοτος, Αθήνα 2012, 283.

της κοινωνίας και του νόμου»¹⁶⁴, σχετικά με τα προβλήματα ασφάλειας που επιφυλάσσει το μέλλον.

Από όλα τα παραπάνω συνάγεται το συμπέρασμα ότι η προβολή ισχύος του γεωπολιτικού παράγοντα στο σύστημα μας, έχει και θα εξακολουθήσει να έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ασφάλεια των εξεταζόμενων χωρών.

¹⁶⁴ Βλ. Ι.Ε. Κωτούλας, «Ο πόλεμος κατά της Δύσης, Μεταναστευτική κρίση και ευρωπαϊκή ασφάλεια», ο.π.

Επίλογος

Στο παρόν πόνημα επιχειρήθηκε να καταδειχθούν οι ανακατανομές ισχύος στο σύστημα των χωρών της Ευρωπαϊκής ηπείρου υπό το βάρος των πιέσεων που ασκούνται σε αυτό από τον γεωπολιτικού μας παράγοντα (Ισλάμ). Με πυξίδα τη μεθοδολογία της Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης του Καθηγητή κ. Ιωάννη Μάζη, φτάσαμε στον τελικό μας προορισμό, το γεωπολιτικό υπόδειγμα, αφού προηγουμένως ερευνήσαμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τη δομή και τη λειτουργία των πυλώνων του Πολιτισμού / Πληροφορίας και της Άμυνας / Ασφάλειας όπως και τις επιρροές που οι τελευταίοι δέχονται από το εξωσυστημικό τους περιβάλλον.¹⁶⁵ Ιδιαίτερα χρήσιμη θα ήταν η μελέτη της προβολής ισχύος του γεωπολιτικού παράγοντα και στους τέσσερις γεωπολιτικούς πυλώνες, προκειμένου να καταδειχθεί η πολυπλοκότητα των σχέσεων που αναπτύσσονται σε δεδομένο ανθρωποχώρο και οδηγούν στην ανακατανομή της ισχύος στο πέρασμα του χρόνου από την οποία προκύπτουν οι κοινωνικές ζυμώσεις-μεταβολές.

Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, οι προκλήσεις και οι δυσκολίες δεν έλειψαν, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την εξεύρεση των κατάλληλων ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων, τα όποια φαίνεται να αποκρύπτονται από τις κυβερνήσεις κάποιων κρατών, ρίχνοντας νερό στο μύλο ακραίων και συνωμοσιολόγων.

Ουδείς μπορεί να αρνηθεί ότι η μεταναστευτική κρίση συνιστά παράλληλα μία πρωτόγνωρη ανθρωπιστική κρίση, την οποία δεν είναι λίγοι αυτοί που σπεύδουν να εκμεταλλευτούν είτε για οικονομικά είτε για πολιτικά ή άλλα οφέλη και καθώς οι επιπτώσεις της αρχίζουν να γίνονται ορατές σε όλες της χώρες του δυτικού κόσμου. Μόνο η νηφάλια επιστημονική ματιά θα δώσει τις λύσεις που ο κόσμος αναζητά ανάμεσα στις κραυγές των άκρων.

Καθίσταται λοιπόν ανάγκη αδήριτη η συνέχιση της μελέτης του μεταναστευτικού φαινομένου, όπως και των επιπτώσεων του στις σύγχρονες Ευρωπαϊκές κοινωνίες. Για να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός, πρέπει ο επίδοξος ερευνητής να κλείσει τα αυτιά του, να καθαρίσει το μυαλό του και να χρησιμοποιήσει το εργαλείο της Συστημικής Γεωπολιτικής Ανάλυσης

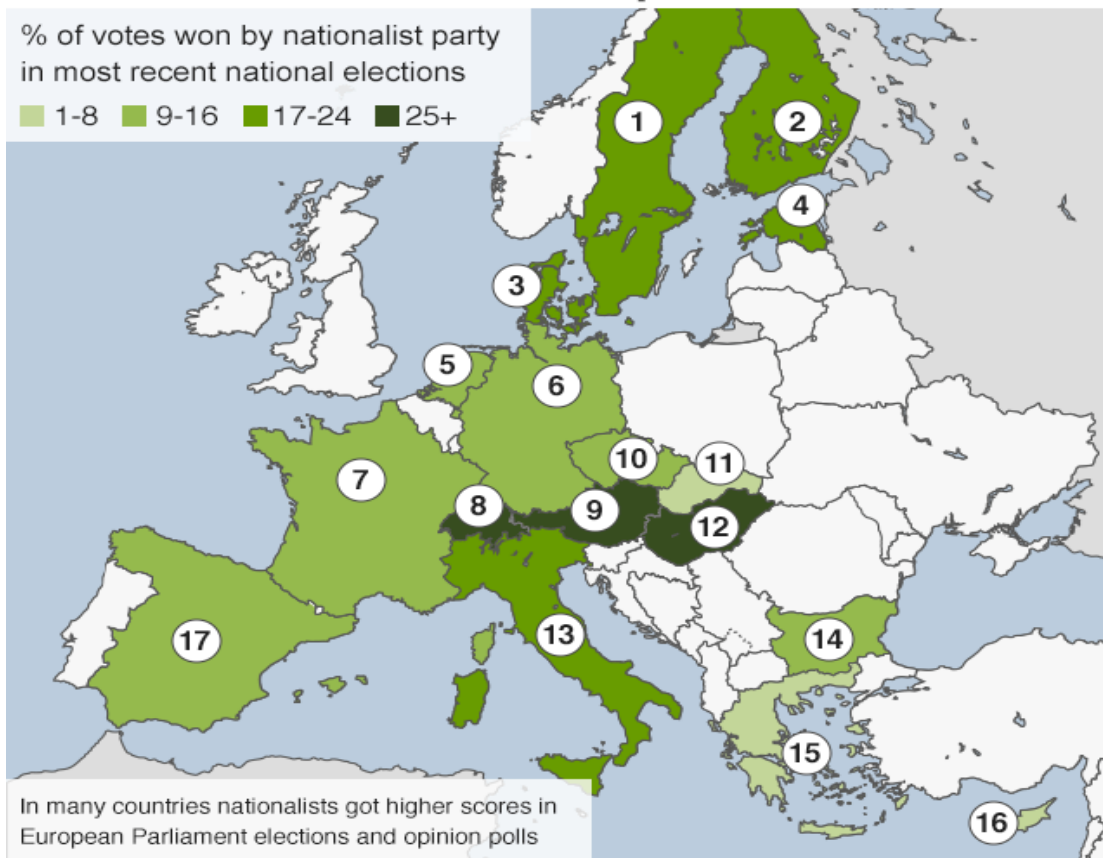
¹⁶⁵ Βλ. Ι.Θ. Μάζη, Μεταθεωρητική Κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: Το νεοθετικιστικό πλαίσιο, Παπαζήσης, ο.π. 398.

απαλλαγμένος από προσωπικά πάθη και ιδεοληψίες, όπως ακριβώς προστάζει η πέμπτη επικουρική υπόθεση της προστατευτικής ζώνης του γεωπολιτικού προγράμματος.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Βλ., ο.π. 367.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΡΤΩΝ, ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ

Rise of nationalism in Europe

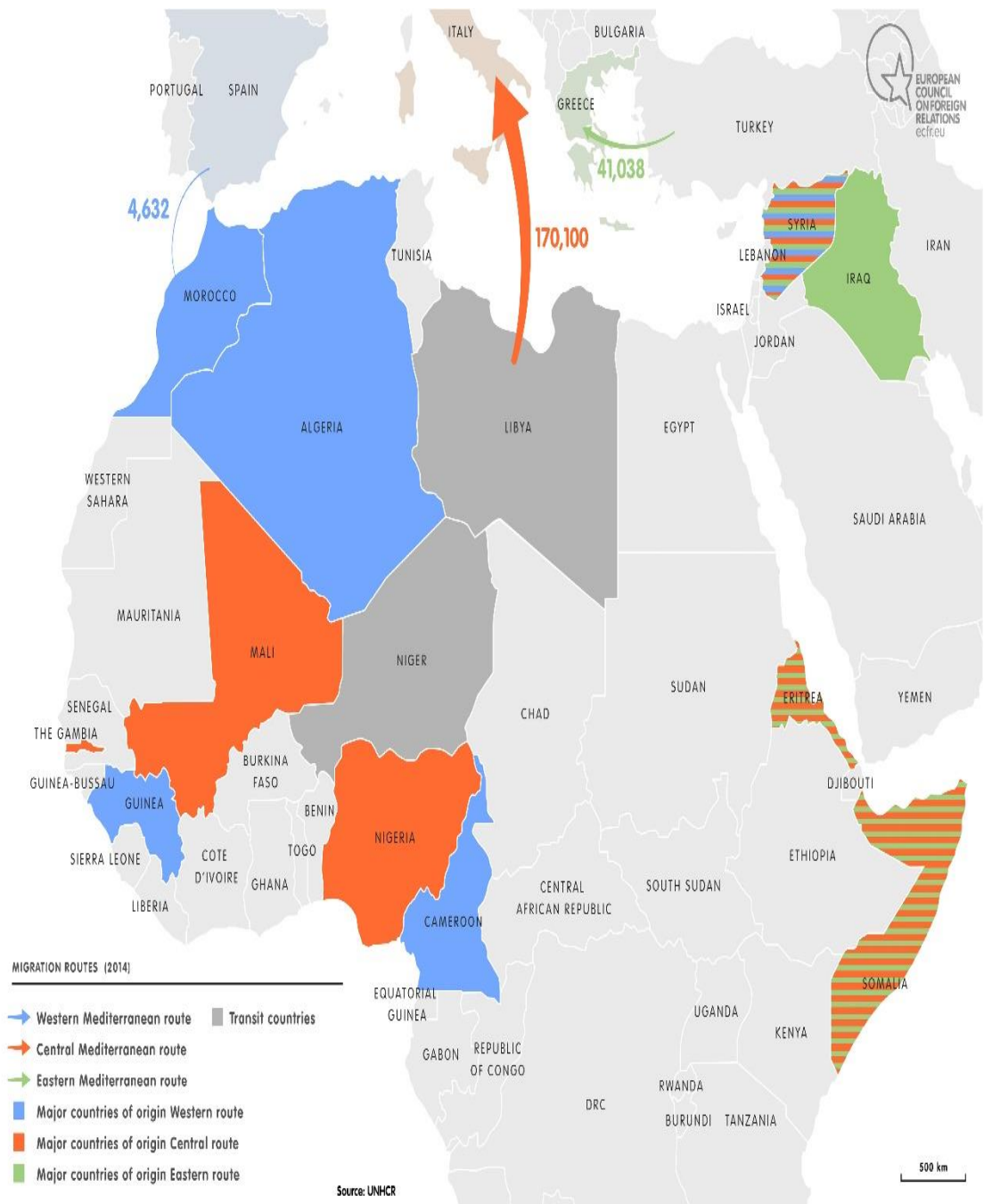
① Sweden
Sweden Democrats 17.6%	⑩ Czech Republic
Freedom and Direct Democracy 11%
② Finland
The Finns 17.7%	⑪ Slovakia
Our Slovakia 8%
③ Denmark
Danish People's Party 21%	⑫ Hungary
Fidesz 49% , Jobbik 19%
④ Estonia
Conservative People's Party 17.8%	⑬ Italy
The League 17.4%
⑤ Netherlands
Freedom Party 13%	⑭ Bulgaria
United Patriots 9%
⑥ Germany
Alternative for Germany 12.6%	⑮ Greece
Golden Dawn 7%
⑦ France
National Rally 13%	⑯ Cyprus
ELAM 3.7%
⑧ Switzerland
Swiss People's Party 29%	⑰ Spain
Vox 10.3%
⑨ Austria
Freedom Party 26%	

Last updated: April 2019

BBC

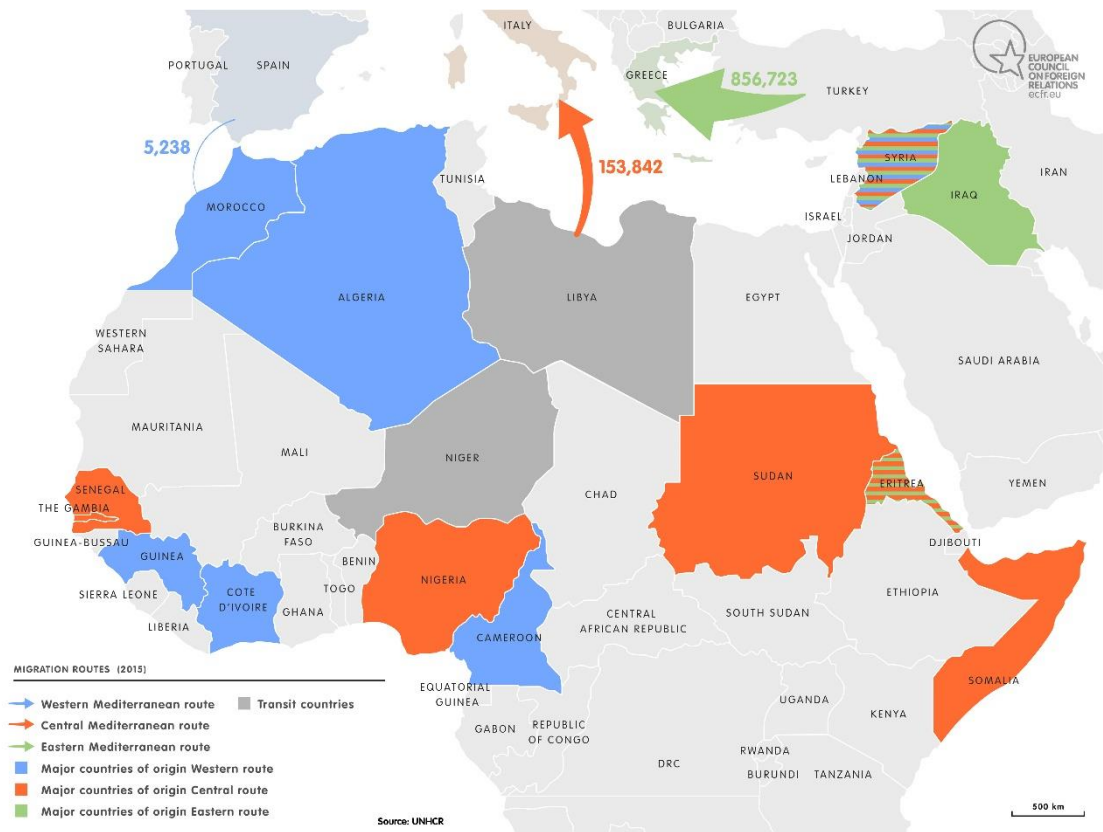
Χάρτης 1: Άνοδος του εθνικισμού στην Ευρώπη

Πηγή: [BBC](https://www.bbc.com/news/europe-48888888)

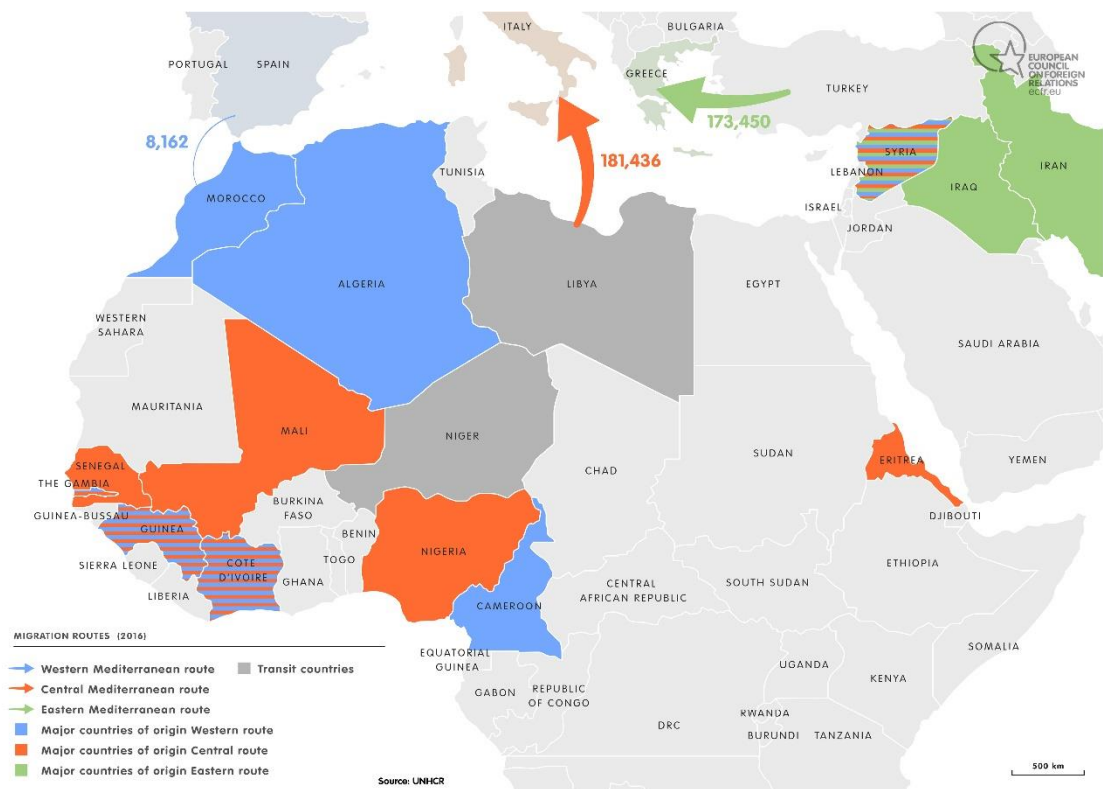
Χάρτης 2: Μεταναστευτικές οδοί στην Ευρώπη το 2014

Πηγή: [European Council on Foreign Relations](http://ecfr.eu)

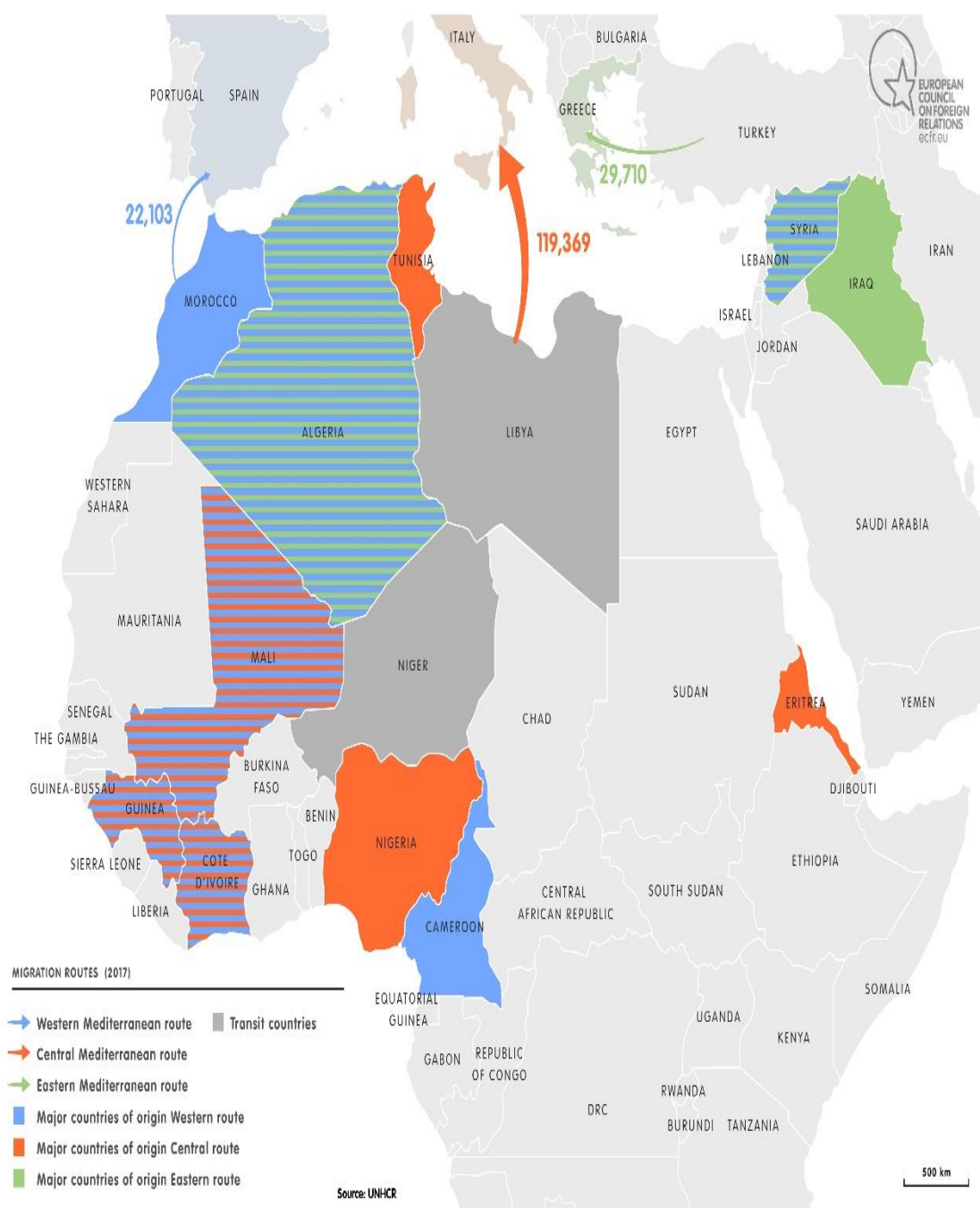
Χάρτης 3: Μεταναστευτικές οδοί στην Ευρώπη το 2015

Πηγή: [European Council on Foreign Relations](http://ec.europa.eu/external_relations/)

Χάρτης 4: Μεταναστευτικές οδοί στην Ευρώπη το 2016

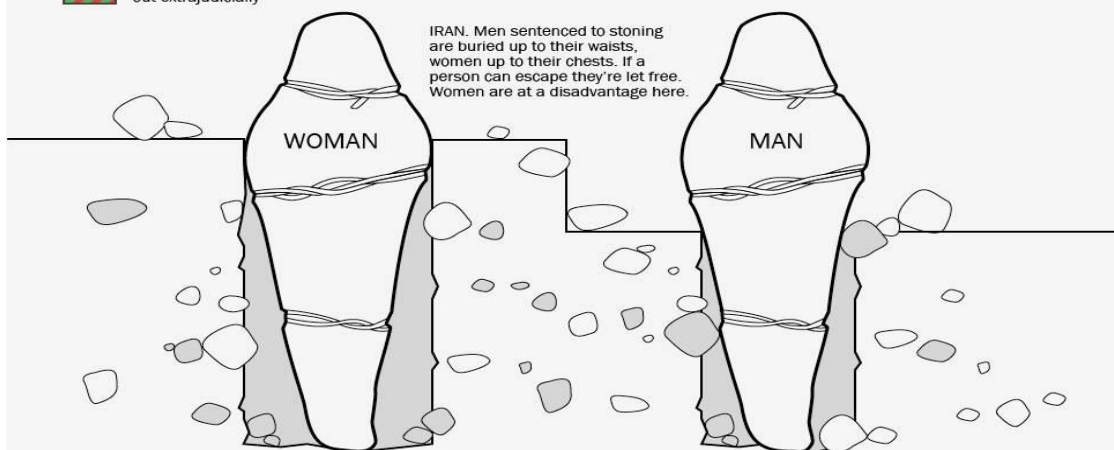
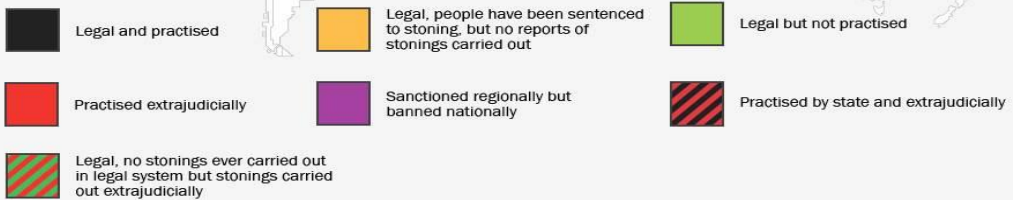
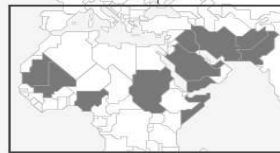
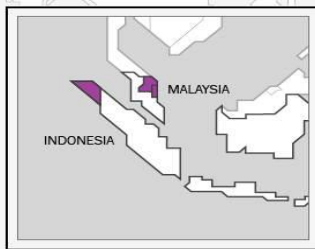
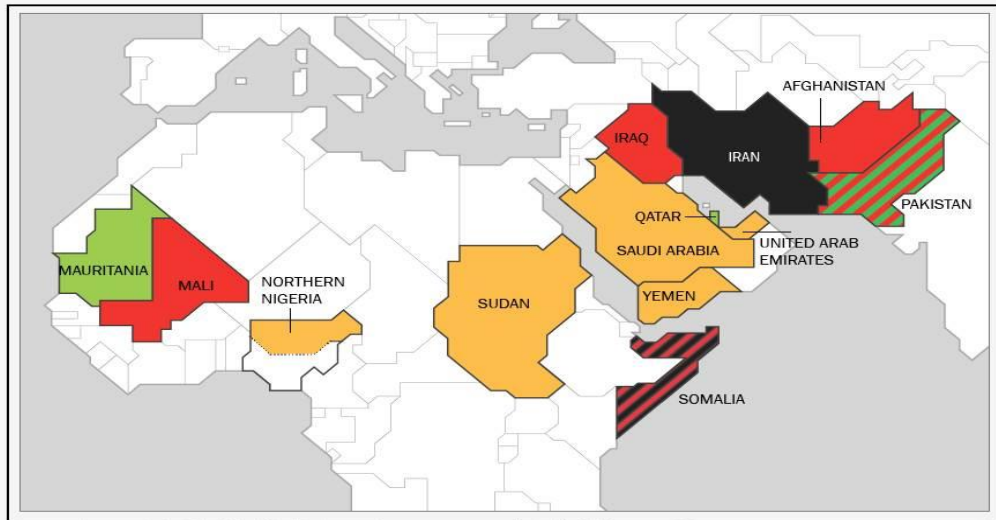
Πηγή: [European Council on Foreign Relations](http://ec.europa.eu/external_relations/)

Χάρτης 5: Μεταναστευτικές οδοί στην Ευρώπη το 2017

Πηγή: [European Council on Foreign Relations](http://ec.europa.eu/external_relations/migration/)

STONING **WHERE DOES IT HAPPEN? WHERE IS IT LEGAL?**

© 2013 Thomson Reuters Foundation Source: Women Living Under Muslim Laws

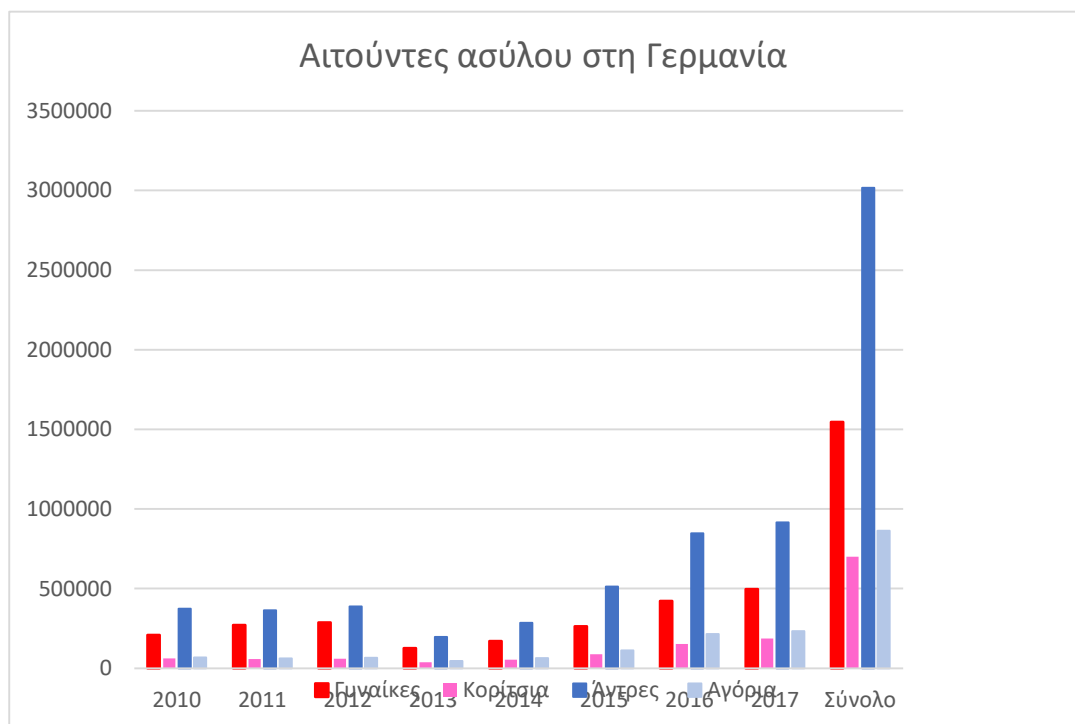
Χάρτης 6: Χώρες που εκτελείται η ποινή του λιθοβολισμού

Πηγή: [Thomson Reuters Foundation News](http://www.thomsonreuters.com/news)

Γράφημα 1: Αριθμός εισερχόμενων μεταναστών στην Ευρώπη ανά έτος

Πηγή: [FRONTEX Risk Analysis](#)

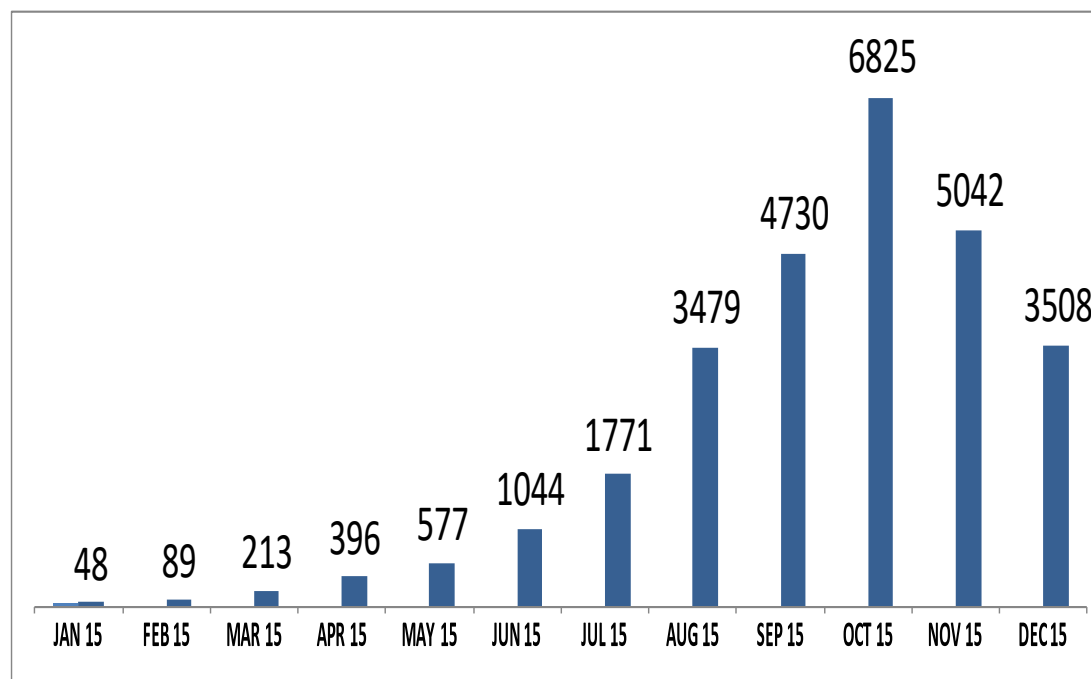
Γράφημα 2: Αιτούντες ασύλου στη Γερμανία

Πηγή: [UNHCR](#)

Top 10 Nationalities	2008	2009	2010	2011	Top 10 Nationalities	2012	2013	2014	2015	Top 10 Nationalities	2016	2017
Tunisia	7 648	1 701	1 498	28 829	Syria	7 903	25 546	78 764	594 059	Syria	88 551	19 447
Afghanistan	19 284	14 539	25 918	22 992	Not specified	2 113	3 571	386	556 432	Nigeria	37 811	18 309
Pakistan	3 157	1 592	3 878	15 377	Afghanistan	13 169	9 494	22 132	267 485	Côte d'Ivoire	14 300	12 913
Not specified	3 549	1 068	1 592	11 900	Iraq	1 219	537	2 110	101 285	Guinea	15 985	12 801
Nigeria	7 104	1 824	559	6 893	Pakistan	4 877	5 047	4 059	43 314	Morocco	6 836	11 387
Algeria	4 032	4 487	8 763	6 156	Eritrea	2 604	11 298	34 586	40 348	Iraq	32 068	10 168
Albania	44 009	38 905	33 260	5 138	Iran	611	404	468	24 673	Pakistan	17 973	10 015
Bangladesh	1 477	551	1 647	4 923	Kosovo	990	6 357	22 069	23 793	Bangladesh	9 445	9 384
Morocco	8 932	1 710	1 959	3 780	Nigeria	826	3 386	8 715	23 609	Gambia	12 927	8 353
Ghana	2 406	358	255	3 089	Somalia	5 038	5 624	7 676	17 694	Mali	10 270	7 688
Others	58 283	37 864	24 722	31 903	Others	33 087	36 101	101 997	129 645	All Other	264 881	84 254
Total all borders	159 881	104 599	104 051	140 980	Total all borders	72 437	107 365	282 962	1 822 337	Total All Borders	511 047	204 719

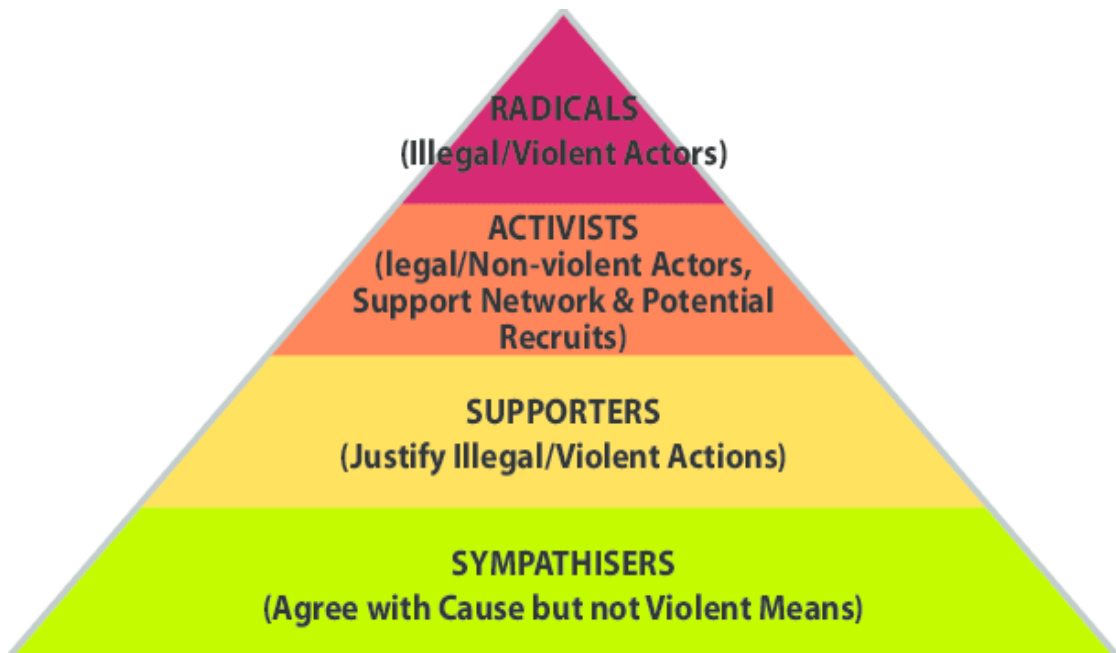
Πίνακας 1: Κυριότερες μεταναστευτικές εθνικότητες ανά έτος

Πηγή: [FRONTEX Risk Analysis](#)

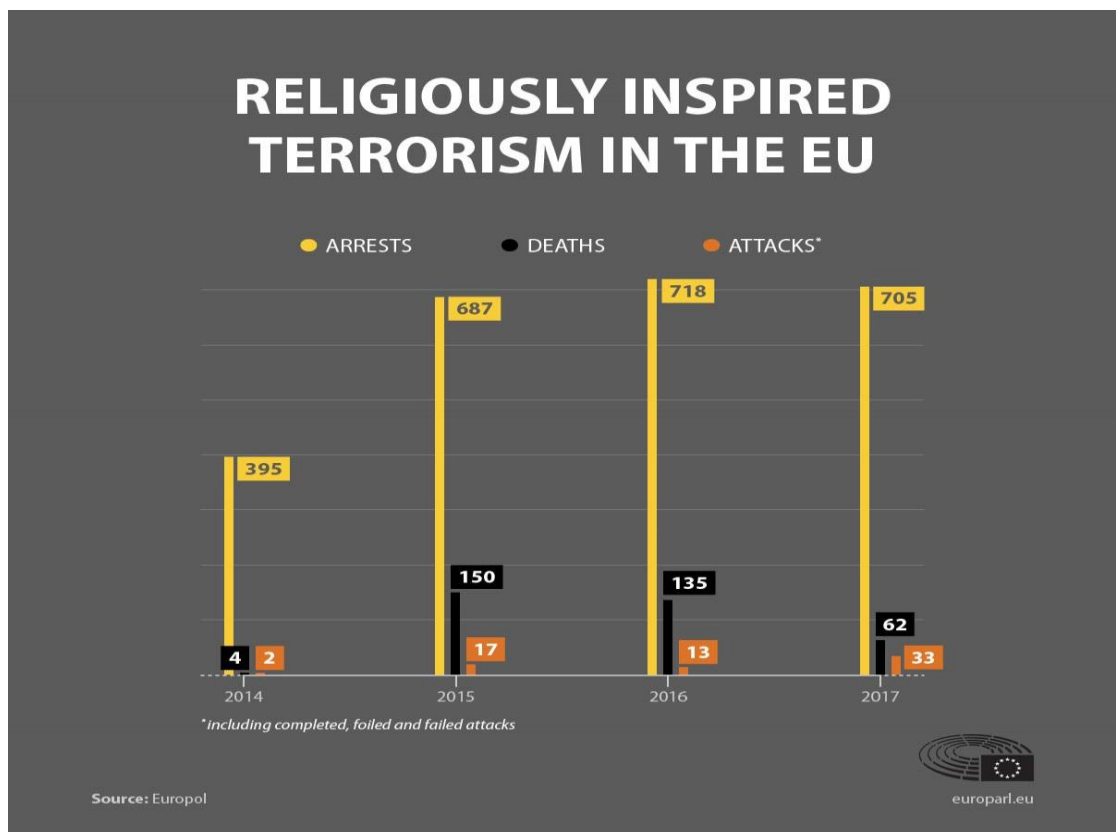
Γράφημα 3: Ημερήσιος Μέσος Όρος αφίξεων από Τουρκία κατά το έτος 2015

Πηγή: Λιμενικό Σώμα-Ελληνική Ακτοφυλακή

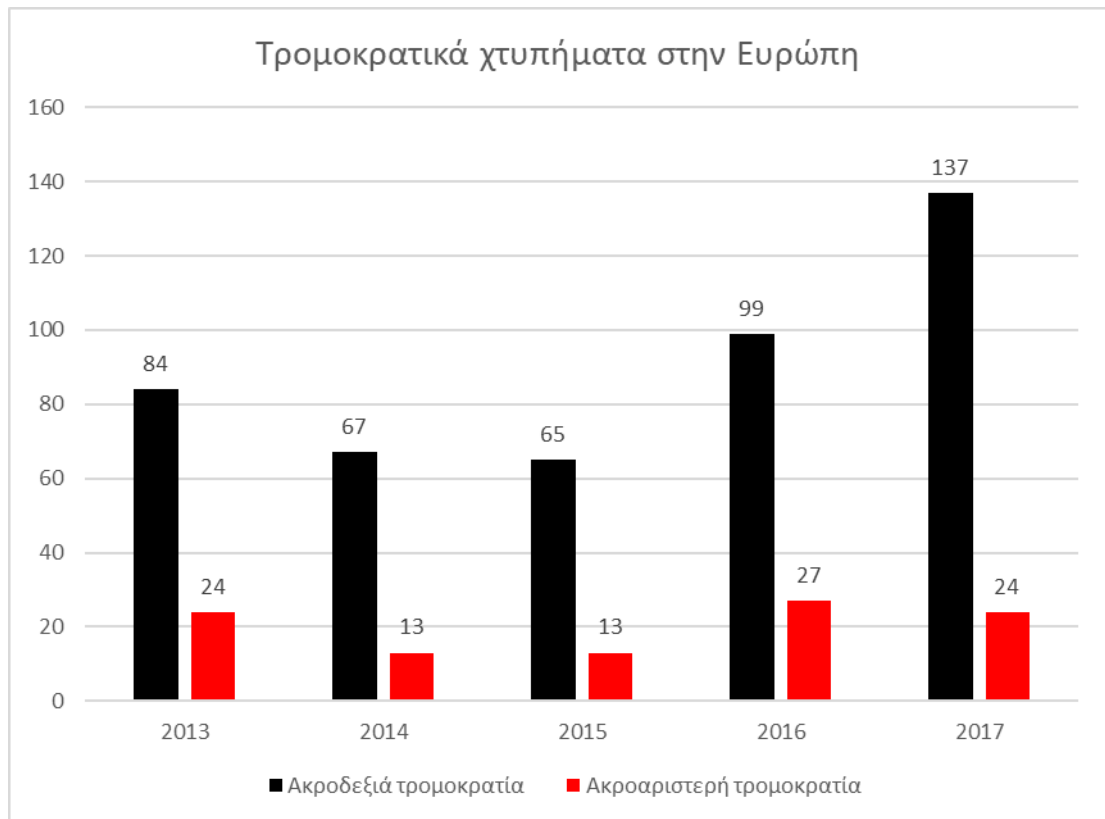
Σχήμα 1: Πυραμίδα ριζοσπαστικοποίησης

Πηγή: [Research Gate](#)

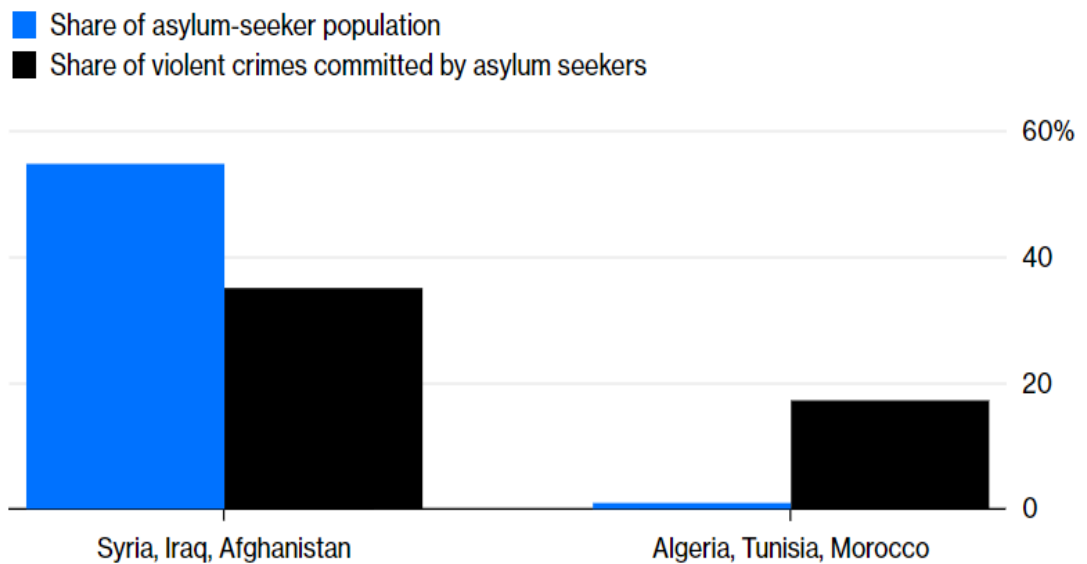
Γράφημα 4: Τρομοκρατικές επιθέσεις θρησκευτικό κίνητρο στην ΕΕ

Πηγή: [European Parliament](#)

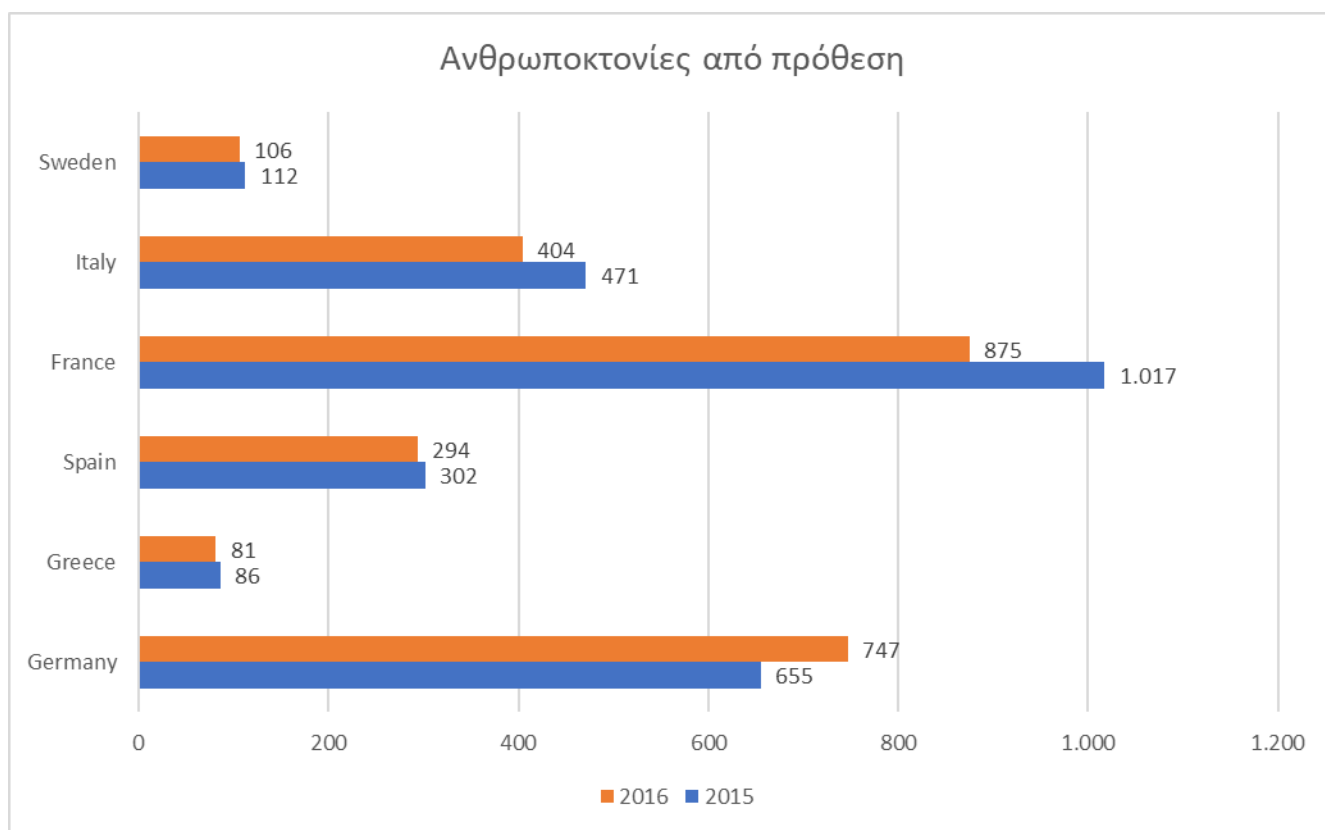
Γράφημα 5: Τρομοκρατικά χτυπήματα στην Ευρώπη

Πηγή: [EUROPOL](http://europol.europa.eu)

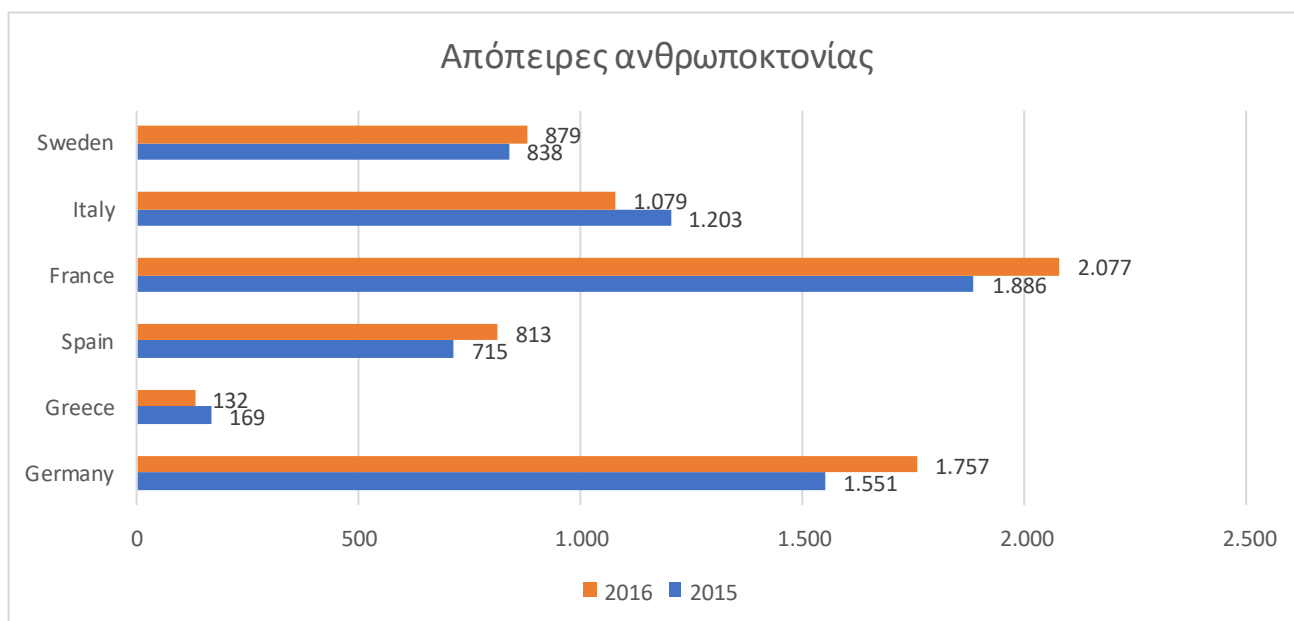
Γράφημα 6: Εγκληματικότητα αιτούντων ασύλου στη Κάτω Σαξονία

Πηγή: [Bloomberg](http://www.bloomberg.com)

Γράφημα 7: Ανθρωποκτονίες από πρόθεση

Πηγή: [EUROSTAT](http://ec.europa.eu/eurostat)

Γράφημα 8: Απόπειρες ανθρωποκτονίας

Πηγή: [EUROSTAT](http://ec.europa.eu/eurostat)

2015	Συνολικός αριθμός κρατούμενων (συμπεριλαμβανομένων των προφυλακισμένων)	Συνολικός αριθμός αλλοδαπών κρατούμενων	Αλλοδαποί κρατούμενοι υπήκοοι κ-μ της ΕΕ
Germany	63628	19921	No data
Greece	9646	5254	No data
Spain	64017	18680	No data
France	65544	No data	3793
Italy	52389	17304	4465
Sweden	5770	1285	477

Πίνακας 2: Annual Penal Statistics

Πηγή: [Council of Europe](#)

2016	Συνολικός αριθμός κρατούμενων (συμπεριλαμβανομένων των προφυλακισμένων)	Συνολικός αριθμός αλλοδαπών κρατούμενων	Αλλοδαποί κρατούμενοι υπήκοοι κ-μ της ΕΕ
Germany	64397	22922	8451
Greece	9621	5306	928
Spain	60687	17324	4124
France	68514	14724	No data
Italy	54195	18311	3661
Sweden	5762	1228	435

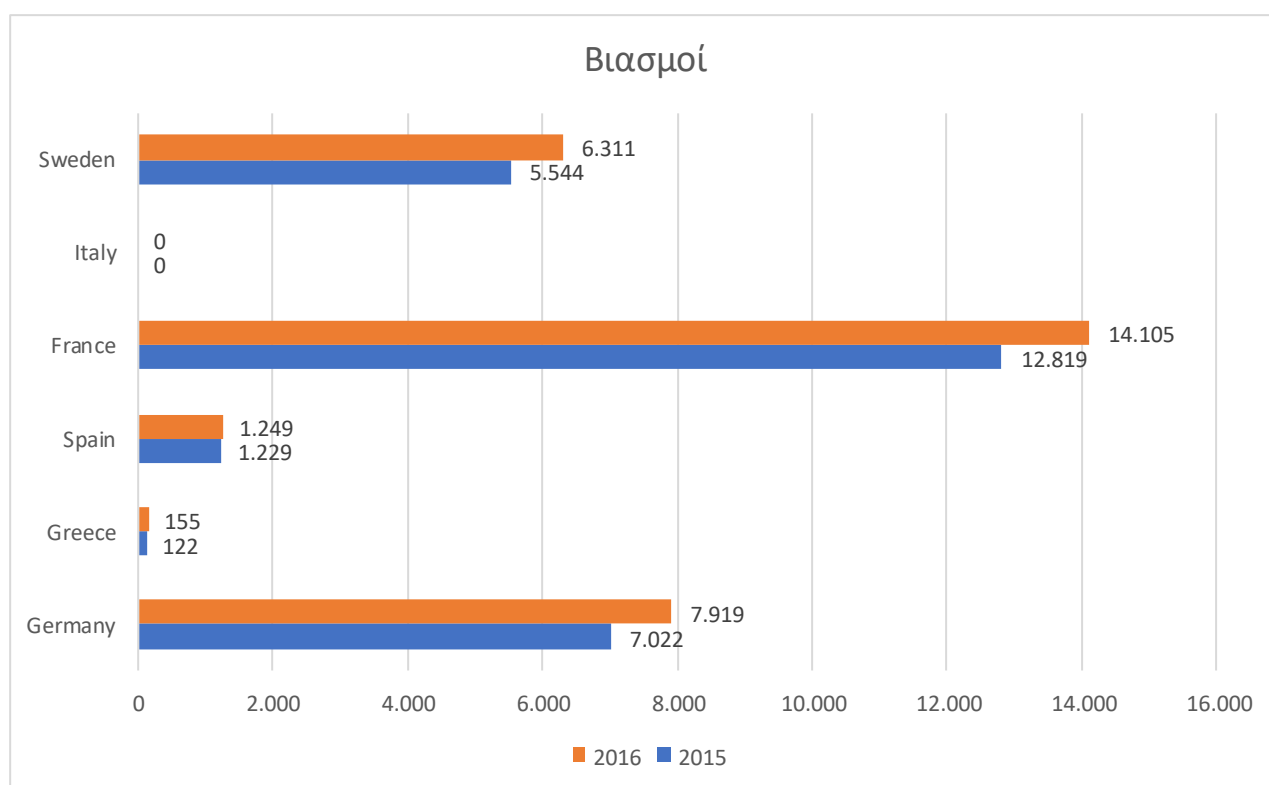
Πίνακας 3: Annual Penal Statistics

Πηγή: [Council of Europe](#)

Αριθμός μεταναστών	2015	2016	Κάτοικοι	2015	2016
Germany	1.543.848	1.029.852	Germany	81.197.537	82.149.537
Greece	64.446	116.867	Greece	10.858.018	10.783.748
Spain	342.114	414.746	Spain	44.449.565	46.438.421
France	364.221	378.115	France	66.415.161	66.661.621
Italy	280.078	300.823	Italy	60.765.612	60.766.935
Sweden	134.240	163.005	Sweden	9.747.355	9.849.725

Πίνακας 4: Immigration by age group, sex and country of birth

Πηγή: [EUROSTAT](#)

Γράφημα 9: Βιασμοί

Πηγή: [EUROSTAT](#)

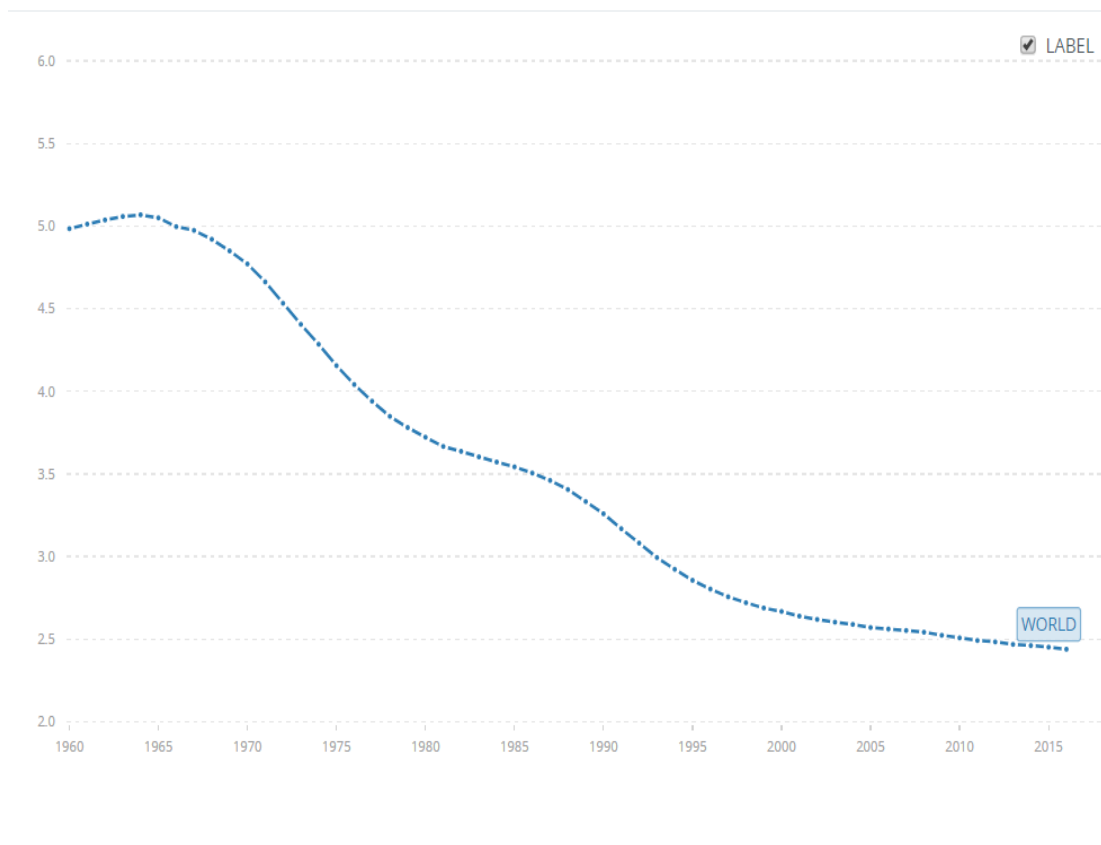
Γράφημα 10: Πληθυσμιακή μεταβολή κατά τα έτη 2007-2016

Πηγή: [United Nations](#)

Δείκτες γονιμότητας	1960	2016
Γερμανία	2.37	1.50
Ιταλία	2.37	1.35
Ισπανία	2.86	1.33
Ελλάδα	2.23	1.33
Γαλλία	2.85	1.96
Σουηδία	2.17	1.85

Πίνακας 5: Δείκτες γονιμότητας Ευρωπαϊκών κρατών

Πηγή: [Wordbank](#)

Γράφημα 11: Παγκόσμια καμπύλη δείκτη γονιμότητας

Πηγή: [Wordbank](#)

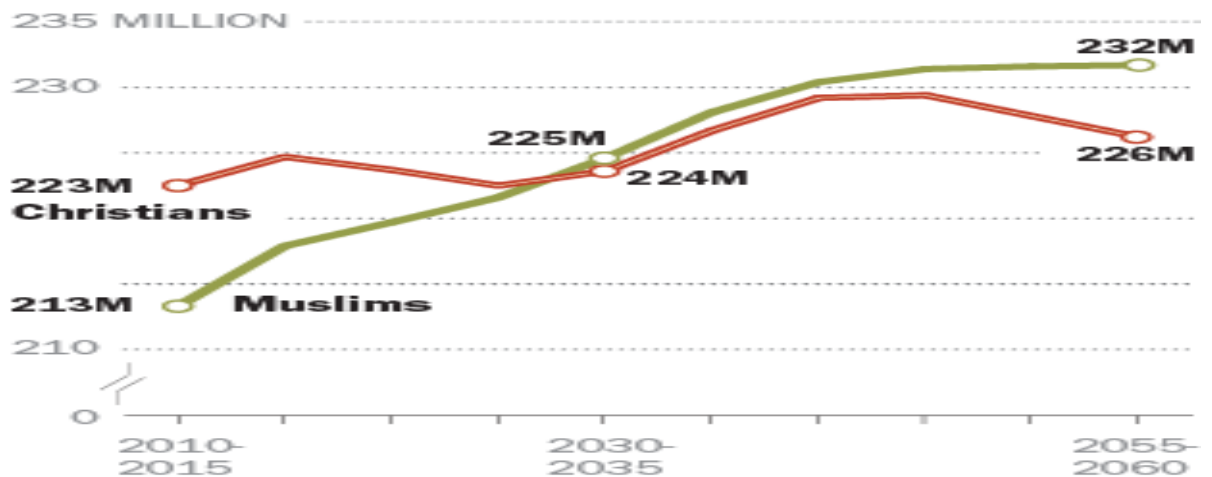
Δείκτες γονιμότητας	1960	2016
Νιγηρία	7.45	7.24
Αφγανιστάν	7.46	4.63
Συρία	7.47	1.85
Πακιστάν	6.60	3.48
Ιράν	6.93	1.66
Ιράκ	6.25	4.37

Πίνακας 6: Δείκτες γονιμότητας μουσουλμανικών κρατών

Πηγή: [Wordbank](#)

Babies born to Muslims will begin to outnumber Christian births by 2035

Estimated number of babies born, by mother's religion, during each five-year period

Source: Pew Research Center demographic projections. See Methodology for details.

"The Changing Global Religious Landscape"

PEW RESEARCH CENTER

Γράφημα 12: Babies born to Muslims will begin to outnumber Christian births by 2035

Πηγή: Pewresearch

Effects of migration on European population

Projected population counts by 2050

	2010	2016	2050 zero migration	2050 medium migration	2050 high migration
Muslims	19,520,000	25,770,000	35,770,000	57,880,000	75,550,000
Non-Muslims	495,280,000	495,060,000	445,920,000	459,070,000	463,040,000
Total	514,810,000	520,830,000	481,690,000	516,950,000	538,600,000

Note: Europe is defined here as the 28 nations of the EU plus Norway and Switzerland. In zero migration scenario, no migration of any kind takes place to or from Europe. In medium migration scenario, regular migration continues and refugee flows cease. In high migration scenario, 2014 to mid-2016 refugee inflow patterns continue in addition to regular migration. Estimates do not include those asylum seekers who are not expected to gain legal status to remain in Europe.

Source: Pew Research Center estimates and projections. See Methodology for details.

"Europe's Growing Muslim Population"

PEW RESEARCH CENTER

Πίνακας 7: Effects of migration on European population

Πηγή: Pewresearch

Projected Muslim counts over time under different migration scenarios

	2010	2016	2050 zero migration scenario	2050 medium migration scenario	2050 high migration scenario
Europe overall	19,520,000	25,770,000	35,770,000	57,880,000	75,550,000
United Kingdom	2,970,000	4,130,000	6,560,000	13,060,000	13,480,000
France	4,720,000	5,720,000	8,600,000	12,630,000	13,210,000
Germany	3,300,000	4,950,000	5,990,000	8,480,000	17,490,000
Italy	2,150,000	2,870,000	4,350,000	7,050,000	8,250,000
Spain	980,000	1,180,000	1,880,000	2,660,000	2,810,000
Sweden	430,000	810,000	1,130,000	2,470,000	4,450,000
Netherlands	990,000	1,210,000	1,510,000	2,200,000	2,790,000
Belgium	650,000	870,000	1,250,000	2,050,000	2,580,000
Switzerland	390,000	510,000	660,000	1,140,000	1,520,000
Norway	180,000	300,000	390,000	980,000	1,320,000
Austria	450,000	600,000	750,000	960,000	2,120,000
Denmark	220,000	310,000	430,000	770,000	1,100,000
Finland	60,000	150,000	220,000	720,000	990,000
Greece	590,000	620,000	590,000	700,000	860,000
Bulgaria	820,000	790,000	700,000	500,000	650,000
Cyprus	280,000	300,000	300,000	390,000	430,000
Portugal	30,000	40,000	50,000	210,000	220,000
Ireland	50,000	70,000	80,000	190,000	200,000
Hungary	< 10,000	40,000	30,000	110,000	390,000
Romania	70,000	80,000	70,000	110,000	120,000
Slovenia	70,000	80,000	80,000	100,000	100,000
Czech Republic	< 10,000	20,000	20,000	100,000	110,000
Croatia	70,000	70,000	60,000	70,000	70,000
Luxembourg	10,000	20,000	20,000	60,000	90,000
Poland	< 10,000	10,000	10,000	50,000	60,000
Malta	< 10,000	10,000	10,000	40,000	80,000
Slovakia	< 10,000	< 10,000	< 10,000	30,000	40,000
Latvia	< 10,000	< 10,000	< 10,000	< 10,000	< 10,000
Lithuania	< 10,000	< 10,000	< 10,000	< 10,000	< 10,000
Estonia	< 10,000	< 10,000	< 10,000	< 10,000	10,000

Notes: In zero migration scenario, no migration of any kind takes place to or from Europe. In medium migration scenario, regular migration continues and refugee flows cease. In high migration scenario, 2014 to mid-2016 refugee inflow patterns continue in addition to regular migration. Estimates do not include those asylum seekers who are not expected to gain legal status to remain in Europe.

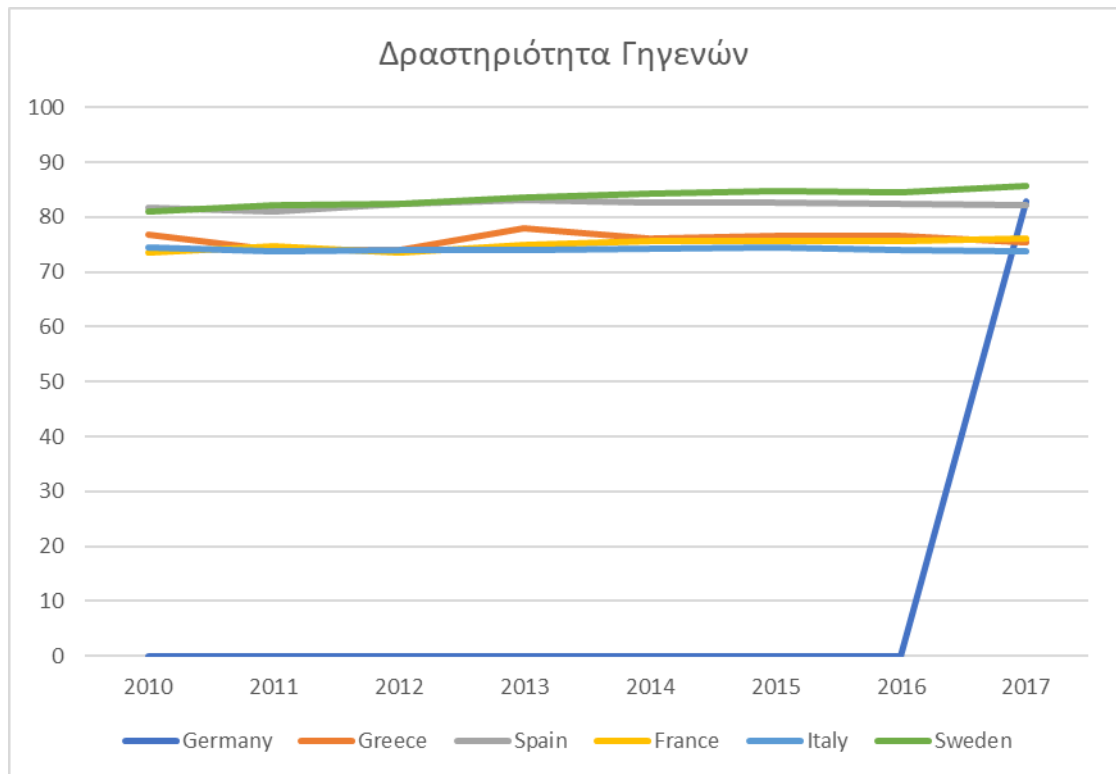
Source: Pew Research Center estimates and projections. See Methodology for details.

"Europe's Growing Muslim Population"

PEW RESEARCH CENTER

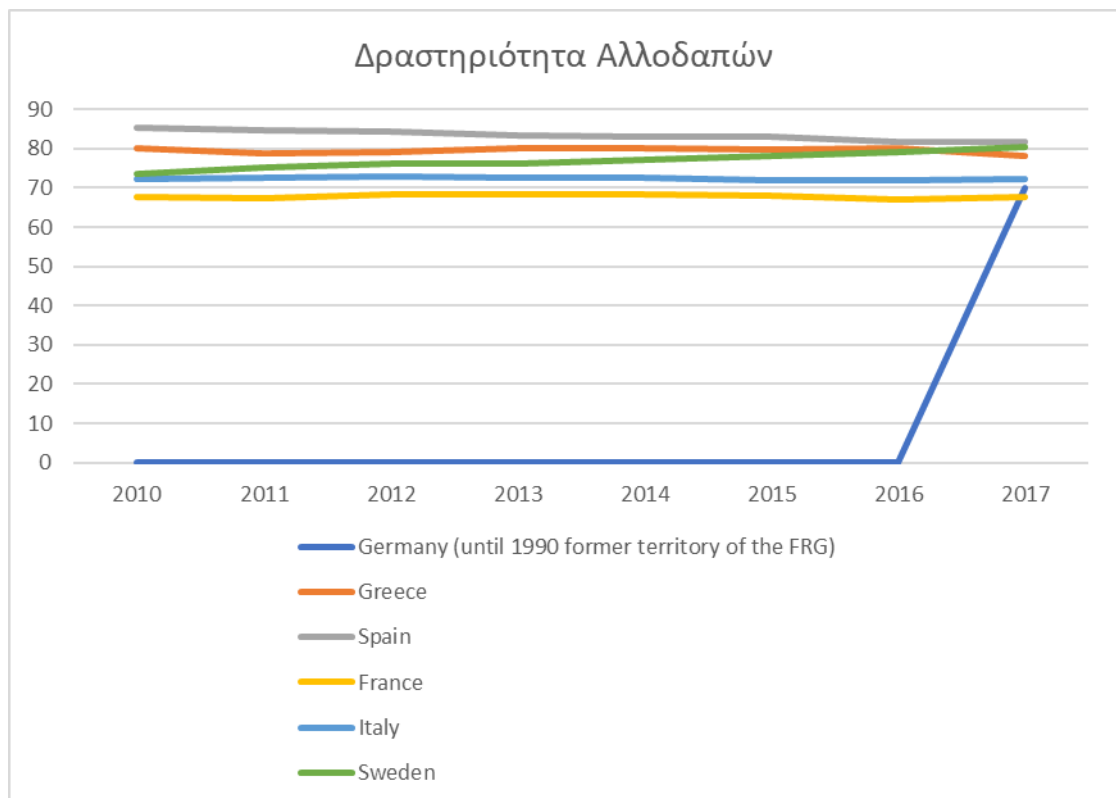
Πίνακας 8: Projected Muslim counts over time different migration scenarios

Πηγή: [Pewresearch](https://www.pewresearch.org)

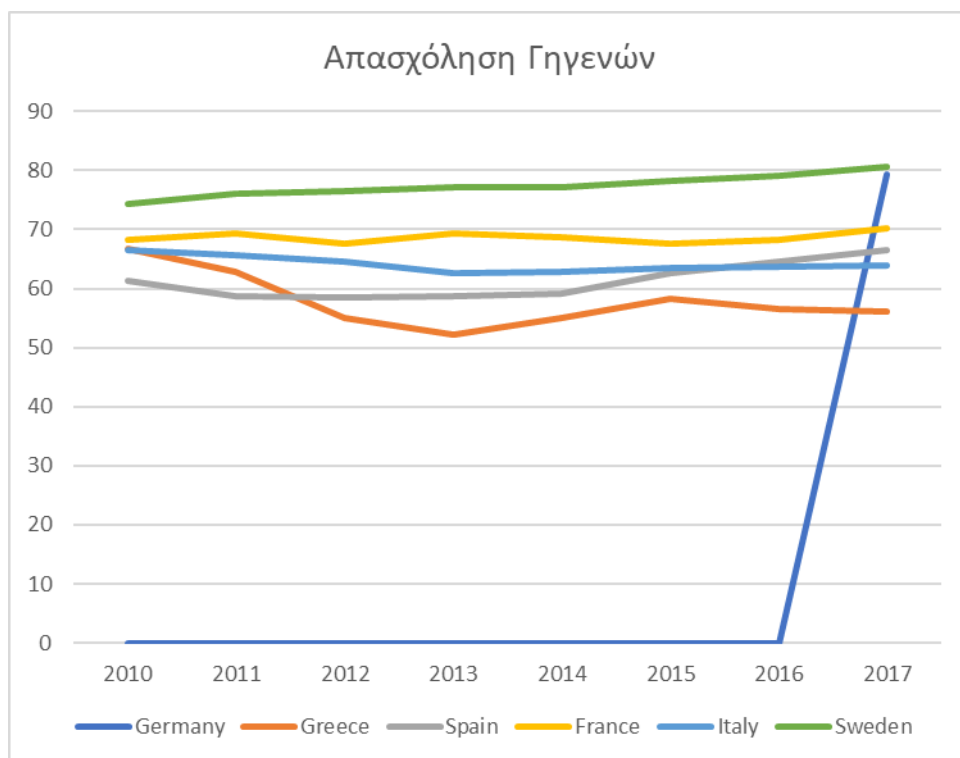
Γράφημα 13: Δραστηριότητα γηγενών

Πηγή: [Eurostat](#)

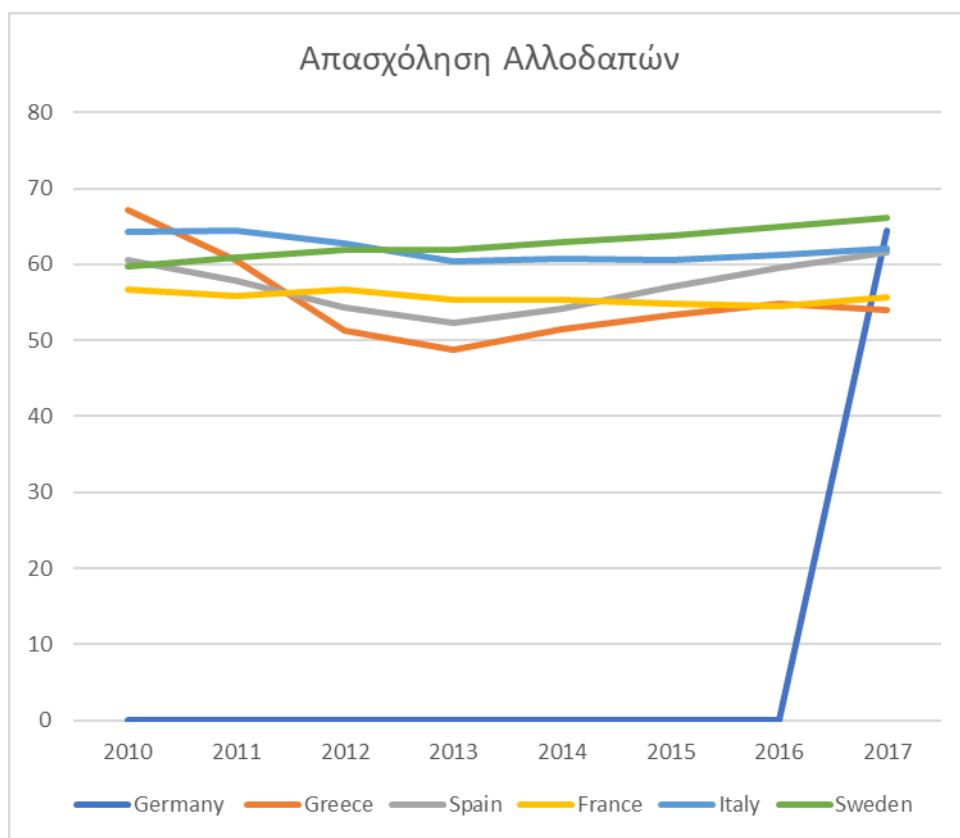
Γράφημα 14: Δραστηριότητα αλλοδαπών

Πηγή: [Eurostat](#)

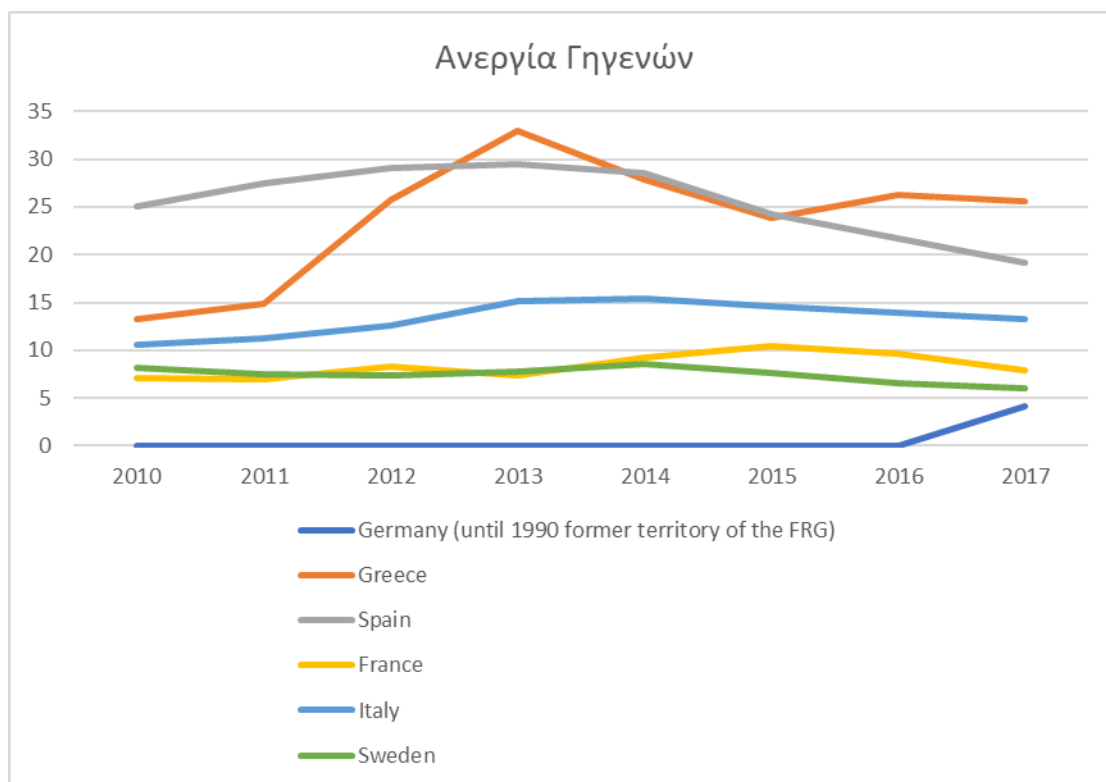
Γράφημα 15: Απασχόληση Γηγενών

Πηγή: [Eurostat](#)

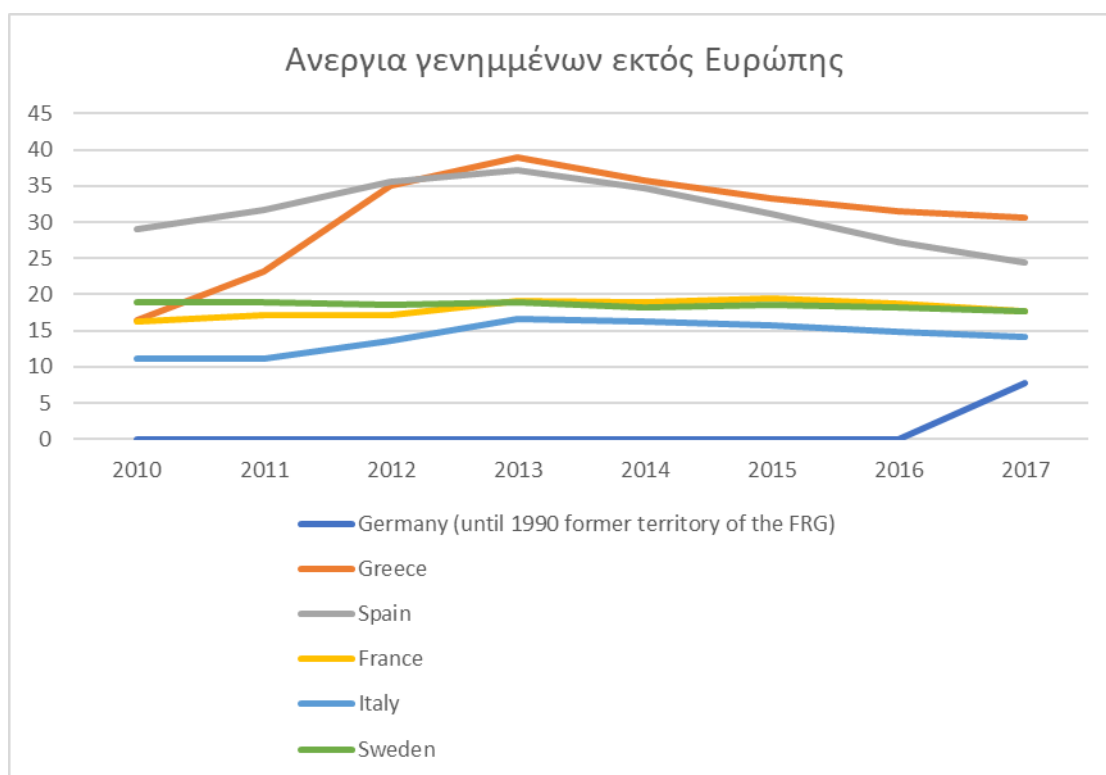
Γράφημα 16: Απασχόληση Αλλοδαπών

Πηγή: [Eurostat](#)

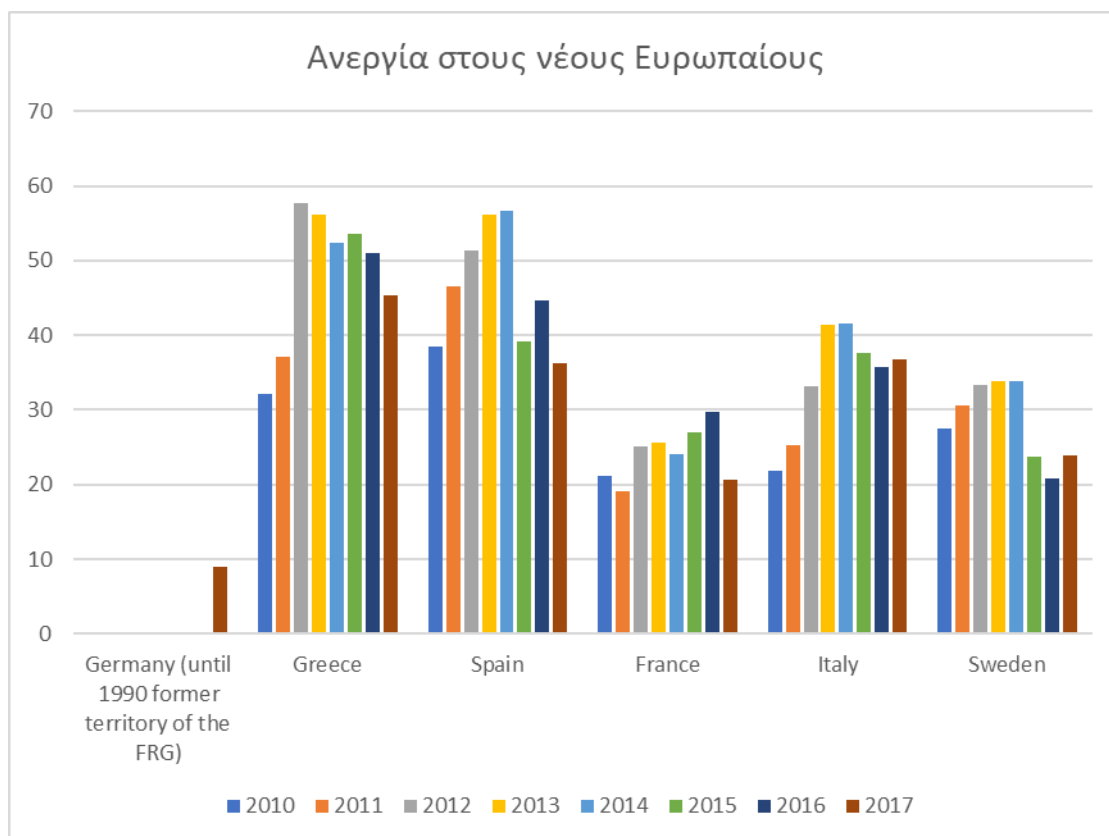
Γράφημα 17 : Ανεργία Γηγενών Ευρωπαίων

Πηγή: [Eurostat](#)

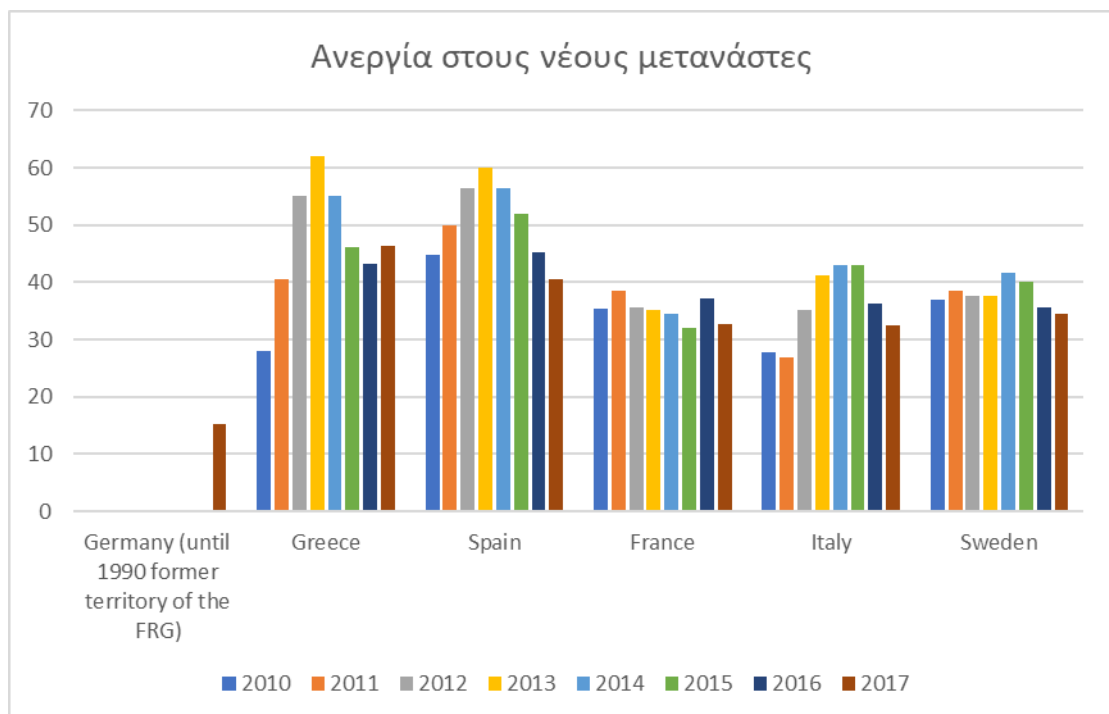
Γράφημα 18 : Ανεργία γεννημένων εκτός Ευρώπης

Πηγή: [Eurostat](#)

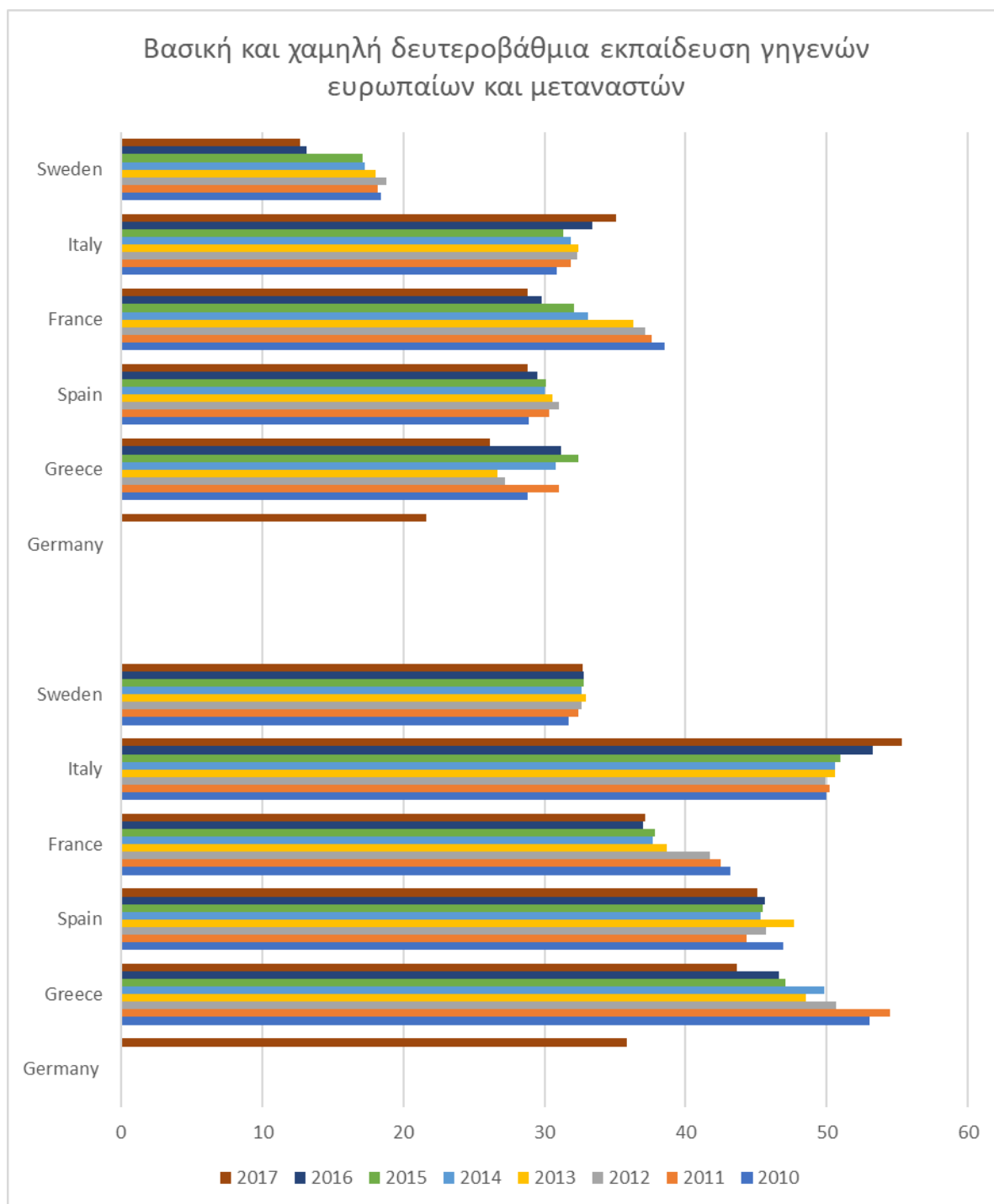
Γράφημα 19: Ανεργία στους νέους Ευρωπαίους

Πηγή: [Eurostat](http://eurostat.ec.europa.eu)

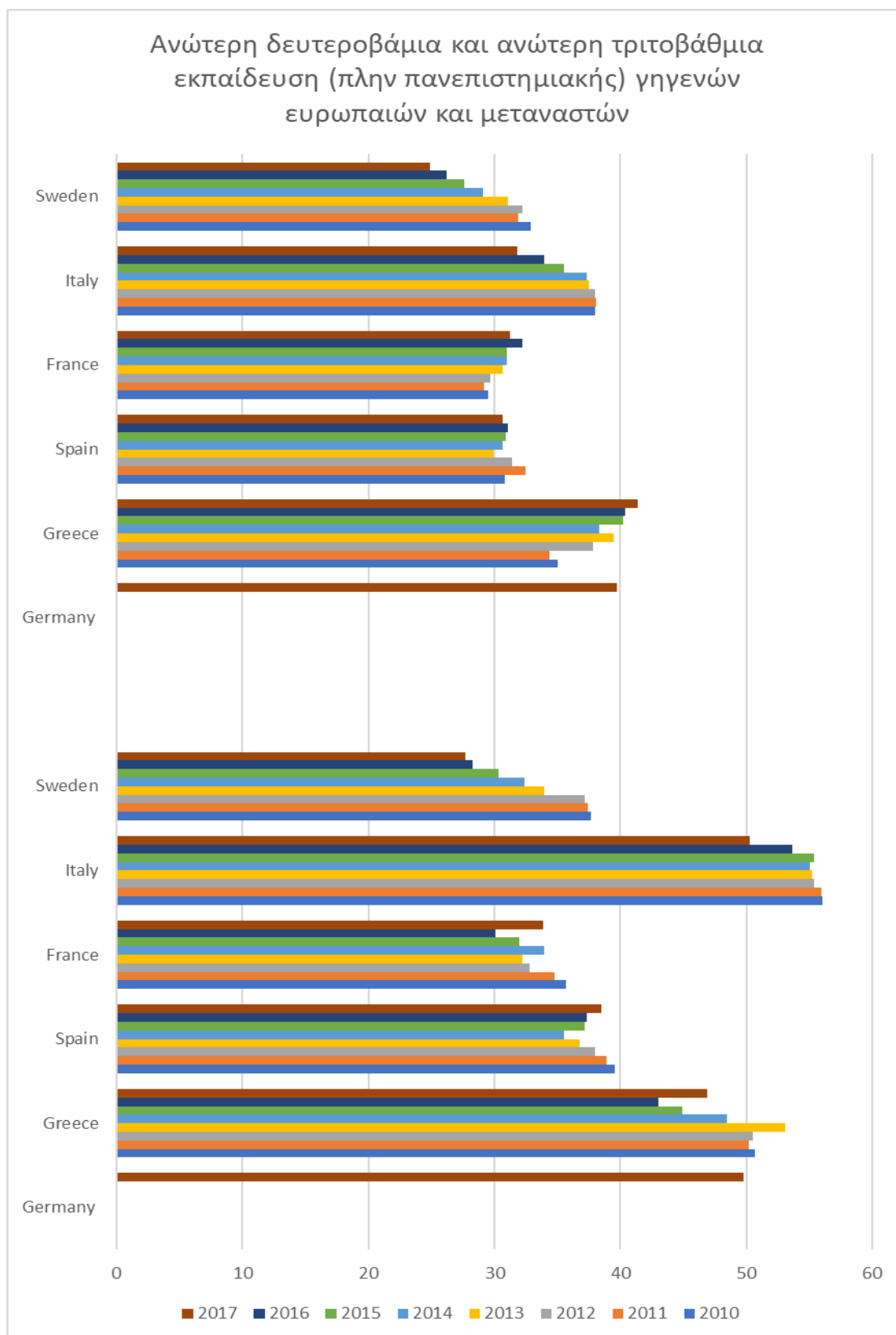
Γράφημα 20 : Ανεργία στους νέους μετανάστες

Πηγή: [Eurostat](http://eurostat.ec.europa.eu)

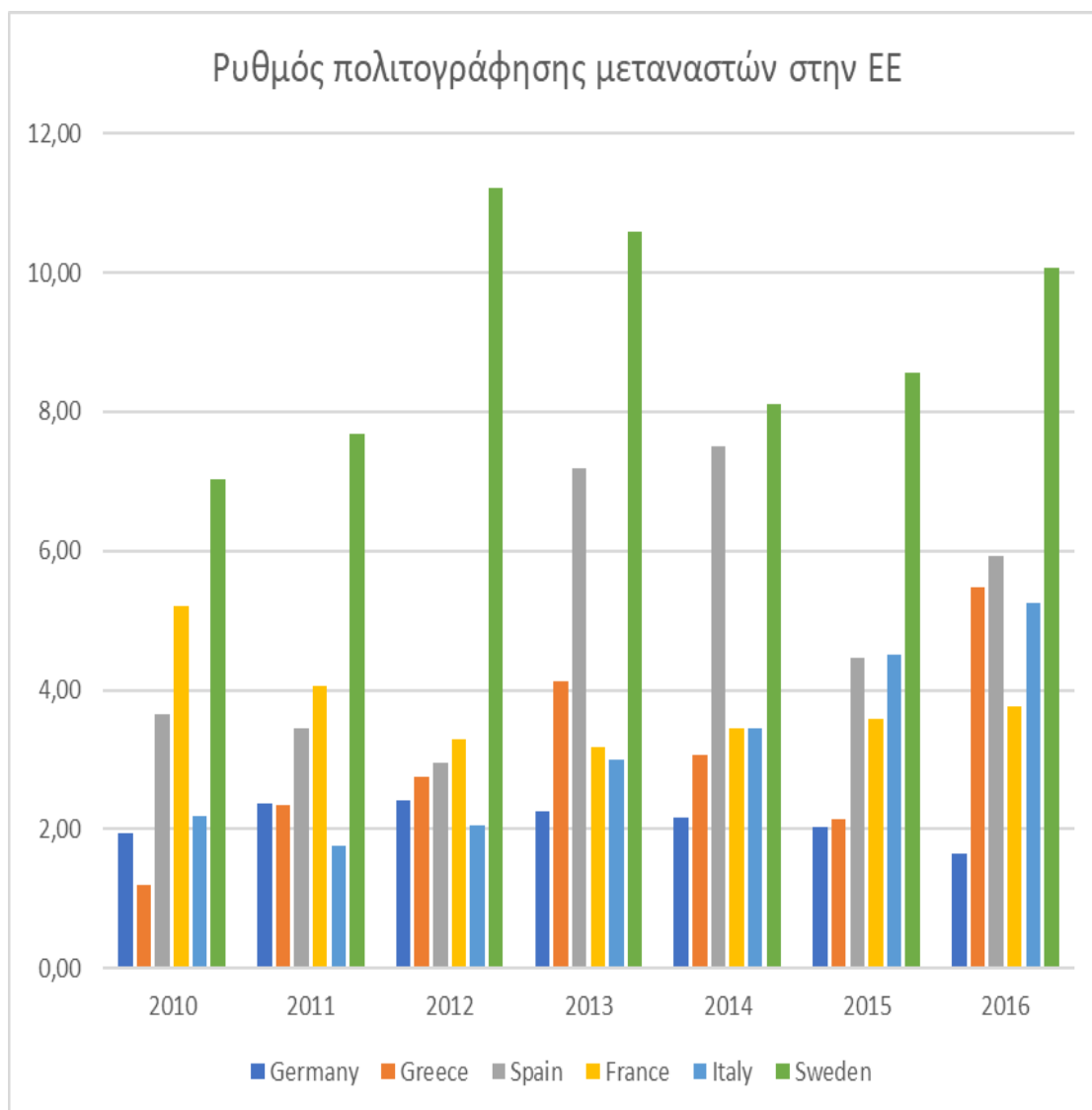
Γράφημα 21: Βασική και χαμηλή δευτεροβάθμια εκπαίδευση γηγενών
Ευρωπαίων και μεταναστών.

Πηγή : [Eurostat](http://ec.europa.eu/eurostat)

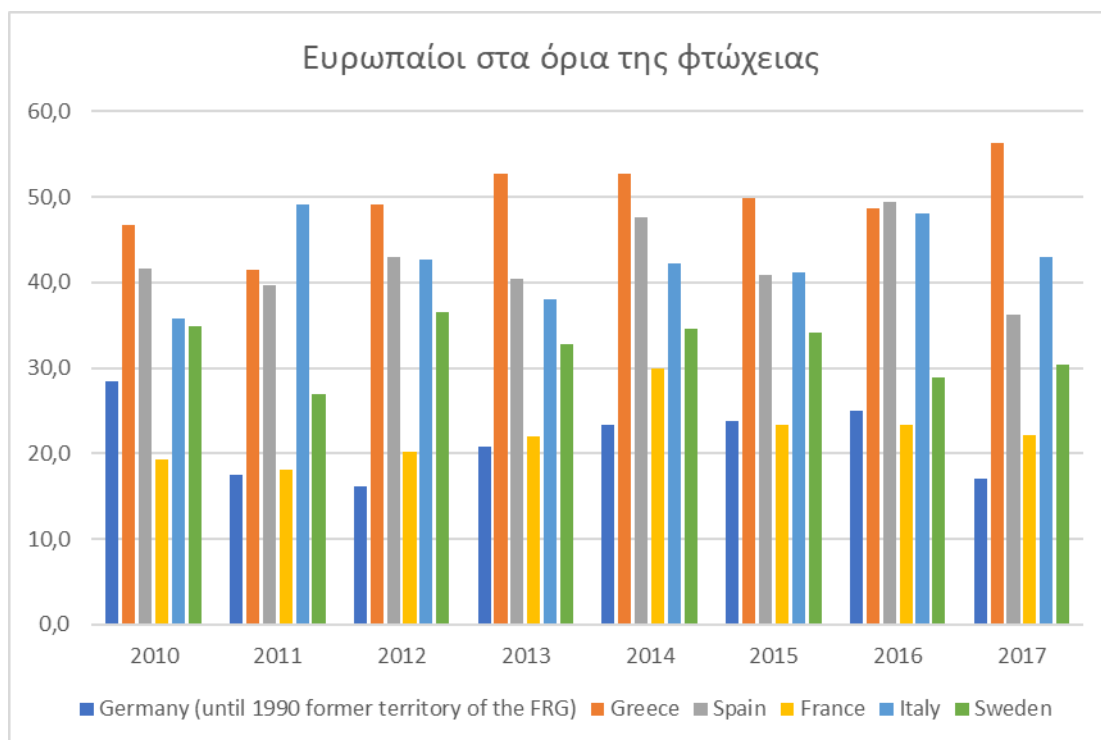
Γράφημα 22 : Ανώτερη δευτεροβάθμια και ανώτερη τριτοβάθμια εκπαίδευση (πλην πανεπιστημιακής) γηγενών Ευρωπαίων και μεταναστών.

Πηγή : [Eurostat](http://ec.europa.eu/eurostat)

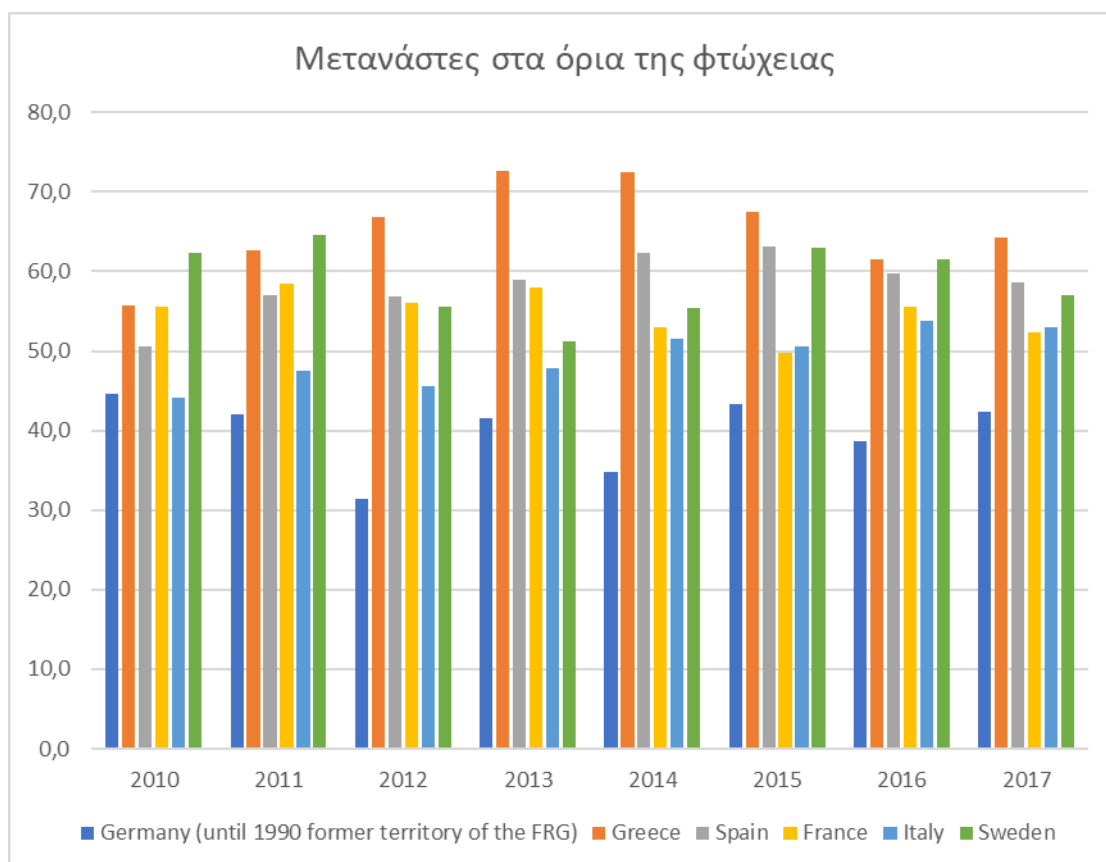
Γράφημα 23: Ρυθμός πολιτογράφησης μεταναστών στην ΕΕ

Πηγή: [Eurostat](#)

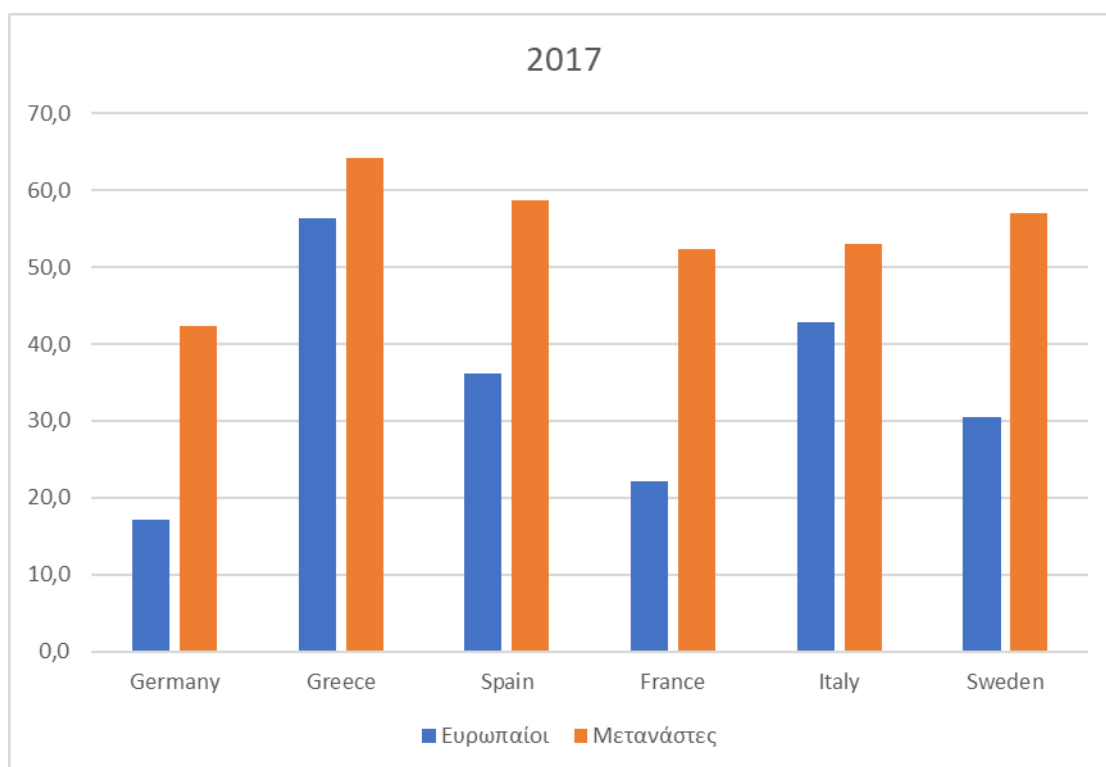
Γράφημα 24: Ευρωπαίοι στα όρια της φτώχειας

Πηγή: [Eurostat](http://ec.europa.eu/eurostat)

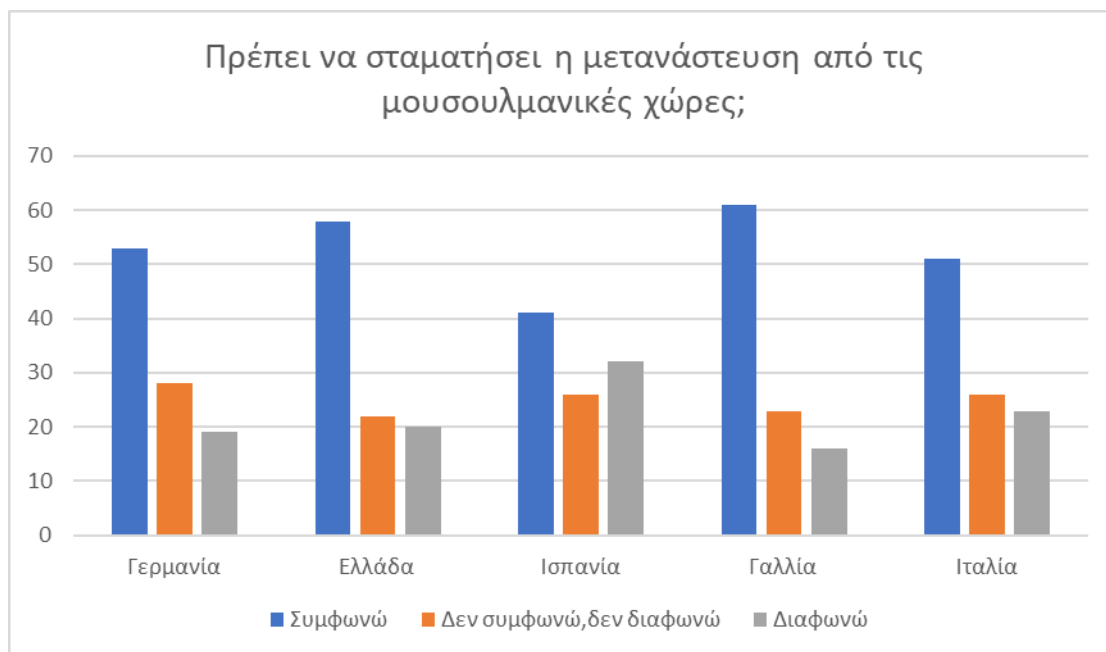
Γράφημα 25: Μετανάστες στα όρια της φτώχειας

Πηγή: [Eurostat](http://ec.europa.eu/eurostat)

Γράφημα 26: Γηγενείς και μετανάστες που βρίσκονται στα όρια της φτώχειας.

Πηγή: Eurostat

Γράφημα 27: Πρέπει να σταματήσει η μετανάστευση από τις μουσουλμανικές χώρες;

Πηγή: chathamhouse.org

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ

Εκθέσεις-Αναλύσεις

1. «Europe's Growing Muslim Population», Pew Research Center, 2017.
2. Alex P. Schmid, «Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review», International Centre for Counter-Terrorism (ICCT) – The Hague, 2013.
3. Christina Schori Liang, «CYBER JIHAD: Understanding and Countering Islamic State Propaganda», GCSP Policy Paper 2015/2, February 2015.
4. EUROPOL, «EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) 2017) », Haque, 2017.
5. EUROPOL, «European Union Terrorism Situation and Trend Report 2018 (TESAT 2018)», Haque, 2018.
6. FRONTEX «Annual Risk Analysis 2010», Warsaw, March 2010.
7. FRONTEX «Extract from the Annual Risk Analysis 2010», Warsaw, March 2010.
8. FRONTEX «*Risk Analysis for 2016*», Warsaw, March 2016.
9. FRONTEX, «Annual Risk Analysis 2011», Warsaw, April 2011.
10. FRONTEX, «Annual Risk Analysis 2012», Warsaw, April 2012.
11. FRONTEX, «Annual Risk Analysis 2014», Warsaw, May 2014.
12. FRONTEX, «Annual Risk Analysis 2015», Warsaw, April 2015.
13. FRONTEX, «Annual Risk Analysis for 2016», Warsaw, March 2016.
14. FRONTEX, «Risk Analysis for 2017», Warsaw, February 2017.
15. FRONTEX, «Risk Analysis for 2018», Warsaw, February 2018.
16. Katarzyna Kraszewska & Bettina Knauth & David Thorogood, Indicators of Immigrant Integration A Pilot Study, Eurostat, 2011.
17. Marcelo Aebi & Mélanie Tiago & Christine Burkhardt, «Council of Europe Annual Penal Statistics», University of Lausanne, Switzerland, 2015.
18. Maykel Verkuyten, «Religious Fundamentalism and Radicalization Among Muslim Minority Youth in Europe», Faculty of Social and Behavioural

Sciences, Department of Interdisciplinary Social Science, Utrecht University, 2018.

19. Migrant integration statistics – labour market indicators, Eurostat, 15/04/2019.
20. Mitchell D. Silber & Arvin Bhatt, «Radicalization in the West: The Homegrown Threat», NYPD Intelligence Division, 2007.
21. Ojeaku Nwabuzo & Lisa Schaefer, Racism and Discrimination in the Context of Migration in Europe, European Network Against Racism (ENAR), 2016.
22. Piotr Juchno & Mihaela Agafite, Migrant integration, Eurostat, Μάιος 2017.
23. Randy Borum, «Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories», University of South Florida, 2011.
24. Rob Bijl & Arjen Verweij, *Measuring and monitoring immigrant integration in Europe*, Μάρτιος 2012.

2. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ

Μελέτες

1. Kennedy, John F., *A Nation of Immigrants*, New York, Harper & Row, 1964.
2. Κωτούλας, Ιωάννης, *Μετανάστευση και κυρίαρχη εθνική κουλτούρα Ιωάννης*, Παπαζήσης, Αθήνα 2011.
3. Μάζης, Ιωάννης Θ., *Γεωπολιτικά Ζητήματα Στην Ευρύτερα Μέση Ανατολή και Την Μεσόγειο-Ι*, Λειμών, Αθήνα 2017.
4. Μάζης, Ιωάννης Θ., *Μεταθεωρητική κριτική Διεθνών Σχέσεων και Γεωπολιτικής: Το νεοθετικιστικό πλαίσιο*, Παπαζήσης, Αθήνα 2012.
5. Νικολάου-Πατραγάς, Κυριάκος Θ., *Γενετήσιος Παραβατικότητας κατά τε το Ιουστινιάνειον και το Ισλαμικόν Δίκαιον*, Ηρόδοτος, Αθήνα 2012.
6. Νικολάου-Πατραγάς, Κυριάκος Θ., *Η Διαπάλη Ισλάμ και Ισλαμισμού, Ιστορία και Ιδεολογία της Ισλαμιστικής Τρομοκρατίας*, Παπαζήσης, Αθήνα 2015.
7. Νικολάου-Πατραγάς, Κυριάκος Θ., *Η Ιεροδικαϊκή Πρόβλεψη της Καλύψεως του Σώματος κατά το Ισλαμικόν Δίκαιον*, Λειμών, Αθήνα 2017.

8. Νικολάου-Πατραγάς, Κυριάκος Θ., *Προλεγόμενα Αραβοϊσλαμικού Πολιτισμού, Λείμων, Αθήνα 2016.*
9. Νικολάου-Πατραγάς, Κυριάκος Θ., *Το Νομικόν Καθεστώς του Ιερού Πολέμου κατά το Ισλάμ, Παπαζήσης, Αθήνα 2015.*

Αρθρογραφία στο διαδίκτυο

1. «Arab Spring: timeline of the African and Middle East rebellions», The Telegraph, 21 October 2011.
2. «Arab uprising: Country by country – Tunisia», BBC NEWS, 16 December 2013.
3. «EASO preparing for transformation into European Union Agency for Asylum (EUAA)», EASO.
4. «Merkel says German multicultural society has failed», BBC NEWS, 17 October 2010.
5. «Sweden rape: Most convicted attackers foreign-born, says TV», BBC NEWS, 22/08/ 2018.
6. Adam Karla and Kirchner Stephanie. “Authorities confirm one of the Paris attackers came through Greece”, The Washington Post, 16 November 2015.
7. European Commission, «A strengthened and fully equipped European Border and Coast Guard», 12/09/2018.
8. Leonid Bershidsky, «Germany Must Come to Terms with Refugee Crime», Bloomberg Opinion, 03 January 2018.
9. Matthew Goodwin & Thomas Raines & David Cutts , «What Do Europeans Think About Muslim Immigration? », Grantham House.
10. Reports by Zoi Constantine, Caryle Murphy, Phil Sands, Bradley Hope, James Calderwood, Suha Philip Ma'ayeh, Hakim Almasmari, John Thorne, Michael Theodoulou, Hugh Naylor The National, «The Arab Spring country by country», WORLD, 17/06/2001.
11. Ι.Ε. Κωτούλας, «Ο πόλεμος κατά της Δύσης, Μεταναστευτική κρίση και ευρωπαϊκή ασφάλεια», Foreign Affairs , Μάρτιος 2015, διαθέσιμο στην

ιστοσελίδα <http://www.foreignaffairs.gr/articles/70737/ioannis-kotoylas/o-polemos-kata-tis-dysis?page=show>.

Πηγές από το διαδίκτυο

1. EASO (<https://www.easo.europa.eu/>).
2. European Council on Foreign Relations (<https://www.ecfr.eu/>).
3. Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat>).
4. FRONTEX (<https://www.easo.europa.eu/easo-transformation-into-euaa>).
5. Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο (<http://www.europarl.europa.eu/news/el>).
6. EUROPOL (<https://www.europol.europa.eu/>).